

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI**

TOPLUMSAL CİNSİYET BAĞLAMINDA KADIN VE SUÇ

Feyza DEMİRCİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman: Doç. Dr. Yaşar SUVEREN

EKİM - 2024

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TOPLUMSAL CİNSİYET BAĞLAMINDA KADIN VE SUÇ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Feyza DEMİRCİ

Enstitü Anabilim Dalı: Sosyoloji

“Bu tez 23/10/2024 tarihinde yüz yüze olarak savunulmuş olup aşağıdaki isimleri bulunan jüri üyeleri tarafından oybirliği ile kabul edilmiştir.”

JÜRİ ÜYESİ	KANAATİ
Doç. Dr. Yaşar SUVEREN	Başarılı
Doç. Dr. Aydın AKTAY	Başarılı
Doç. Dr. Kenan GÖÇER	Başarılı

ETİK BEYAN FORMU

Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının benzerlik oranının herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve Etik Kurul Onayı gerektiği takdirde onay belgesini aldığımı beyan ederim.

Etik kurul onay belgesine ihtiyaç var mıdır?

Evet ☒

Hayır ☐

(Etik Kurul izni gerektiren araştırmalar aşağıdaki gibidir:

- Anket, mülakat, odak grup çalışması, gözlem, deney, görüşme teknikleri kullanılarak katılımcılardan veri toplanmasını gerektiren nitel ya da nicel yaklaşımlarla yürütülen her türlü araştırmalar,
- İnsan ve hayvanların (materyal/veriler dahil) deneysel ya da diğer bilimsel amaçlarla kullanılması,
- İnsanlar üzerinde yapılan klinik araştırmalar,
- Hayvanlar üzerinde yapılan araştırmalar,
- Kişisel verilerin korunması kanunu gereğince retrospektif çalışmalar.

Feyza DEMİRCİ

23/10/2024

ÖN SÖZ

Akademik yolculuğumun en kıymetli adımlarını attığım bu süreçte öncelikle tezimin her aşamasında bana rehberlik eden saygıdeğer danışmanım Doç. Dr. Yaşar SUVEREN'e sabrı ve hoşgörüsü için içtenlikle teşekkür ediyorum. Değerli yönlendirmeleri ve yapıcı eleştirileri tüm süreci kolaylıkla yönetebilmeme katkı sağladı. Aynı zamanda akademik gelişimim süresince beni her zaman destekleyen aileme, tez sürecimi birlikte yürüttüğüm alan arkadaşlarıma minnettarım. Bu tez, bilimsel katkı sunmanın yanı sıra kişisel gelişimim açısından da büyük bir adım oldu. Elde edilen sonuçların ilgili alana katkı sunmasını umuyorum.

Feyza DEMİRCİ

23/10/2024

İÇİNDEKİLER

TABLO LİSTESİ.....	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
GİRİŞ.....	1
1. BÖLÜM: KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE	4
1.1. Sapma ve Suç	4
1.1.1. Sapma Davranışının Dinamikleri	4
1.1.2. Suç Kavramını Anlamak	5
1.2. Suç ve Toplum: Sosyolojik Perspektifler	6
1.2.1. Yapısal Teoriler.....	7
1.2.2. Chicago Ekolü Metodolojik ve Sosyal Ekoloji Teorileri	14
1.2.3. Etiketleme Teorileri	15
1.2.4. Çatışma Teorileri.....	17
1.3. Toplumsal Cinsiyet ve Suç: Kadınların Rolü ve Deneyimleri	19
1.3.1. Toplumsal Değişim ve Kadının Dönüşen Rolü	22
1.3.2. Kadın Suçluluğuna Yönelik Sosyolojik ve Kriminolojik Araştırmalar	25
2. BÖLÜM: KADIN SUÇLULUĞUNA TEORİK BİR BAKIŞ	28
2.1. Feminist Yaklaşımlar.....	28
2.1.1. Liberal Feminizm	30
2.1.2. Kültürel Feminizm	34
2.1.3. Marksist Feminizm.....	35
2.1.4. Sosyalist Feminizm	36
2.1.5. Radikal Feminizm	37
2.2. Kadın Suçluluğunu Biyolojik Cinsiyet Temelleri Bağlamında Açıklayan Teoriler	38
2.2.1. Cesare Lombroso, William Ferrero.....	39
2.2.2. William Isaac Thomas.....	40
2.2.3. Eleanor - Sheldon Glueck	41
2.2.4. Otto Pollak	42
2.3. Kadın Suçluluğunu Psikolojik Etmenlere Dayandıran Görüşler	43
2.4. Suçluluğunu Açıklamada Kullanılan Sosyolojik Teoriler	45

2.4.1. Centilmenlik Teorisi.....	46
2.4.2. Güç-Kontrol Teorisi	46
2.4.3. Ekonomik Teoriler	48
2.4.4. Özgürleşme Teorileri	49
2.5. Türkiye’de Kadın Suçluluğu	50
2.5.1. Hırsızlık ve Dolandırıcılık.....	52
2.5.2. Uyuşturucu Kullanımı ve Ticareti.....	54
2.5.3. Darp ve Tehdit Suçları	55
2.5.4. Kadın Pazarlama ve Fuhuş Suçları	56
3. BÖLÜM: TOPLUMSAL CİNSİYET BAĞLAMINDA KADIN VE SUÇ	58
3.1. Araştırmanın Metodolojisi.....	58
3.1.1. Araştırma Yöntemi ve Deseni	58
3.1.2. Araştırmanın Veri Toplama Tekniği.....	60
3.1.3. Araştırma Evreni ve Örneklemi	61
3.2. Araştırma Bulguları ve Değerlendirmeleri	62
3.2.1. Araştırmaya Katılanların Sosyo-Demografik Özellikleri	63
3.2.2. Araştırmaya Katılan Kadınların Suç Deneyimleri ve Cezaevi Sonrası Yaşamlarına İlişkin Bulgular	65
SONUÇ	75
KAYNAKÇA.....	79
EK	84
ÖZ GEÇMİŞ	88

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Türkiye’de Cinsiyete Göre Suç Oranları.....	51
Tablo 2: Kadınların İşlediği Suç Türleri.....	52
Tablo 3: Katılımcıların Demografik Özellikleri	64



ÖZET	
Başlık: Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Kadın Suçluluğu	
Yazar: Feyza DEMİRCİ	
Danışman: Doç. Dr. Yaşar SUVEREN	
Kabul Tarihi: 23/10/2024	Sayfa Sayısı: v (ön kısım) + 83 (ana kısım) + 4 (ek)
Kadın suçluluğu, toplumsal çalışmalar alanında karşımıza çıkan ve önem arz eden bir konudur. Erkek suçluluğu, kadın suçluluğuna göre daha ön plandadır ve kadın suçluluğu üzerine yapılan çalışmalar çok daha azdır. İstatiksel olarak erkeklerin kadınlardan daha fazla suça karıştığı bilinmektedir. Kadınların bulaştığı suçlarda ise çoğunlukla yan rol aldıkları düşünülmektedir. Özellikle yaşadığımız toplumda cinsiyet temelli farklılıklar hemen hemen her konuda önümüze çıkmaktadır. Ataerkil yapı içerisinde büyüyen kadınlar, hayatlarının büyük bir kısmını erkeğe bağımlı yaşamaktadır. Kadın ve erkeğin toplumdaki güç ve değer dengesizlikleri çeşitli sorunlara yol açmaktadır. Suç bunlardan birisidir. Literatürde kadın suçluluğu, feminist, psikolojik, biyolojik gibi çeşitli temellere dayandırılmıştır. Zaman içinde meydana gelen toplumsal değişimler her alanı etkilediği gibi bu alanda da farklılıklara yol açmıştır. Bu açıdan bakıldığında güncel olarak kadın ve suç arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi bir hayli önemlidir. Makale kadın suçluluğunu yalnızca cinsiyet farklılıkları üzerinden değil, daha birçok değişken ile açıklamaya çalışmıştır. Bu çalışmanın amacı suç ve kadın arasındaki ilişkiyi toplumsal perspektiften ele alarak konunun öznesi olan suça karışmış kadınların görüşleriyle harmanlayarak kadın suçluluğunun altında yatan sebepleri ortaya koymaktır. Araştırma suça karışmış on beş kadın katılımcı ile gerçekleştirilmiştir. Çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmış olup, veri toplama aracı olarak görüşme tekniği kullanılmıştır. Bu sayede suça bulaşmış kadınların suç ve cezaevi deneyimini hem bireysel hem toplumsal perspektiften nasıl anlamlandırdıkları çözümlenebilecektir.	
Anahtar Kelimeler: Kadın, Suç, Toplumsal Cinsiyet	

ABSTRACT	
Title of Thesis: Female Criminality in the Context of Gender	
Author of Thesis: Feyza DEMİRCİ	
Supervisor: Assoc. Prof. Yaşar SUVEREN	
Accepted Date: 23/10/2024	Number of Pages: v (pre text) + 83 (main body) + 4 (add)
Female criminality is an important issue in the field of social studies. Male criminality is more prominent compared to female criminality, and studies on female criminality are much fewer. Statistically, it is known that men are involved in crimes more frequently than women. In the crimes that women are involved in, they are often thought to play a secondary role. Particularly in our society, gender-based differences emerge in almost every aspect. Women growing up in a patriarchal structure spend a significant portion of their lives dependent on men. The imbalance of power and value between men and women in society leads to various problems. Crime is one of these issues. In the literature, female criminality has been attributed to various foundations such as feminist, psychological, and biological perspectives. As social changes over time have affected every area, they have also led to differences in this field. From this perspective, it is very important to evaluate the current relationship between women and crime. This article attempts to explain female criminality not only through gender differences but also through many other variables. The aim of this study is to uncover the underlying reasons for female criminality by examining the relationship between women and crime from a social perspective and integrating the views of women who have committed crimes. The research was conducted with fifteen female participants who have been involved in crimes. A qualitative research method was used in the study, and interviews were employed as the data collection tool. This approach allows for an analysis of how women involved in crimes understand their crime and prison experiences from both individual and social perspectives.	
Keywords: Women, Crime, Gender	

GİRİŞ

Kadın suçluluğu uzun yıllardır kriminoloji alanında araştırılan bir konudur. Kadın suçluluğunu toplumsal cinsiyet bağlamında ele almak yalnızca bireysel değişkenleri değil, toplumsal açıdan önem arz eden sosyal normlar ve toplumsal yapıdaki sorunları da ortaya koymaktadır. Kadın suçluluğunun daha az tartışılan bir konu olması ve kadın, suç arasındaki ilişki çeşitli teorilere dayandırılarak açıklanmıştır. Ancak kadının konumu geleneksel toplumlardan itibaren çeşitli değişikliklere uğramıştır. Kadınlar artık kalıplaşmış düşüncelerin dışına çıkmış ve sosyal hayatta çok rollü, aktif bir hayat yaşamaya başlamışlardır. Toplumsal hayattaki bu değişimler zamanla değer yargılarını ortadan kaldırmaya başlamış ve sapma davranışlarında artış yaşanmaya başlamıştır¹. Bu açıdan bakıldığında kalıplaşmış yargı ve düşüncelerin yeniden göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Kadınları suça yönelten sebepler, suça karıştıkları durumlar ve kadın suçluluğunun toplum ile ilişkisi detaylı araştırma gerektirmektedir. Özellikle ekonomik, psikolojik, sosyal faktörlerin suç üzerinde büyük bir etkisi olduğu bilinmektedir. Bu etkiler bu çalışmanın odak noktasını oluşturmaktadır. Çalışmada kadın suçluluğunun altında yatan sebepler, kadın suçluluğu konusundaki teorilerle açıklanıp toplumsal perspektiften incelenmiştir. Bu çalışmada, kadın suçluluğu feminist bir perspektifle incelenecektir. Toplumsal cinsiyet normlarının kadınların suç işleme davranışlarını nasıl şekillendirdiği ve bu süreçteki toplumsal baskılar ele alınacaktır. Feminist teori, kadınların suçluluğunu anlamak için önemli bir çerçeve sunmakta, cinsiyetin toplumsal ve kültürel bağlamda nasıl işlendiğini ortaya koymaktadır.

Araştırmanın Konusu

Araştırma, toplumsal cinsiyet perspektifinden kadınların suçla ilişkisini inceleyerek, kadın mahkumların maruz kaldığı toplumsal damgalanma, ayrımcılık ve sistemik sorunları ortaya koymayı ve bu sorunların çözümüne yönelik öneriler geliştirmeyi amaçlamaktadır. Çalışma ayrıca, kadınların suç işlemelerinde yapısal eşitsizliklerin ve toplumsal cinsiyet temelli baskıların oynadığı rolü tartışarak, bu konuda daha fazla farkındalık oluşturmayı hedefler. Bu araştırma, kadınların suç işlemesi olgusunu

¹ Zahir Kızmaz, “Sosyolojik Suç Kuramlarının Suç Olgusunu Açıklama Potansiyelleri Üzerine Bir Değerlendirme”, *Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi* 29/2 (2005), 149-174.

toplumsal cinsiyet bağlamında ele alarak, kadınların suç işleme nedenlerini, cezaevi süreçlerini ve topluma yeniden kazandırılma aşamalarındaki deneyimlerini derinlemesine anlamayı hedeflemektedir. Çalışma, Sakarya bölgesinde cezaevine girip çıkan 15 kadınla yapılan görüşmelere dayanmaktadır

Araştırmanın Önemi

Kadın suçluluğu konusunda yapılmış çalışmalar genellikle geri planda kalmıştır. Bu yüzden bu konuda yapılan çalışmalar sınırlıdır. Bu çalışma kadın suçluluğunu geniş bir perspektiften ele alarak suç ve kadın çalışmaları alanlarında yapılan araştırmalara katkı sunma noktasında önem arz etmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın temel amacı kadın suçluluğunu yalnızca cinsiyet farklılıkları üzerinden değil, daha birçok farklı değişken doğrultusunda açıklamaktır. Suç ve kadın arasındaki ilişkiyi toplumsal perspektiften ele alarak suça karışmış kadınların görüşleriyle bu ilişkiyi derinlemesine incelemeyi amaçlamaktadır. Bu incelemeler sayesinde kadın suçluluğunun altında yatan sebepleri teoride bulunan bilgiler ile bağdaştırıp, daha anlaşılır bir zemine oturtulmuş olacaktır.

Araştırmanın Temel Problemleri ve Alt Problemleri

“Kadın suçluluğunun altında yatan sebepler nelerdir?” sorusuna yanıt bulmak amacıyla aşağıdaki alt problemler belirlenmiştir:

- Kadınların düşük gelir, işsizlik ve maddi sıkıntılarla karşı karşıya kalması suça yönelme olasılıklarını nasıl artırmaktadır?
- Eğitim seviyesi düşük olan kadınların, daha yüksek eğitim seviyesine sahip olanlara göre daha fazla suça karışma oranlarının sebepleri nelerdir?
- Boşanmış, dul ya da bekar kadınların suça karışma oranları, evli kadınlarla karşılaştırıldığında ne tür farklılıklar gösterir?
- Ataerkil yapının, toplumsal cinsiyet rollerinin ve kültürel normların kadınların suç işlemeye yönlendirilmesindeki etkileri nelerdir?
- Ailede yaşanan sorunlar, aile içi şiddet ve çocuk sayısı gibi ailevi faktörlerin kadın suçluluğuna etkisi nedir?

- Kadınların işlediği suçların türleri (hırsızlık, uyuşturucu ticareti, darp vb.) ve bu suçların hangi sosyokültürel ve ekonomik nedenlere dayandığı nasıl açıklanabilir?
- Kadınların mesleki durumları ile suç işleme eğilimleri arasında nasıl bir ilişki vardır? Belirli meslek gruplarında çalışan kadınlar neden daha fazla suç işliyor olabilir?
- Kadınların suça sürüklenmesinde sosyal destek sistemlerinin yetersizliği nasıl bir etken olabilir?

Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışmada, kadınları suça iten sebepleri daha iyi anlamak ve gözlemlemek adına nitel yöntem kullanılmıştır. Veriler, farklı suç türlerinden ceza almış 15 kadın katılımcı ile, yarı yapılandırılmış sorular doğrultusunda görüşme gerçekleştirilerek toplanmıştır. Görüşmelere farklı yaş gruplarından, farklı eğitim ve sosyoekonomik duruma sahip kişiler katılmıştır. Katılımcılar ile yüz yüze görüşme yapılmıştır, bu sayede hayat hikayelerini dinleyerek suça yönelme sebepleri daha iyi anlaşılmıştır. Görüşme soruları literatür taraması ve uzman görüşü doğrultusunda hazırlanmıştır. Görüşmelerin süresi konunun hassaslığı nedeniyle katılımcıların inisiyatifine bağlı olarak 30 ila 90 dakika arasında değişkenlik göstermiştir. Alınan ses kayıtları daha sonra deşifre edilmiştir. Araştırma konusu son derece hassas olduğu için katılımcıların gizliliğine önem verilmiştir. Görüşmeye katılan kadınlara gönüllü olarak bilgilendirilmiş onam formu imzalatılmıştır. Çalışma sürecinde katılımcıları etkileyecek her türlü psikolojik, fiziksel tavırdan kaçınılmıştır.

1. BÖLÜM: KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Sapma ve Suç

1.1.1. Sapma Davranışının Dinamikleri

Sapma, toplumsal normları bir şekilde çiğneyerek, bozarak gerçekleştirilen davranışlardır. Sapma ve suç arasındaki ilişkiye bakıldığında her sapma davranışının bir suç unsuru doğurmayacağına fakat her suçun altında bir sapma davranışının yattığı kanaat getirilmiştir². Sapma davranışı gösterildiğinde toplumun genelinin kabul ettiği değerlere aykırı bir biçimde gerçekleştirilir. Bu durumda sapma ahlaki ve kültürel açıdan ayıp sayılırken hukuki sistemde de belli başlı cezalara tabi tutulabilmektedir. Her toplumun kendi içerisinde belirlediği kurallar, ahlaki kültürel değerler kendi içerisinde özel sayılmaktadır. Bu açıdan bakıldığında bir toplumda sapma olarak betimlenen bir davranış diğer bir kültürel yapıda sapma olarak görülmeyebilir. Örneğin Türkiye’de çoğu toplumda olduğu gibi hırsızlık, adam yaralama, adam öldürme, dolandırıcılık vb. davranışlar suç olarak sayılmasının yanında ülkemizin belli kesimlerinde “namus davası” adı altında işlenen suçlar normal sayılabilmektedir³.

Yani bir davranışın sapkınlık mı ya da normal bir davranış mı olduğu kültürden kültüre değişmektedir. Aynı zamanda toplumlar değiştikçe zaman içerisinde davranışları tanımlama şeklimizde değişmektedir. Her birey kendi toplumsal normları doğrultusunda hareket etmeli ve aykırı bir davranış sergilediğinde cezasına katlanmak durumundadır. Bireylerin kontrol mekanizmalarını yeterince dengede tutamamaları onları sapma yoluna itmektedir. Bu tür bireylerin her zaman kendi benlikleri ön plandadır, toplumsal düzeni bozacakları düşüncesini önemsemezler. Sapma davranışı gösteren bireyler çoğaldığında ve bu davranışlar devam ettiğinde bunlara engel olmak adına yeni kaideler ortaya çıkabilmektedir⁴. Devlet hukuk çerçevesinde bu davranışları engellemek adına yeni kurallar çıkardığında bu kurallara uymayanlar cezalandırılır ve artık bu davranışlar “suç” olarak nitelendirilir⁵.

² Hüseyin Bal, *Suç Sosyolojisi* (İstanbul: Seçkin Yayıncılık, 2016).

³ Halil İbrahim Bahar, *Sosyoloji* (Ankara: Karınca Yayınları, 2009).

⁴ Sulhi Dönmezer, *Toplumbilim* (İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., 1994).

⁵ Tülin Günşen İçli, *Kriminoloji* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2013).

1.1.2. Suç Kavramını Anlamak

Suç kavramının literatürdeki karşılığı “toplumsal düzeni bozan, hukuksal olarak belirlenmiş yasaların dışına çıkan fiilen gerçekleştirilmiş davranışlar” şeklindedir⁶. Hukuka göre bir insan her ne kadar kötü bir düşüncede olursa olsun, onu eyleme dökmedikçe suçlu sayılmaz⁷. İnsanın olduğu her yerde sapma davranışlarının görülmesi olağandır. Suç ve insan ilişkisi, birçok farklı disiplinde çalışılabilecek bir konu olmasının yanında sosyoloji bilimi içerisinde analiz edilmesi, asıl kaynaktan suç olgusunun incelenmesi açısından son derece önemlidir. 18. Ve 19. Yüzyıllarda Sanayi Devrimi’nin ardından gerek toplumda gerekse iş dünyasında meydana gelen değişimler bazı davranışların, eylemlerin suç olarak belirlenmesine sebep olmuştur. Bu sebepten, toplumda insan ilişkilerinin değişiminde, yeniden bir zemine oturtulmasında suç, önemli bir faktör olmuştur. Değişimin sürekliliği kaçılmazdır.

Toplumlar gün geçtikçe daha karmaşık yapılara bürünmektedir ve buna bağlı olarak suç oranlarındaki artış büyük bir ivme kazanmıştır. Türkiye de gün geçtikçe hem iç hem dış göç durumunu yaşayan bir ülke olarak giderek suç unsurlarını daha fazla barındıran bir ülke haline gelmiştir⁸. 20. yy’dan önce suçun, daha çok yoksul insanlar tarafından işlendiği düşüncesi hırsızlık, yankesicilik, gibi suçların ihtiyaçtan doğduğu düşüncesi temeline dayanmaktadır. Bu görüşün doğruluk payı olsa da eğitim seviyesi yüksek, gelir seviyesi belli bir ortalamanın üzerinde olan insanların da daha fazla kazanmak amacıyla suça karıştıkları görülmektedir. Dolayısıyla suça sebep olan faktörler, toplumdan topluma değişmekte ve suçun sebepleri kesin olarak bir sonuca bağlanamamıştır. Toplumlar zaman içerisinde belli aşamalardan geçerler fakat bunların bir sonu yoktur.

Toplumlar sürekli olarak değişmekte ve içerisinde bulunan her şeyi değişime zorlamaktadır. Bununla birlikte ortaya çıkan yeni durumlar toplumda her zaman olumlu etkiler yaratmamaktadır. Suçlu davranışlarını açıklamada tek etkenden söz edilememektedir. Her olayda farklı koşulların suça sebebiyet verdiği görülmektedir.

⁶ Zeki Soysal, Cansel Çakalır, *Adli Tıp* (İstanbul: İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Yayınları, 1999).

⁷ Hugh D. Barlow, *Introduction to Criminology* (HarperCollins College Publishers, 1993).

⁸ İsmail Güllü, “Suç Olgusuna Teorik Ve Eleştirel Bir Yaklaşım”, *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi* 2014/3 (01 Eylül 2014), 104-107.

Elbette bazı koşulların varlığı suç oranlarını yükseltmektedir. Bu davranışlar da bireyin içsel ya da dışsal birçok zorlamanın sonucu olarak ortaya çıkmaktadır ⁹.

Comte'un üç hal yasasında bahsedilen teolojik, metafizik ve pozitivist aşamalarla suç olgusu incelendiğinde teolojik aşamada kötü ve şeytani bir davranış olarak nitelendirilmiştir. Metafizik aşamasında ise, suçun bir seçim olduğu belirtilir. İnsanlar mantıklarını kullanarak davranışlarının artı ve eksi yönlerini değerlendirirler. Eğer bilerek böyle bir davranışa yöneliyorsa bu bilerek seçilmiş bir yoldur. Son aşamaya göre ise suç, süreçte belirli şartlar doğrultusunda, onların sonucu olarak meydana gelmektedir ¹⁰. Suç, insanlık var oldukça kendini yenilemeye devam edecektir. Suç her ne kadar olumsuz bir davranış biçiminden doğsa da ortaya çıkardığı sonuçların bazı olumlu tarafları olabilmektedir. Örneğin herhangi bir suça yönelik toplumsal tepkiler meydana geldiğinde toplumsal olarak birlik beraberlik bilincini ortak payda da toplandığı görülmektedir ¹¹.

Suçun zamana ve mekâna göre değişme özelliği bulunur. Suç her toplumun kendi değerleri, kültürel normları içerisinde değerlendirilir. Bu yüzden bir toplumda suç sayılan herhangi bir davranış diğer toplumlarda normal karşılanabilmektedir. Zaman olarak bakıldığında da yıllar içerisinde suç sayılan davranışlarda ya da toplumun ayıpladığı, tepki gösterdiği davranışlarda değişimler meydana gelmiştir. Yani suç, her toplumun kendi özelinde yargıladığı bir olgu haline gelmiştir ¹².

Literatür içinde suça sebebiyet veren, tetikleyen birçok parametre bulunmaktadır. Bu parametreler belirli kuramlarla beraber sunulmuştur. Suç olgusunun devamında, bu suç teorilerine yer verilecektir. Her konuda olduğu gibi teoriler belirli bir kesinliğe değil, birçok araştırmacının varsayımlarıyla gün yüzüne çıkmaktadır. Dolayısıyla suç konusunda ortaya atılan teoriler birbirlerinden farklı ve kendi içerisinde belli bir sonuca varamamış teoriler olabilmektedir ¹³.

1.2. Suç ve Toplum: Sosyolojik Perspektifler

Sosyolojik suç teorileri, suçun toplumsal, ekonomik, kültürel ve yapısal faktörlerle ilişkilendirilmesini inceleyen teorilerdir. Bu teoriler, suçun bireysel tercihlerden ziyade

⁹ *Temel Britannica* (İstanbul, 1993).

¹⁰ Doğan Soyaslan, *Kriminoloji*, ts.

¹¹ Hüseyin Bal, *Suç Sosyolojisi*.

¹² Sulhi Dönmezer, *Toplumbilim*.

¹³ Güllü, "Suç Olgusuna Teorik ve Eleştirel Bir Yaklaşım".

toplumsal süreçlerle şekillendiğini savunur. Suç konusunda tek bir suç çeşidi olmadığı gibi suçu işleyen kişilerin özellikleri, onları suça iten sebepler de birçok değişkene bağlı olarak farklılık göstermektedir. Daha açıklayıcı bir biçimde, hırsızlık sadece yoksul kesimin işlediği bir suç olarak belirlenemezken, cinayeti sadece evli erkekler işler gibi bir kanıya da varılamaz. Suç işleyen bireylerin özellikleri yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim, maddi gelir vb. gibi parametrelerle değişkenlik göstermektedir. Sahip oldukları kültürün birey üzerindeki etkisi, yaşam tarzına bağlı olarak içinde bulunulan psikolojik durum, aile bireyleri ile ilişkiler gibi birçok etkeni de eklemek mümkündür ¹⁴ Bu açıdan bakıldığında suç teorilerinin de bir o kadar fazla ve birbirinden farklı olduğu görülmektedir. Sosyoloji, suçun altında yatan kültürel sebeplere yönelmektedir. Adolphe Quetelet suça yönelten sebepleri sosyoloji bilimi ile açıklamayı desteklerken “toplum suçu zaten hazırlamıştır, suçlu bu yolda sadece edilgen bir alet olarak sunulmaktadır” sözünü ortaya atmıştır ¹⁵.

1.2.1. Yapısal Teoriler

1.2.1.1. Emile Durkheim Teorisi

Emile Durkheim, yapısal suç teorilerine önemli bir katkıda bulunan sosyologlardan biridir. Durkheim, toplumsal yapı ve normların bireylerin suç eğilimlerini nasıl etkilediğini anlamak amacıyla çalışmıştır. Durkheim, toplumda normlara uygun davranışları düzenleyen bir denge olmadığında, bireylerde normlardan sapma eğilimini ifade eden "anomi" kavramını geliştirmiştir. Ekonomik krizler veya sosyal değişimler, toplumda normların bozulmasına ve suç oranlarında artışa neden olabilmektedir. Durkheim'a göre insanın var olduğu herhangi bir yerde suç olmamasının olanağı yoktur. Her zaman nerede olursa olunsun toplumun çoğunluğunun dışında normlara aykırı davranacak bireyler var olur ve olmaya devam edecektir. Bu yüzden Durkheim suçun normal olduğunu, toplumda suç olmamasının daha anormal olduğunu savunmaktadır. Yani her ne kadar suç patolojik bir olgu olarak görülse de aslında normal seyrinde ilerlediği sürece bir sorun yoktur. Eğer ki normal seyrinden çıkıp büyük bir artış gösterirse o zaman

¹⁴ Kızmaz, “Sosyolojik Suç Kuramlarının Suç Olgusunu Açıklama Potansiyelleri Üzerine Bir Değerlendirme”.

¹⁵ “Suç Nedenleri” (Erişim 23 Aralık 2023).

patolojik bir durum olarak sayılabilir¹⁶. Ona göre suçu azaltmanın, önüne geçilmesinin önemli bir yolu toplumun ortak bilinçlerle hareket etmesidir. Durkheim, toplumsal bütünleşmenin bireyleri suça karşı koruyan bir faktör olduğunu savunur. Toplumun bireyleri içine alması, ortak değerlerin paylaşılması ve sosyal normlara uyulması, suç oranını azaltabilir. Tepkilerde büyük derecede bir artış olduğunda bu bir tepkiden ziyade oluşması gereken bir bilinç haline dönüşür¹⁷. Yani suç, patolojik temelli oraya çıktıysa o zaman toplumların izleyeceği yol bir hayli değişecektir. Tabi toplumsal ahlak tek başına bir suçu caydırmada yeterince nesnel ve etkili olamaz. Başka bir yaptırım olarak ceza sistemi gereklidir bu da hukuku işaret eder¹⁸. Durkheim, suçun önlenmesinde toplumsal kontrolün önemini vurgular. Toplumsal kontrol, bireyleri normlara uymaya yönlendiren kurumlar ve mekanizmalar aracılığıyla sağlanır. Bu kurumlar arasında aile, eğitim sistemi ve adalet sistemi gibi yapılar bulunur. Ayrıca Durkheim, toplumun yapısını "mekanik dayanışma" ve "organik dayanışma" kavramlarıyla açıklar. Mekanik dayanışma, küçük, homojen toplumları ifade eder ve bu toplumda bireyler benzer değerlere sahiptir. Organik dayanışma ise büyük, karmaşık toplumları ifade eder ve bireyler uzmanlaşmış roller üstlenir. Durkheim, bu dayanışma türlerinin suç üzerindeki etkilerini inceler¹⁹.

Bu teoriye göre tüm insanların kendilerine has farklı davranışları bulunmaktadır ve herhangi bir konuda bir çaba sarf etmeleri gerektiğinde, bir şeyi istediklerinde ona ulaşmaları için izleyecekleri yol birbirlerinden çok farklı olacaktır. Bu nedenle her birinin ortak bir toplumda var olan değerlere, kurallara uymaları pek muhtemel değildir. Herkesin değer yargıları bir olmadığından bir kişiye ayıp ya da suç gibi gelen, diğer kişide çok farklı düşünce uyandırabilir. Ayrıca Durkheim'a göre suç olmayan bir toplumun normal olmamasının yanında bu sağlıklı da değildir. Şöyle ki hiç suç olmaması için baskı uygulanırsa insanlar korkarak bunaldıkları bir durumu da dile getiremezler. Bu nokta da suçun olumlu bazı sonuçlarından bahsedilir. Durkheim'a göre suç toplumu birleştirir, suç bağımsızlığın bir sonucudur, farklılıklar yaratır ve toplumsal değerlere atıfta bulunur.

¹⁶ Banu Demirbaş, "Durkheim'ın Metodolojisi: Sosyolojik Yöntemin Kuralları Üzerine Bir İnceleme", *Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi* 6/12 (30 Ekim 2021), 128-142.

¹⁷ Émile Durkheim, "Kriminalität Als Normales Phänomen", *Kriminologische Grundlagentexte*, Ed. Daniela Klimke - Aldo Legnaro (Wiesbaden: Springer Fachmedien Wiesbaden, 2016), 25-31.

¹⁸ Savaş Taş, "Émile Durkheim'in Sosyolojik Anlayışında Toplumsal İşlevler", *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi* 13/29 (2020), 442-449.

¹⁹ Ülker Yükselbaba, "Society, Order And Law According To Émile Durkheim: Evolution Of Law And Punishment", *Journal Of Istanbul University Law Faculty* 75/1 (30 Haziran 2017), 191-226.

1.2.1.2. Merton ve Gerilme Teorisi

Merton'un suç konusunda asıl arayışı değişik toplumlarda suçun neden farklı eğilimler gösterdiği üzerinedir. Merton da Durkheim gibi suçu anomi ile özdeşleştirmiştir. Toplumda ona göre önemli unsurlar iki tanedir. Bunlardan ilki toplumun kültürel açıdan kendi içlerinde oluşturdukları ortak değer yargılarıdır. İkincisi ise bu yargılara ulaşmada takip edilecek izlerdir. Bu yol ve değerler arasındaki denge şaşarsa o zaman anomi meydana gelir. Merton bunu “Sosyal Yapı ve Anomi” kitabında derinlemesine açıklar²⁰. İnsanlar hukuksal olarak belirlenmiş kurallara uyarlar fakat bunu kendileri istedikleri için değil, bir baskı altında hissettikleri için yaparlar. Bu da gerilime, daha sonra suç işlemeye yol açar. Merton'un davranış biçimleri için oluşturduğu şema kültürel açıdan belirlenenler ile ona gidilen yol arasındaki denge göz önüne alınarak oluşturulmuştur. Burada beş çeşit uyum çeşidi bulunmaktadır.

1. Uyumlu Olma (Conformity): Adaptasyon konusunun başında yer alır. Bireylerin kültürel amaçlar ve bu doğrultuda giderken kullanılacak yolları benimsedikleri anlamını taşımaktadır.
2. Yenilik (Innovation): Bu kısımda bireyler her ne kadar toplum tarafından benimsenmiş olan hedefe gitmeyi kabul etseler de bunu bazen hukuksal açıdan doğru olmayan yollardan yapmaya kalkışırlar. Bu durumda kuralların dışına çıkarak sapma davranışı göstermiş olurlar.
3. Şekilcilik (Ritualism): Bu davranış biçiminde bireyler hedeflerini eğer daha önceden belirlemiş durumda ise bundan vazgeçerler ve anlık olarak yaşamın getirilerine kucak açarlar. Bu kısımda suç durumu olup olmadığı net değildir.
4. Geri Çekilme (Retreatism): Bu kısımda bir nevi toplumda başarısıyla var olamayan, ümidini kesmiş daha çok alkolik, bağımlı gibi insan tipleri bulunur. Bunlar hayattan istediğini alamamış, bir şey başaramamış ve daha sonra pes etmiş insan tipleridir. Merton bu davranış kalıbı içerisinde bulunan insanların daha mücadeleci olduklarına dikkat çekmiştir²¹.

²⁰ Timur Demirbaş, *Kriminoloji* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2001).

²¹ Hüseyin Bal, *Suç Sosyolojisi*.

5. İsyân (Rebellion): Bu davranış kalıbı mevcut amaç ve yollara itiraz ederek yeni yol ve amaçlar yaratma eğiliminde olanları açıklayan bir kalıptır. Yeni bir yol yaratmanın öncesinde mevcut olanın değişmesini isteyerek bu anlamda tavır sergilerler²².

Merton'un bu davranış kalıplarında belirtmiş olduğu amaç ve bu amaca giden yollarda vurguladığı amaçlar para, rahat bir yaşam, başarı gibi ölçütlerken bu amaçlara giden yol burada harcanan efor, çalışma olarak belirlenmiştir²³. Bu ikisi arasında dengesizlik oluştuğunda anominin oluşacağını belirtir. Merton'a göre eğer toplumda herkes ideallerini gerçekleştirmek için eşit çaba sarf ediyorsa o toplumun düzeni oturtulmuş demektir. Fakat alt kültürden olan bireylerin daha üst konumda olanlara ulaşma, onlarla aynı imkana sahip olmaları zor olduğundan suç oranları doğal olarak artmaktadır. Alt kültürden olan kişiler bu imkânlarla sahip olamayacağını bilir.

Göçmenlerin göç etme sebebi daha iyi ekonomik koşullara sahip olmak iken karşılaştıkları zorluklar bu hedeflerine ulaşmalarını engeller. Göçmenlerin bu yüzden suça yönelmeleri olasıdır. Bu açıdan bakıldığında gerilim kuramının temelinde yatan alt kültüre mensup insanların suça yönelimi düşüncesi pek de yanlış sayılmaz²⁴. Günümüzde de olduğu gibi, önceki dönemlerde de yapılan araştırmalarda göçmenlerin yerlilerle eşit imkanlara sahip olamamalarının yanında toplumun çoğu alanında (eğitim, iş, kurumlar vb.) dışlandıkları göz önüne serilmiştir. Hayatlarının gerek eğitim gerek çalışma dönemlerinde zorbalığa maruz kalan göçmenler hem maddi hem de psikolojik açıdan zorlanarak suça yönelmeleri daha olası hale gelmiştir²⁵. Suç örgütleri de bunu fırsat bilerek düşük imkanlara sahip olan göçmenleri daha kolay bünyesine katmaktadır. Wortley çalışmasında "kötü imkanlara sahip olan ailelerin çocuklarının bakımı için suça yönelindikleri" hususuna değinilmiştir. Bir nevi ekonominin suç ile yakından ilişkili olduğu bir kez daha gözler önüne serilmiştir.

²² Kızmaz, "Sosyolojik Suç Kuramlarının Suç Olgusunu Açıklama Potansiyelleri Üzerine Bir Değerlendirme".

²³ Timur Demirbaş, *Kriminoloji*.

²⁴ Kızmaz, "Sosyolojik Suç Kuramlarının Suç Olgusunu Açıklama Potansiyelleri Üzerine Bir Değerlendirme".

²⁵ "Introduction. The Immigration-Crime Connection: Competing Theoretical Perspectives | Journal of International Migration and Integration" (Erişim 23 Aralık 2023).

1.2.1.3. Sosyalleşme Teorileri

Sosyalleşme teorileri iki başlığa ayrılmaktadır. Birinci kısımda kültür çatışması, ikinci kısımda alt kültür bulunur. Farklı etnik gruplar, dil grupları veya sosyal sınıflar arasındaki kültür farkları, bireylerin yaşamları üzerinde önemli etkiler yapabilir. Bu tür çatışmalar, bireylerin kendilerini aidiyet hissetme, kimlik oluşturma ve sosyal beklentilere uyum sağlama süreçlerini etkileyebilir. Aynı zamanda bireyler, toplumun genel normları ve kendi bireysel değerleri arasında çatışma yaşayabilirler. Bu durumda, bireylerin toplumun beklentilerine uymak ile kendi özgün kimliklerini korumak arasında bir denge kurmaları gerekebilir. Bireyler, aynı anda birden fazla kültürle etkileşimde bulunabilirler. Örneğin, göçmenler kendi geleneksel kültürleriyle aynı anda yeni bir kültürle etkileşime girebilirler. Bu durumda, bireyin iki kültür arasındaki farklı normlar ve değerlerle baş etmesi gerekebilir. Sosyalleşme teorileri bireyin toplumda sosyalleşmesi olumsuz sonuçlandığında bazı durumlarda suçlu sayılacağı durumuna işaret etmektedir. İnsan yaratılışı itibarıyla sosyal bir varlıktır. Sosyalleşemediği yerde, toplumdan kopmuş olur ve sosyalleşme teorilerine göre suç burada başlar²⁶. Bireyler toplum içerisinde var olarak aslında bir nevi öğrenme davranışı da gerçekleştirirler. Kuralları, kültürü o toplumun içerisinde yaşayarak, başkalarıyla etkileşimde bulunarak öğrenmektedirler.

1.2.1.4. Kültür Çatışması Teorisi

Kültür çatışması teorisinin ortaya çıkışında önemli bir nokta vardır. Amerika da artış gösteren suçluluğun sorumlusu olarak dışardan göç edenleri göstermek amacıyla meydana çıkmıştır. Fakat daha sonra Thorsten Sellin “Kültür Çatışması ve Suç” adlı eserinde göçmenlerin asıl yerlilere nazaran daha az suç işlediklerini ortaya koyarak göçmenlerin de suçlu oldukları yerleri belirtmiştir. Kültür çatışması teorilerinde karşıtlık, var olan iki sistemin bu kültürel yapıdan bağımsız kalmasıyla ortaya çıkmaktadır²⁷. Sellin’e göre Amerika kültüründe aileye bağlı olma bir değerdir ve bunun yanında bireyler ayrı eve çıkma, özgür bir birey olmaya da bir o kadar isteklidir. Ve ona göre bu iki durum karşıtlık ve çatışma içermektedir. Bu zıtlık ise doğru ve yanlış olarak ayrılarak bireylerin arada kalmasına sebep olmaktadır. Bunun yanında bireyler bu ikilemde nasıl

²⁶ Timur Demirbaş, *Kriminoloji*.

²⁷ Vurucu, İ. (2020). Etno-kültürel Farklılıklar ve Suç Davranışı. HAK-İŞ Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi, 9(25), 482-507.

davranacaklarını bilemeyip seçim yapmakta zorlanmaktadırlar. Seçim yapmanın zor olduğu yerde suça yönelmenin daha olası olduğunu söyleyen Sellin davranış kalıplarına yönelmektedir²⁸.

Göçmenler geldikleri toplumun kültürüne uyum sağlayamadıklarında uyuşmazlıklar meydana gelmektedir. Bu kültürel farklılıklar zamanla çatışmalara yol açmakta ve suçu doğurmaktadır. Ceza kanunları ise Sellin'in tabiriyle hâkim kültürden yanadır. Bu açıdan bakıldığında suç davranışlarında kültürel değerlerin getirdiği farklılık ve buna bağlı olarak ortaya çıkan kültürel çatışmaların ne kadar önemli bir yer kapladığı görülmektedir. Bu teoriye göre dışardan gelen göçmen yeni sisteme ayak uyduramamış ve bu sisteme tepki göstermiştir. Normal olarak göçmen ile yerli arasında kültürel sistem farklılıkları bulunmaktadır, her birey var olduğu, yetiştiği kültürün sistemine göre hareket eder. Göçmenler uyum sağlayamadıkça toplum tarafından dışlanmakta, dışlandıkça her anlamda uyum sağlaması daha çok zorlaşmaktadır. Ayrıca gelmiş oldukları yerde temelli kalma düşünceleri olmadığından o toplumun sistemine ayak uydurmak için ekstra bir çaba göstermemektedirler. Sonuç olarak sosyal açıdan dışlanan, topluma yabancılaşan göçmen belli başlı sapma davranışları gösterebilmektedir. Fakat her göçmen, yabancı suçluluğu kültürel çatışma teorisine bağlanmamalıdır²⁹

1.2.1.5. Alt Kültür Teorileri

Sosyalleşme teorilerinde alt kültür, genel kültür normlarından sapmış veya onlardan farklı bir dizi değer, norm ve davranış içeren, belirli bir topluluk veya sosyal grup içinde oluşan bir kültürel yapıdır. Alt kültürler, genellikle ana kültürle benzerlik gösterirken, belirli bir grup içindeki deneyimler, değerler veya sosyal koşullar nedeniyle kendine özgü özelliklere sahiptirler. Bu alt kültürler, bireylerin grup kimliğini ve sosyal bağlarını güçlendirebilirken, genel toplum normlarından ayrılabilirler. Alt kültür sistemi Whyte ve Albert Cohen ikilisinden gelmektedir. Alt kültür daha geniş bir uygarlık içerisinde oluşan kültür birlikteliği olarak adlandırılabilir. Bu teoriye göre alt kültürden gelen bireyler, daha üst konumda olan bireyler gibi düşünemeyecek ve onlar gibi bir konuma sahip olamayacaklarını düşünerek suça yöneleceklerdir³⁰. Her göçmen, maddi yetersizlikler

²⁸ Kızmaz, "Sosyolojik Suç Kuramlarının Suç Olgusunu Açıklama Potansiyelleri Üzerine Bir Değerlendirme".

²⁹ Demirbaş, "Durkheim'in Metodolojisi".

³⁰ Hüseyin Bal, *Suç Sosyolojisi*.

yüzünden sapma davranışı göstermeyip bir çete oluşturma eğilimde değildir. Ya da her çete çoğu açıdan dezavantajlı olan göçmen gruplarının peşinde değildir. Çeteler ile ilgili davranışlar her yerde aynı etkiyi göstermez, kültürden kültüre değişiklik gösterebilmektedir³¹. Buradaki bir başka önemli konu ise göçmenlerin davranışlarının yanında girmiş oldukları kültürde, toplumda nasıl kabul gördükleri ya da nasıl konumlandırıldığı konusudur. Alt kültür etkisi sosyal çeşitlilik bakımından zengin olan toplumlarda alt kültür etkisi daha fazla görülmektedir.

Bir toplum içinde ortaya çıkan ve yaygınlaşan alt kültür davranışları çok tehlikeli olabilmekte ve tüm toplumu zehirleyebilmektedir³². Alt kültürler kuramında ele alınabilecek bir başka konu şiddet alt kültür ilişkisi kuramıdır. Bu kuram Wolfgang & Ferracuti ikilisi tarafından 1967 yılında geliştirilmiştir³³. Şiddet alt kültür kuramında şiddeti bir güç olarak yücelten toplumlarda şiddet kullanmayanların dışlanabileceği durumu söz konusudur. Bu toplumlarda bireyler problemleri çözüme kavuşturmak için şiddete başvururlar ve bu yolla sorunları aşacaklarını düşünürler. Alt kültürler, genel kültür normlarına uymayan davranışları içerdikleri için toplumdan soyutlanabilirler. Bu durum, grup üyelerinin genel toplum tarafından etiketlenmesine ve dışlanmasına yol açabilir.

Ek olarak alt kültür teorisi sosyal çevredeki her bireyi hayatta farklı yerlerde konumlandırır ve buradan yola çıkarak sınıfları tanımayı kendine amaç edinir. Fakat suçluluğu tam manasıyla açığa çıkaramadığı için eksik sayılır. Alt kültür de üç çeşit suç çetesi örneği bulunmaktadır. Bunlardan ilki uyumdur. Uyum içerisinde olan toplumlarda çeteler, ileriki aşamada olan suçlular için geçiş yoludur. Bu grupta öncelik şiddet değil daha çok bir gelir elde etmektir. Bu, suçlu alt kültürüdür. İkincisi ise zamandır. Zaman geçtikçe bu gruplarda bağımlılık yapan kötü alışkanlıklara alışılmaktadır ve bunları temin etmek için para kazanmak şarttır. Başka bir şekilde iyi uyum sağlayamamış toplumlarda bu tarz çeteler bulunmaz daha doğrusu amaçları farklıdır ve farklı şekillerde ortaya çıkmaktadırlar. Burada genç bireyler üzerinde toplumsal kontrol güçlü bir şekilde belirmemiştir. Bu açıdan burada bir saygı oluşturma söz dinletme istekleri bulunmaktadır.

³¹ Kızmaz, “Sosyolojik Suç Kuramlarının Suç Olgusunu Açıklama Potansiyelleri Üzerine Bir Değerlendirme”.

³² İlhan Erdoğan, *Kültürün Yönetim Fonksiyonlarının Uygulanmasına Etkisi ve Faktör Analizi Yöntemi İle Bir Araştırma* (İstanbul: İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi, 1975).

³³ Kızmaz, “Sosyolojik Suç Kuramlarının Suç Olgusunu Açıklama Potansiyelleri Üzerine Bir Değerlendirme”.

Diğerlerinden farklı olarak bu amacın yolu şiddetten, karşı tarafı korkutmaktan geçmektedir³⁴.

1.2.2. Chicago Ekolü Metodolojik ve Sosyal Ekoloji Teorileri

Sosyal ekoloji teorileri suçu, çevrenin değişmesi ile meydana gelen toplumsal, sosyal değişimler ile ilişkilendirmektedir. Bu açıdan bakıldığında Chicago sosyal değişimin en yoğun yaşandığı, sanayileşmenin en hızlı olduğu şehirlerden biri olduğundan incelenmeye değer bir kent olduğu düşünülmüştür³⁵. Nüfusun artması, göç ile insan çeşitliliğinin artması, ekonomik adaletsizlik gibi sorunlar birleştiğinde suç oranlarında artış olduğu gözlemlenmiştir. Metodolojik anlamda iki metot belirlemiştir. İlkinde resmi olarak suç istatistikleri için belirli verilerden yararlanılmasıdır (nüfus sayımları gibi). Bu bilgilerden yola çıkarak şehrin bazı bölgelerinin suç oranlarının daha yüksek olduğu kanısına varılmıştır³⁶. Kullanılan ikinci metot Chicago Okulu'nun geliştirdiği bir yöntemdir. Bu yöntemde hayat hikayelerine ve olaylara bakılır, incelenir. Suçlularla bir araya gelen araştırmacılar onlarla vakit geçirirler ve onları doğal hayat akışları içerisinde analiz etmeye çalışırlar. Bir araya geldikleri yer gündelik olarak hepimizin bulunduğu alanlar olmak zorunda değildir ıssız, kendilerinin daha iyi sakladıkları ortamlarda da bulunabilmektedirler.

Bu teoride özellikle sosyologlardan Clifford Shav & Henry Mckay'in yapmış oldukları araştırmalar göze çarpmaktadır³⁷. Bu çalışmalarda suçun insanlar yüzünden değil de insanların yer aldığı bölgelerden kaynaklı olduğu belirtilmektedir. İkilinin çalışmalarına göre bireylerin değil, yerleşim yerlerinin suç oranları bulunmaktadır ve nesiller boyu o bölgede suçlar birikmiştir. Örneğin bazı bölgelerin ya da illerde belirli yerlerin adı geçtiğinde o yerin suç oranının yüksek olduğu bilinir ve genellemeler yapılır. O yerin tehlike barındırdığı düşünülmektedir.

Ekolojik bakış açısı, Robert Park ve Ernest Burgess tarafından ortaya koyulmuştur³⁸. Bu kuramda araştırılan nokta, insanların yerleştikleri bölgelere göre kendi aralarında

³⁴ Füsün Sokullu Akıncı, *Kriminoloji* (İstanbul: Beta Basım Yayın Dağıtım A.Ş., 2014).

³⁵ Hüseyin Bal, *Suç Sosyolojisi*.

³⁶ Füsün Sokullu Akıncı, *Kriminoloji*.

³⁷ "Ethos: Felsefe Ve Toplumsal Bilimlerde Diyaloglar // Ekim 2008 // Sayı: 2/4. Teorik Çerçeve de Suç Senem Burkay * Özet Abstract - Pdf Ücretsiz İndirin" (Erişim 23 Aralık 2023).

³⁸ Gencay Serter, "Şikago Okulu Kent Kuramı: Kentsel Ekolojik Kuram", *Journal Of Planning* 23/2 (2013), 67-76.

geliştirdikleri ilişkidir. Bu durum simbiyotik yaşamı beraberinde getirmektedir. Ekolojik düzende bu ortaklık çok önemlidir çünkü dengenin sağlanması, iş bölümüne ve insanların yardımlaşmasına bağlıdır. İnsanlar bu şekilde davranarak dengeyi sağladıklarında çatışmaların önüne geçmiş olurlar. Fakat canlıların bir arada yaşamaya başlamaları onları ilk olarak kendi alanlarını oluşturmaya iter ve bunun için çaba göstermeleri gerekir. İşte insanlarda tıpkı diğer canlılar gibi (hayvan & bitki) bir denge oluşturmak için uğraşmışlardır. Denge kurmak için toplum şu aşamalardan geçmek zorundadır: Competition (Rekabet), Invasion (İstila), Succession (Yerini alma).

Bu süreçlerden geçtikten sonra kentlerde denge oluşur fakat bu sırada insanlar denge için çaba sarf ederken bulundukları yere farklı türden özellikler kazandırır. Bu kentler zamanla büyürler, gelişirler ve yeni iş kapıları, yeni imkanlar doğururlar. Böylece insanlar için daha cazip bir yer olurlar. İnsanlar bu yerlere yerleşmek adına daha fazla çaba sarf etmeye başlarlar ve birbirleriyle yarış haline girerler. Oluşan yerlerin ilki merkezi iş yerleridir³⁹.

Merkezi iş yerleri fabrikaların çoğunluklu olduğu yerlerdir. Ve geçiş bölgesi adındaki yer merkezi iş yerlerinin hemen yanındadır. Fabrikaların buraya doğru yönelmesi yukarıda bahsedilen istila aşamasını açıklamaktadır. Bu tarz yerlerin yaşamak için seçilmesinin sebebi, geçimin diğer yerlere nazaran daha kolay olmasıdır. Merkezi yerler iş yerlerine geçince, merkezi yerler de boş kalmaz. Oradaki imkanlar için gelen göçmenler orayı doldurur.

Pahalı olan bölgelerde yaşanan toplumsal sorunların, diğer bölgelere göre daha az olduğu söylenmektedir. Kısacası bu kısımda kentlerde sosyal ilişkilerin zayıf olduğundan ve insanların bu sosyal düzensizliklerden etkilendiğinden, bunun sonucu olarak suça daha yatkın hale geldiklerinden bahsedilmektedir⁴⁰.

1.2.3. Etiketleme Teorileri

Etiketleme teorileri, suçluluğun nasıl tanımlandığı, kimlerin suçlu olarak etiketlendiği ve bu etiketlemenin bireyler üzerindeki etkilerini inceleyen bir dizi sosyal teoridir. Bu teoriler, suç ve suçluluğun toplumsal bir olgu olduğunu ve suçluluğun sadece bireysel eylemlerle değil, aynı zamanda toplumsal süreçlerle şekillendiğini savunurlar. Bu

³⁹ Füsün Sokullu Akıncı, *Kriminoloji*.

⁴⁰ Oğuzhan Başbüyük - Önder Karakuş, “Sosyal Düzensizlik ve Toplum Destekli Güvenlik Politikaları”, *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi* 13/2 (01 Nisan 2010), 64-97.

teorinin ana noktası toplumda insanların çoğu davranış biçiminde birbirlerini etkilediği üzerinedir. Ve bu teoride suçlu ve toplum arasındaki ilişki de çok önemlidir. Yani toplum suçlu karşısında nasıl bir tutum sergiliyor? Sessiz mi kalıyor yoksa tepki mi gösteriyor? Bu açıklamaya göre suçluluk aslında toplum tarafından bireyin üzerine atılmış bir lekelemedir⁴¹. Toplumda belirli kanunlar vardır, bunların dışında bir de toplumların kendi kültürlerince oluşturdukları örf, adet ve gelenekler bulunur. Toplumda bu ahlaki değerlerin de dışına çıkıldığında kanun dışına çıkmış gibi bir ceza alınmaz fakat toplum tarafından ayıplanır. İşte etiketleme teorisinde toplumda birileri bu değerlerin ya da kuralların dışına çıktığında diğerleri tarafından yargılanır ve bir sonraki aşamada kendileri de bunu kabul ederler. Artık kendilerinin suçlu olduklarını bilir ve suça yönelmeleri daha kolay hale gelir. Bu teori Georg Herbert Mead ve Charles Cooley üzerine çalıştıkları simgesel etkileşim teorisinden etkilenmiştir⁴². Simgesel etkileşim kuramında kimliklerin, sosyalizasyon sürecinde diğer insanlarla etkileşim içerisinde olunarak oluşturulabileceği söylenmektedir. Etiketleme teorisinde kişilerin çevresinde bulunan yakınları, kamu görevlileri vb. insanların onları suçlu olarak yaftalamaları suçlulara suç davranışlarını empoze etmiştir.

Howard Becker etiketleme teorisyenlerindendir. Etiketleme konusunda gücün önemini vurgulayarak güçlü olanların sapkınlıkları daha kolay bir şekilde dayatabileceklerini söylemektedir. Becker, suçun sosyal bir etkileşim süreci olduğunu savunur. Bireyler, toplumun belirli bir davranışı suç olarak etiketlediğinde veya bir kişiyi suçlu olarak tanımladığında, bu etiket bireyin sosyal kimliğini etkileyebilir. Etiketlenen birey, toplumun bu etiketi üzerine yapıştırmamasından etkilenir ve bu etiket, ilerleyen süreçte suçlu davranışları teşvik edebilir⁴³. Demek ki suç, etiketleme teorisinde sınıfsal farklılıklara göre de şekillenmektedir. Üst sınıf bireylerinin (genç kesimde) alt sınıfa mensup bireylere oranla daha az hukuksal olarak yargılandığı görülmektedir ve üst sınıflardan suça karışanların yaptıkları çok daha kolay ört pas edilmektedir. Bu da sınıfsal bir ayrımın olduğunun göstergesidir.

Yapılan başka bir çalışma da suç işleyen bireylerin daha sonradan yaşadıkları değişimler bu teoriyle bağdaştırılmıştır. Bu süreç birkaç başlık altında verilmiştir. *Baskın statü*: suçlu

⁴¹ Polat S. “Suç, Göç Ve Kimlik: Suç Teorilerinde Göç Olgusu”, *Turkish Studies (Elektronik)* 13/18 (2018), 143-158.

⁴² Hüseyin Bal, *Suç Sosyolojisi*.

⁴³ “Etiketleme Kuramı Howard Becker – Sosyolojisi.com” (Erişim 06 Şubat 2024).

kişiyi bu şekilde isim vermek baskın statüdür. Suçluyu etkiler ve bu nitelendirmeden kurtulması kolay olmaz⁴⁴.

Geçmişe dönük yorum: Suçlu kimse yakalandığında herkes bu kişiyi merak eder, eğer olayın üstünden çok geçmişse bile konu tekrar açılır, suçlunun önceki yaşamı göz önüne alınır ve en önemlisi benzer bir durumda bir şüpheli arandığında gözler o kişiye döner.

Kendini gerçekleştirmiş kehanet: Sürekli olarak bir insana “sen delisin, bir işe yaramazsın, suçlusun, kötüsün” gibi ithamlarda bulunmak aslında o kişiye başka bir seçenek bırakmaz. Bir şeyi ne kadar çok tekrar edersen o kadar çok karşına çıkar.

Etiketleme teorisine göre herhangi bir davranış toplumsal yargılamalar dışında kaldığında suç olarak nitelendirilemez. O hareket her kültürün kendi içerisinde oluşturduğu kurallara göre ve bu neticede toplumun ayıplamalarıyla birlikte suç olarak isimlendirilir.

Örnek olarak, ülkemizde suçluların adli sicil kayıtları bulunmaktadır. Suç işleyen bireyler toplumda herhangi bir alanda var olmak istediklerinde, çalışmak için iş ararken, evlenmek istediklerin bu kayıtlar onlar için sorun teşkil etmektedir. Çünkü suçlu bir kişinin tekrar suç işlemesi diğerler insanlara göre daha muhtemeldir ve toplum da insanlar suçlulara güvenmez. Bunun yanı sıra bazı meslek gruplarında suçlulara direkt olarak yasaklar vardır. Suçlular kamusal alanda herhangi bir şekilde çalışmamaktadırlar, ancak cezalarını tamamladıklarında bazı kurallar değişmektedir⁴⁵. Bu yüzden cezaevinde olan insanların cezaevinden çıktıktan sonra toplumda yer edinme endişesi olağandır. Dışlanma, iş bulamama gibi birçok sonuçla karşılaşabilirler.

1.2.4. Çatışma Teorileri

Çatışma teorilerine göre toplum, devamlı olarak birbiriyle çatışan unsurlardan oluşmaktadır. Bu teori birey kaynaklı ve toplumsal kaynaklı çatışmalar olarak iki kısımda incelenmektedir. Birey kaynaklı çatışmalar, bireyin ruhunda çatışma isteği olduğunu, toplumsal kaynaklı çatışmalar ise gruplarının kendi menfaatleri için çatışma yaşadıklarını savunmaktadır. Bu yaklaşımda çatışma her zaman var olmaya devam edecektir. Çatışma teorilerinde komünist ve sosyalist düşünceler hakimdir. Bu noktada güç kavramı ön plana çıkmaktadır. Güçlü olanlar her zaman güçsüz olanları ele almaktadır ve bu hiç adil bir sistem değildir. Suç, tam da bu noktada işlenir. Sömürülenler bu duruma karşı koymak

⁴⁴ Osman Dolu, *Suç Teorileri* (İstanbul: Seçkin Yayıncılık, 2012).

⁴⁵ Hasan Dursun, “Damgalama Teorisi ve Suç”, (ts.).

için direnirken karşı taraf daha da baskın olmaya çalışır. Bu esna da çatışmalar meydana gelir ve suç işleme olasılığı artar. Eğer daha adil bir sistem, daha düzenli bir toplum elde edilebilirse suç böylelikle önlenir⁴⁶.

Marx'a göre suçun toplumda var olması kapitalist devletler yüzündendir. Ve suçun ortadan kalkmasının, ekonomi yapısının farklı bir şekil almasıyla meydana gelebileceğini savunur⁴⁷. Aynı zamanda Marx benimsediği toplum modeliyle de suç konusundaki çalışmalara ışık tutmuştur. Güçlü olanların toplumda oluşturduğu eşit olmayan düzen yüzünden çatışmalar meydana gelir ve suç toplumda görünür hale gelir. Ekonomik yetersizlikler bireyleri zorlamaktadır. Daha iyi bir yaşam standardı elde etmek isteyen, ya da büyük bir geçim sıkıntısı yaşayan kişiler bir zaman sonra toplumun oluşturmuş olduğu değerleri önemsememeye başlarlar.

Ayrıca Marx ekonomi ve eşitsizlik sebeplerinin yanı sıra etiketleme teorisine benzer bir şekilde toplumsal yapının insan üzerindeki etkilerini önemsemektedir. Bu koşulların yanında kişinin bulunmuş olduğu yapı onu etkilemekte ve suça sebebiyet vermektedir⁴⁸. “Marxist düşünce bir noktada suçun topluma katkı da sağladığını savunmaktadır. Eğer toplumda suç olmasaydı polisler, yargıçlar kimlerle uğraşacaktı⁴⁹”? Marx bir çalışmada İngiltere’de 1800 yıllarında on yıl arayla toplumda yoksulluk durumunda fark olmamasına rağmen suç işleme de önemli sayılabilecek bir artış olduğuna dikkat çekmiştir⁵⁰. Buradan hareketle toplumda yoksul kesim azalmadan, zenginlik arttığında denge çok daha fazla bozulur ve nüfusa göre suç çok daha dengesiz bir biçimde artar.

Friedrich Engels suçluluğun İngiltere’de işçi sınıfının daha da artmasıyla yükselişe geçtiğini vurgular. Bunun sebebi ise kapitalist toplum, işçiyi zorlar, biktirir. İşçi kapitalist sistemin getirilerine dayanamaz ve suç işlemeye meyilli hale gelir⁵¹. Engels suçluluk hakkında, suçluluğun ekonomik faaliyetlerle bir alakası olduğunu ve bu kapitalist düzen içerisinde kendisini gösterdiğini belirtir. Bunun yanında kapitalist düzene karşı çıkmaya

⁴⁶ Osman Dolu, *Suç Teorileri*.

⁴⁷ Hüseyin Bal, *Suç Sosyolojisi*.

⁴⁸ Volkan Maviş, “Yoksulluk ve Suç: Ceza Adaleti Üzerine Sınıfsal Bir Değerlendirme”, *ViraVerita E-Dergi* 14 (27 Aralık 2021), 55-75.

⁴⁹ Tülin Günşen İçli, *Çocuk Suç ve Sokak* (Ankara: Başbakanlık Aile Ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, 2009).

⁵⁰ *Artı Değer Teorileri*, çev. Yurdakul Fincansı (Ankara: Sol Yayınları, 1999).

⁵¹ Timur Demirbaş, *Kriminoloji*.

çalışan işçi sınıfının mücadelesi suç unsurunu doğurduğunu ve suçluluğun başarılı bir şekilde sonuçlanmadığı görüşlerini ortaya atar.

Engels'e göre suçlular nasıl daha önceden cinayet işlemeyi planlıyorlarsa ve onları buna iten belirli sebepler varsa, ortada hiçbir şey yokken bir kişinin sebep olmadığı ölümlerde de bazı nedenler bulunmaktadır. Bu ölümlerde aynı bir suçlunun işlediği cinayet gibi, toplumun sebep olduğu cinayetlerden sayılabilir. Toplumun kötü koşullarından meydana gelen ölümlerde en az bu cinayetler kadar suç sayılır⁵². Ayrıca ona göre işlenen suçların çoğu, işçi sınıfının kötü koşullarından kaynaklı hırsızlık suçlarıdır. Daha iyi koşullar için ellerinde var olmayı var etme çabası yüzünden insanlar hırsızlığa başvurur. Bu da kötü toplumsal koşullar yüzündendir. En azından hırsızlık davranışı maddi yetersizlikler sonucunda izlenen bir yoldur. Ellerinde maddi imkanlar olduğunda hırsızlık yerini başka bir suç alabilir fakat kötü yaşam biçimlerinin ortaya çıkardığı öncelikli suç türü hırsızlıktır⁵³.

Sanayi devrimiyle birlikte kırdan kente geçiş, birçok değişikliği beraberinde getirmiştir. Bunlardan biri de yine kötü koşullarda başlayan kent hayatının insanların geleneksel bağlarını koparmasıdır. Kadınların çalışma hayatına girmesiyle hem kadınların hem çocuklarının hayatlarında önemli değişimler meydana gelmiştir. Ani bir şekilde değişen hayatların bir takım olumsuz getirileri olacaktır. Suç ise bunlardan biridir. Zor koşullarda bilmedikleri şehirlerde alışık olmadıkları hayatın içerisinde tutunmaya çalışan insanlar bir noktada bunlara dayanamamaktadırlar. Kentleşme sürecinde yoksul kesim, üst sınıflardan daha fazla etkilenir ve daha kolay bir şekilde sapma davranışı gösterirler.

1.3. Toplumsal Cinsiyet ve Suç: Kadınların Rolü ve Deneyimleri

Kadın suçluluğu cinsiyet temelli bir farklılığın konusudur. Özellikle yaşadığımız toplumda cinsiyet temelli farklılıklar hemen hemen her konuda önümüze çıkmaktadır. Kadın suçluluğu konusu da bu açıdan bu farklılıkları içinde barındırmaktadır. Toplumlarda kadın veya erkek olmanın anlamı bir hayli büyüktür. Her toplum kendi değer yargılarıyla kadına ve erkeğe belli nitelikler yüklerler Toplum tarafından kadına ve erkeğe belirli roller atfedilir ve bu rollere göre yaşamaları beklenir. Bu roller her kültürün

⁵² Friedrich Engels, *İngiltere'de İşçi Sınıflarının Durumu*, çev. Oktay Emre (Ankara: Sol Yayınları, 2013).

⁵³ Hüseyin Bal, *Suç Sosyolojisi*.

kendi değerleri içerisinde belirlenir ve çocukluktan itibaren bireyler, cinsel kimliklerine yuklenen rolleri icra etmeye uęraşırlar⁵⁴.

Hatta bizim toplumumuzda küçüklükten itibaren bu roller o kadar keskin sınırlarla belirtilir ki, ocuk belli bir algı düzeyine geldiğinde bir uyarı almadan kendi başına o davranışları benimser, üstlenir. Örneğin en basit örnekle kız çocukları bebeklerle evcilik oyunu oynarken, erkekler arabalarla, ya da süper kahramanlarla genellikle g temalı oyunlar oynarlar. Daha ocuk doğmadan bile toplum tarafından onun için belirlenmiş renkleri hazır. Kızlar pembe, erkekler mavi. Bir erkek pembe giydiğinde kız gibi olmuşsun söylemi bir hakaret sayılmaktadır. Maalesef bu bilinç çocukluk dönemlerinde olduğu kadar masum kalmamaktadır. Erkekler çok rahat ve güçlü olduklarına inandırılarak büyütülürken, kadınlar küçük yaşta bile bir anne rolünde ve erkeğe bağımlı bir düşünce yapısında büyütülür. Bu bağımlılık yalnızca onu koruyup kollaması gibi bir düşünce de değildir. Erkeğe maddi anlamda da bağımlılığı ifade eder. Bu ataerkil düşünce sistemine göre kadın erkeğe muhtaçtır ve erkek olmadan gszdir. Aslında bakıldığında kadınların bu konuma koyulmasından, daha az suçlu olma ihtimalleri olduğu düşünülmektedir.

Kadın suçluluğu erkek suçluluğuna oranla daha az olsa da kadınlar, erkek suçluluğunda da yan rol olarak bulunabilmektedirler⁵⁵ Kadının tüm bunlar dışında bir de annelik durumu bulunur. Annelik, kadını kendinden çok çocuğunu düşündüren bir mertebedir ve kadınları suç işlemekten uzaklaştıran en önemli unsurlardan bir tanesi de budur. Çünkü kadın evde çocuklarıyla ilgilenir, ev işleri yapar ve pek fazla bir sosyal alanı yoktur. Bu açıdan bakıldığında kadının suç işlemesi için bir sebebi olabileceği düşünülmez. Namus kavramı genellikle kadınlarla bağdaştırıldığı için kadınlar, kadınlığı açısından bir sorun teşkil edecek durum yaşamamak adına evinden ayrı bir yerde çok fazla bulunmaz. Kadınların bu davranışları, toplumun kadının zihnine kodladığı bu düşünce sisteminden geçmektedir ve aksi bir durumun çok yanlış olduğunu düşünürleri. Ayrıca kendi isteklerinin onlar için de pek bir önemi yoktur çünkü kadın her zaman fedakr olmaya şartlanmıştır. Bu düşünce sistemleri her topluma göre farklılık gösterebilmektedir.

Kadınlar özellikle ataerkil bir yapı içinde büyüdüklerinde, küçük yaştan itibaren erkeğe bağımlı olduklarının bilinciyle hayatlarını sürdürmektedirler. Kadın suçluluğunda bu

⁵⁴ Zafer İlbars, “Suç antropolojisi: kadın ve suç”, *Antropoloji* 22 (01 Nisan 2007), 1-13.

⁵⁵ Timur Demirbaş, *Kriminoloji*.

ataerkil yapının olumsuz getirileri geniş bir yer kaplamaktadır⁵⁶. Erkekler kadınların her anlamda onlara bağımlı olduklarını düşünerek kolay bir şekilde kadınlar üzerinde tahakküm kurabilmektedirler. Sözlerini geçiremedikleri yerde şiddete başvurumaktadırlar. Kadın suçluluğunun en önemli sebeplerinden birisi de şiddettir. Lombrosso, kadının fiziksel olarak gücünün erkekler kadar olmadığını, bu yüzden kadının karşı tarafa şiddet uygulamasının kolay olmadığını belirtmektedir⁵⁷.

Kadın suçluluğu daha eski yıllarda “cadılık, zina, zehir kullanarak cana kastetme” gibi suçlarla ortaya çıksa da ilerleyen zamanlarda 19. Yy’dan sonra bu suçlardan zehir kullanarak öldürme suçlarında daha fazla artış olduğu gözlemlenmiştir. Bunun yanında yaralama, herhangi bir alet kullanarak öldürme gibi suçlarda da kadınların rolü artmıştır. Kadınlar genel olarak erkeklere nazaran daha masum görüldüklerinden dolayı, suç işleyebilecekleri düşünülmez. Bu yüzden kadınların erkekler tarafından suç işlemede kullanılması olağandır. Nitekim bunları açıklayan araştırmalar da mevcuttur.

Tarihsel olarak; kadın suçluluğu incelendiğinde ilkel toplumlarda Durkheim’ın öne çıkardığı mekanik dayanışma mevcuttur. İş bölümü önemlidir ve birey bilinci yerin kolektif bilinç hakimdir⁵⁸. Bunun sonucunda suç tek bir kişiyi değil tüm toplumu etkilemektedir. İlkel toplumların ceza anlayışı, suçluları diğer insanların önünde cezalandırmaktır. Bunun amacı ise tek bir kişiyi cezalandırmaktan ziyade aynı zamanda toplumun ortaya koymuş olduğu değer yargılarının çiğnenmemesi gerektiğini göstermektir. Yine köleci toplumlarda kadınların da kölelerle bir tutulup suçlardan daha ağır yargılanırken erkekler cezalardan daha uzak tutulur. Eski dönemlerde “namus” adı altında kadınlara belirli kurallar koyulmuş ve kocası eğer karısının namusu hakkında bir şey söylerse, kadın böyle bir şey yapmamış olsa dahi kocasının söylediği doğru kabul edilmektedir.

Hammurabi kanunlarına göre kadın değerli bir varlık değildir. Kadının değeri bir erkeğin varlığına göre hayat bulur. Bu yüzden herhangi bir konuda bir suç işlendiğinde kadına verilen cezalar erkeklere verilen cezalardan çok daha fazladır⁵⁹ Roma kanunlarında kadınların aklının doğru tercihler yapmayacağına ve bu yüzden kolaylıkla suça

⁵⁶ İlbars, “Suç antropolojisi”.

⁵⁷ Hüseyin Bal, *Suç Sosyolojisi*.

⁵⁸ Coşkun Sağlık, “Emile Durkheim’ın Metodolojisi ve Sosyolojisi”, *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 9/2 (01 Temmuz 2019), 449-480.

⁵⁹ İlknur Gürgen, “Hammurabi Kanunları’nda Ve Tevrat’ta Kadınla İlgili Hükümlerin Değerlendirilmesi”, *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 16/4 (30 Aralık 2018), 333-348.

yöneleceklerine inanılır. Milattan önceki yıllarda da kadınların zehir kullanarak ölüme sebebiyet vermekten suçlandıkları görülmektedir. Bu tarz suçlarda bulunan kadınlara kurdukları planı kendi üzerlerinde uygulayarak cezalar verilmekteydi. Yine kadınların zina gibi işledikleri diğer suçlarda cezasız kalmazdı. Zinadan dolayı yakalanan bir kadının kocasıyla nikahı düşer ve bunun yanında kadın başka cezalarda alır.

Feodal toplumlarda yine suçlulara ağır cezalar verilirken, kapitalist toplumlarda hukuk sistemi devreye girmeye başlamıştır ve her toplumun kendi içerisinde belirlediği kanunlara göre cezalar şekil almaktadır. Kadın suçluluğu konusu daha çok sanayi devrimi sonrası göze çarpmaya başlamıştır. Değişen toplum ile pek çok şey eş zamanlı olarak değişmeye başlamıştır.

1.3.1. Toplumsal Değişim ve Kadının Dönüşen Rolü

Toplumsal değişim süreçlerinde kadının konumu, zaman içinde büyük ölçüde evrim geçirmiş ve farklı kültürlerde, toplumlarda ve dönemlerde değişiklik göstermiştir. Kadının konumu, toplumsal, kültürel, ekonomik ve politik faktörlerden etkilenmiş ve bu faktörlerin evrimiyle birlikte değişim göstermiştir. Değişim, toplumsal değişim sosyolojinin ana konularından olmakla beraber, 19. Yy'da Sanayi Devrimi ile başlayan bir süreçtir. Sosyologlar değişimi küresel düzlemde aileye kadar irdelenmişlerdir. Auguste Comte toplumların insanlara bağlı olarak belli aşamalardan geçeceği görüşünü savunurken, Marx değişimin toplumda grupların ekonomik anlamda üstünlük kurma eğiliminden meydana geldiğini savunmaktadır⁶⁰ Modern toplumdaki değişimi görebilmek için öncelikle geleneksel toplum anlayışına bakmak gerekir. Geleneksel toplumun yıkılması, Rönesans, Reform, Sanayi Devrimi gibi toplumu kökünden değiştirecek büyük hareketler ile başlamıştır. Bu süreçte gelenekselliğin etkilendiği; aile kurumu, ekonomik düzen, din gibi toplumda başlıca var olan ve önemli yer kaplayan birçok alan da değişimlerden etkilenmiştir⁶¹.

“Kadının Konumu Nasıl Değişti” adlı eserinde Sheila Pelizzon sanayi devrimiyle kadınların iş hayatına girmesini daha özgür bir hayata atılmaları olarak görmektedir⁶².

⁶⁰ Gordon Marshall, *Sosyoloji Sözlüğü*, çev. Osman Akınhay, Derya Kömürcü (Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları, 2021).

⁶¹ Gordon Marshall, *Sosyoloji Sözlüğü*.

⁶² Neslihan Avcı, “Sheila Margaret Pelizzon’un Kadının Konumu Nasıl Değişti? Feodalizmden Kapitalizme Adli Eserinin Değerlendirilmesi”, *Kadem Kadın Araştırmaları Dergisi* 8/2 (31 Aralık 2022), 395-403.

Ona göre kadının iş hayatına girmesi kapitalist düzenin ucuz iş gücüyle olan bağıyla ilişkilidir. Kadının emeği sömürülür ve bu sayede kar oranlarının da artması beklenir.

Feodal toplumlarda kadınların değerinin, konumlarının daha iyi bir noktada olduğu savunulurken, bunun sebebinin ailelerinden kaynaklı olduğu görüşüne yer verilmektedir. Yani toprak hakimiyeti olan soylu ailelerin buna sebep olduğu düşünülmektedir. Ayrıca ruhban sınıfında papazların evlenmemelerinin sebebi kadınların onlarla bir yuva kurmaktan kaçınmasını sebep gösteren yazar, o dönemlerde kadın düşmanlığını yeniden ortaya çıkaran yazarların da olduğunu belirtmektedir

Toplumsal değişimin öngörülen kadar, öngörülemeyen, istenilmeyen sonuçları da belli bir boyut kazanmıştır⁶³. Sanayi devrimi ile meydana gelen başlıca değişim tarım toplumundan sanayi toplumuna geçiştir. Bununla birlikte köy hayatından şehir hayatına geçilmiş ve artık geçim kaynağı olan tarım, hayvancılık yerini şehirlerde daha çok fabrikalara bırakmıştır. Sanayi devriminden önce geleneksel toplumlarda kadın, daha çok ev ya da bağ bahçe işleriyle ilgilenmektedir. Hâkim olan ataerkil yapı kadının, toplumun atfettiği kimliklerden soyutlanmasına izin vermemektedir. Kadın, öncelikle bir annedir ve eştir. Eşine ve çocuklarına hizmet etmek, ev işleriyle yakından, eksiksiz ilgilenmek mecburiyetindedir. Sanayi devrimiyle köyden kentlere geçiş sürecinin yaşanması, toplumda eğitim seviyesinin artışı, kadının iş hayatına atılması gibi birçok değişiklik meydana gelmiştir. Kadının sosyal yapı içerisindeki değişimi böylelikle başlamış bulunmaktadır⁶⁴. Sanayi devrimi ile, kadınların çalışma hayatına katılımı artmıştır. Fabrikalarda ve işyerlerinde kadın işçilerin sayısı artmış, bu da kadınların kamusal alanda daha görünür olmalarına yol açmıştır. Ancak, bu dönemde kadınlar genellikle düşük ücretli işlerde çalışmış ve sıkça kötü çalışma koşullarına maruz kalmışlardır.

Ülkemizde erken yaşta evlendirilme olayı yakın geçmişe kadar çok sık görülmekteydi. Hem ruhen hem bedenen gelişimini tamamlamayan kız çocukları evlendirilirdi. Bu oran 2000’li yıllara kadar bir hayli yüksekti. Kadınlar çoğu kez kendi iradeleri dışında evlendirilirken, bir de kendilerini büyütememiş çocukların çocukları oluyordu. Bu durumlar kadının ataerkil toplum içerisindeki konumunu bizlere özetlemektedir⁶⁵.

⁶³ Mahmut Hakkı Akin, “Türkiye’de Toplumsal Değişim”, *İnsan Ve Toplum* 5/9 (30 Haziran 2015), 128-130.

⁶⁴ Tülin Günşen İçli - Aslıhan Öğün, “Sosyal Değişme Süreci İçinde Kadın Suçluluğu”, *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi* 5/2 (15 Aralık 1988), 0-0.

⁶⁵ İçli - Öğün, “Sosyal değişme süreci içinde kadın suçluluğu”.

Kadın kırsal kesimde erkekler gibi aile içi üretime de katılmaktadır. Toprak ile uğraşmakta, hayvanlara bakmaktadır. Bunun yanında evde ev işleri ve çocuklarıyla ilgilenmek gibi sorumlulukları da bulunur. Erkekler ise eve ekmek götürme derdindedir. Kadın, erkeklerden çok sorumluluk almasına rağmen kadınların yaptıkları bir mecburiyet olarak görülür ve çoğu kez yaptıklarının bir kıymeti olmaz. Aksine herhangi bir noktada eksik bir şey yaparsa kolaylıkla azarlanır. Ataerkil yapıda söz sahibi erkektir ve kadın ona bağımlı bir konumda gösterilir. Kadın ancak torun sahibi olduktan sonra farklı bir konuma geçer. Bu sefer evdeki işleri gelin halleder, ya da gelin dışarıda çalışıyorsa kayıvalide evde çocuklara bakar. Bu döngü hiç değişmez çünkü kadın yaşlanmış olsa da işleri halleden, yine o konumda olan kişi bir kadındır⁶⁶.

Kırsal kesimden kent hayatına geçişle beraber kadın, köyde çalıştığı gibi değil çoğunlukla bir fabrikada ücretli olarak çalışmaktadır. Yeni yaşam tarzının getirilerine alışmak zorundadır. Fakat kadın sosyal hayata erkekler kadar kolay adapte olamamaktadırlar ve bir yandan hala içsel olarak kültürel değerlerden kopamamaktadır. Fakat zamanla toplumda meydana gelen değişimlerle birlikte kadınlarda da birçok değişim meydana gelmiştir. Yaşantıları, iş, eş durumları gibi pek çok şey değişime uğramıştır. Sosyal yaşamında bu değişiklikleri yaşayan kadınlar bununla birlikte pek çok problemle de karşı karşıya kalmaya başlamıştır. İşinde karşılaştığı sorunlar, fiziksel ve psikolojik olarak yorgunluk, eşine çocuklarına zaman ayıramama, gibi problemler baş göstermiştir⁶⁷.

20. yüzyılın ortalarında ve sonlarında kadın hakları hareketi, kadınların toplumsal, politik ve ekonomik alandaki eşitlik mücadelesini öne çıkarmıştır. Kadınlar, oy hakkı, eğitim olanakları ve iş dünyasında daha fazla fırsat talep ettiler. Bu dönemde birçok ülkede cinsiyet eşitliği konusunda önemli ilerlemeler kaydedilmiştir. Kadının konumu, toplumsal değişimin bir yansıması olarak sürekli evrim geçirmiştir⁶⁸. Kadın hakları, cinsiyet eşitliği ve toplumsal cinsiyet rolleri gibi konularda devam eden mücadeleler, kadının konumunu şekillendiren önemli faktörler arasında yer almaktadır.

⁶⁶ Yakut Sencer, *Türkiye’de Kentleşme* (Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1979).

⁶⁷ “Tarihte ve Günümüzde Kadın” (Erişim 01 Ocak 2024).

⁶⁸ Özlem Akkaya, “1970’lerin İkinci Yarısında Türkiye’de Sosyalizm Ve Kadın: Kadınların Sesi Dergisi Karikatürleri”, *Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi Medya ve İletişim Araştırmaları Hakemli E-Dergisi* 3 (01 Kasım 2018), 65-112.

1.3.2. Kadın Suçluluğuna Yönelik Sosyolojik ve Kriminolojik Araştırmalar

Suç konusunda yapılan çalışmalarda suç olgusunun cinsiyet farkı üzerinde durulmuştur. Kadınlar genel olarak güçsüz, cesaretsiz olarak nitelendirilirken erkekler daha güçlü görülür. Bu yüzden erkeklerin suç işleme olasılığının daha yüksek olduğu düşünülmektedir.

Adler, Simon ile yaptığı çalışmalarda kadın suçluluğunun erkek suçluluğuna oranla daha az olmasını kadının toplumdaki pasif rolünden kaynaklandığını belirtir. Yaşam şekilleri değiştikçe, erkekler kadar sosyal ortamlarda bulunduklarında kadın suçluluğunda da gözle görülür bir artış olabileceği düşünülmektedir⁶⁹.

1970’li yıllarda lisans üstü eğitimlerde kadınlardan ve feminist yaklaşımlardan söz edilmeye başlanmış ve kadınların suç ile bağlantısı bu yıllarda çalışmalarda yerini almaya başlamıştır. Mainheim Comparative Criminology kitabında Pollak’ın kadın suçluluğu hakkındaki çalışmalarına yer vermiştir. Bu çalışmalarda Pollak kadın suçluluğuyla, kadınların çalışmaya başlamaları ile sosyal hayata daha fazla katılmaya başlamalarının ilişkili olduğunu, ayrıca kadınların para kazanmaya ve erkeklerle aynı statüye gelmeye başlamalarıyla suçluluk oranlarında artış olduğunu gözlemlemiştir. Bunun yanı sıra Pollak’a göre kadınlar suç işlese bile bunu saklama yeteneği gelişmiştir. Çünkü kadın toplum içerisinde ayıplanacak birçok şeyi, doğal bir döngü olan regli bile ayıp karşılandığı için saklarlar. Yani kadınlar bir şeyleri nasıl saklamaları gerektiğini erkeklerden daha iyi bilirler. Bu açıdan bakıldığında kadınlar gizleyebildikleri için suç oranlarında kadınlar ve erkekler arasında bir dengesizlik vardır⁷⁰.

Kadın suçluluğu konusunda ilk çalışmacılardan olan Lombroso & Ferrero ikilisi suç işleyen insanların biyolojik özelliklerinden dolayı suça yönelmesi daha kolayken dış görünüşleri ile bunu belli ederler. Suçlu kişilerin, kadınların genellikle belli başlı fiziksel özelliklerinden bahsedilir. Bunun yanında suçlu kadınların, diğer kadınlara göre duygusal açıdan da daha farklı oldukları belirtilmiştir. Suçlu kadınlar diğerlerine göre daha sert ve vicdan yönünden daha eksiktirler. William Thomas kadınların erkeklere nazaran daha sakin ve olaylara karşı çözüm odaklı davrandıklarını söylemektedir. Bu farklılıklar

⁶⁹ İçli - Öğün, “Sosyal değişme süreci içinde kadın suçluluğu”.

⁷⁰ Yıldız Akpolat, “Suça ‘Mahkum’ Kadınlar: Erzurum Ceza ve Tutukevinde Bulunan Kadın Mahkumlar Üzerine Yapılmış Nitel Görüşme Uygulaması / Crime ‘Prisoner’ Women: Drawn on Women Prisoners Prisons and Detention Located in Erzurum Application of Qualitative Interview”, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 11/46 (02 Nisan 2018), 233-243.

onların suça yönelme durumlarında da belirleyicidir. Kadınlar sosyal olarak yeterince aktif olmadıklarından dolayı Thomas bunu suça yönelmede bir sebep olarak görmektedir⁷¹. Pollak kadınların sosyal yaşam içinde yer almaya başlamalarıyla suç oranlarının arttığını söylerken, Thomas yeterince sosyal yaşam içinde bulunmamanın suça sebebiyet vereceğini vurgulamaktadır.

E. Glueck & Sheldon çalışmalarında incelemiş olduğu kadın suçluların çoğunun ekonomik düzeyi ve eğitim seviyesi düşük olan aile yapısında yetişmiş olduklarını vurgularlar. Ayrıca anne babanın boşanmış olması veya çok kardeşli aile yapısına sahip olma durumu da kadın suçluluğunda önemli faktörlerdir⁷² Kalabalık aile içerisinde ebeveynler çocuklarının üzerlerine düşemezler, yeterince ilgi ve sevgi veremezler. Ekonomik kaygılar daha ön plandadır. Çocukların karnının doyması bu tür ailelere göre daha önemlidir ve psikolojik yönlerini pek fazla düşünemezler. Bu yüzden bu tarz ailelerde yetişen çocukların hem ekonomik yetersizliklerden hem diğer psikolojik sebeplerden suça yönelmeleri daha olasıdır.

Erkek ve kadının konumlarının birbirine yaklaştıkça kadınlarda suç oranının arttığı görüşüne benzer bir görüşte John Hagan tarafından geliştirilmiştir. Ona göre aile içi davranışlar suça yönelmede önemli bir faktördür. Ailelerin kontrolü ne kadar çocuklarının üzerindeyse, baskı ile yetiştirilen kız çocukları suçtan o kadar uzaktır. Çünkü bu tarz ailelerde kadınlar serbest değildir. Kadınlar sosyal olarak erkeğe eşit oldukça birbirlerine benzeyeceklerini ve kadınlarında suç oranlarının artabileceğini savunmaktadır⁷³.

Morris cinsiyet temelli farklılıkların sadece suç konusunda değil genel davranışlarda da görünür olduğunu belirtmiştir. Şöyle ki toplum, kadına ve erkeğe roller biçer. Ve bireyler toplumun yüklemiş olduğu görevler doğrultusunda davranışlarını şekillendirirler. Kültürel normların dışına çıkıldığında sapma meydana gelir ve genellikle toplum tarafından suçlu olarak lanse edilirler. Yani suçlu olarak nitelendirdiğimiz kişileri cinsiyet bağlamında ele almak yeterli olmayacaktır. Çünkü kadın ve erkeğin davranışlarının arkasında bir kültür faktörü vardır. Her toplumun kendi değerleri içerisinde kadına ve

⁷¹ Akpolat, “Suça ‘Mahkum’ Kadınlar”.

⁷² Tülin Günşen İçli, *Kadın Suçluluğu* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2013).

⁷³ Tülin Günşen İçli, *Kadın Suçluluğu*.

erkeğe atfettiği roller farklıdır. Bu yüzden her toplumda sapma ya da suç olarak belirlenmiş davranışlar da farklı olmaktadır⁷⁴.

İçli ve Öğün ikilisinin yapmış olduğu çalışmada yine toplumun kadınlar üzerinde oluşturmuş olduğu baskıdan bahsedilir. Erkekler kadınlara göre daha sert ve şiddet yanlıdır ve kadınlar üzerinde tahakküm kurmayı severler. Kadınlar genellikle bu tarz erkeklerle beraber olduklarında, bir şiddet unsuruyla karşılaştıklarında kendilerini korumak için suç işlerler. Kadınlar genellikle ya kendilerini savunmak için ya da bir erkeğin aracı olarak suça yönelmektedirler.

Tüm bu çalışmaların sonucunda kadın suçluluğu belirli teorilere dayandırılmıştır. Bu teoriler birbirinden farklı olarak suçluluğu belli başlı sebeplere bağlamıştır. Bir sonraki kısımda kadın suçluluğu teorileri incelenecektir.

⁷⁴ İlbars, “Suç antropolojisi”.

2. BÖLÜM: KADIN SUÇLULUĞUNA TEORİK BİR BAKIŞ

2.1. Feminist Yaklaşımlar

Kadın suçluluğunda feminist yaklaşımlar, kadın ve erkek suçluluğu arasında fark olduğu görüşünü savunan feministlerin ortaya attığı bir şeydir. Onlara göre suçluluk cinsiyet farklılığı doğrultusunda incelenmelidir. Feminist kriminolojiye göre suç teorilerinde bahsedilen görüşler çok fazla erkekler etrafında şekillenmiştir. Yani erkekler suçlu bile olsa hep güçlü olarak lanse edilmektedir. İşte feminist yaklaşım erkeğin suçlu olduğu halde gücü ön plana çıkarılırken, kadının suçluluğunun yanında ezilen yanının ön plana çıkarılmadığı hususunda değerlendirmelerde bulunur⁷⁵.

Feminist teorinin savunucuları, kadının toplumda erkeklere göre geri planda olduğunu ve değersiz görüldüğünü söylerler. Bu açıdan bakıldığında kadın suçluluğu cinsiyet temelinde ve kadın erkeğin toplumsal konumu, güç ilişkileri bazında ele alınması gerektiğini savunmaktadırlar. Toplumda kadınların değersiz görülmesi, ataerkil yapının bu denli işlemesi kadın suçluluğunda önemli bir etken olarak görülmektedir. Kadınların işledikleri suçların yaşam standartlarının yetersizliğinden ya da toplumda karşı karşıya kaldıkları diğer zorluklar nedeniyle meydana geldiğini savunan feministler kadınların suçlu olarak nitelendirilirken bunlarında göz önünde bulundurulması gerektiğini savunmaktadır⁷⁶.

Kadın suçluluğunda yapılan çalışmaların yeterli olmadığı görüşünde olan Heidensohn “The deviance of women: A critique and an enquiry” adlı eseriyle bu konuya dikkat çeken ilk isimlerdendir⁷⁷. Daha sonraki yıllarda feminist yaklaşımlar cinsiyet temelli incelemeleri alana iyice yerleştirmeye başlamıştır. Bu incelemeler aslında kadının hem suçlu olarak konumlandığı noktalarda hem de kadına karşı yapılan herhangi olumsuz bir şeyde ceza hususunu da göz önüne getirmiştir.

Feminist kriminoloji genelde suçun erkekler tarafından işlendiğini ve erkeğin güç gösterisi adı altında saldırgan tutumlarından kaynaklandığını belirtir. Feminist kriminoloji, neden suçluluk konusunda kadına yeterince yer verilmediğini tartışır. Bu

⁷⁵ Hüseyin Bal, *Suç Sosyolojisi*.

⁷⁶ Emirhan Darcan, “Kadın Mahkûmların Cezaevinden Çıktıktan Sonra Toplumsal Hayata Katılmada Yaşadıkları Zorluklar”, *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi* 32 (01 Ocak 2014).

⁷⁷ Aykut Çalışkan, “Suça İlişkin Makro Veriler Üzerinden Kadın Suçluluğunun Analizi: Türkiye Özelinde Dönemsel Tespitler”, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 71 (28 Ocak 2022), 144-167.

noktada cinsiyet oranı ile genelleştirilebilirlik durumu üzerinden feminist kriminoloji incelemelerini sürdürür. İlki, neden suç konusunda erkeklerin daha ön planda olduğuylla ilgilidir, ikincisi ise geleneksel suç teorilerinin cinsiyet temelli incelemelerde de kullanılıp kullanılamayacağıyla ilgilidir⁷⁸.

Feminist kriminoloji, kadının suç işleyebilme noktasında dahi yetersiz görülmesini eleştirir. Ataerkil yapı içerisinde kadın kırılgan, hassas, yetersiz görülür. Feminist kriminoloji ise bu düşüncenin aksine kadının çoğu konuda olduğu gibi suç işleme noktasında da her açıdan yeterli güce sahip olduğunu savunur⁷⁹.

Brothers İn Crime (suçta erkek kardeşler), 1938 yılında Clifford Shaw'ın suçluluğu erkekler üzerinden değerlendirdiği kitabıdır. Daha sonra suçluluğun cinsiyet temelli farklılıklara dayandırılması gerektiğini belirten Freda Adler, 1975 yılında Sister İn Crime (suçta kız kardeşler) kitabında kadınların çalışma hayatında var olmaya başlaması ile suç oranlarının da arttığı vurgulamaktadır. 1939-45 yılları arasında (2. Dünya Savaşı) erkeklerin göreve gitmeleri ve kadınların iş hayatında ve sosyal hayatta daha görünür olmaları suç işleme ihtimallerini de artırmıştır. Savaş sonrası ise erkekler eski yaşantılarına geri dönmüş ve yine suç oranları kadınlara göre daha yüksek duruma gelmiştir. Fakat Adler bu durumun böyle devam etmeyeceğini, kadınların yeni rollerine alışacaklarını ve eski rollerine dönmek istemeyeceklerini belirterek, sosyal hayatta var olduğu gibi yasadışı konularda da erkeklerden eksik kalır yanları olmayacaktır⁸⁰. Günümüzde kadınlar erkeklerle eşit olduklarını savunarak kadın ve erkeğe eşit haklar verilmesi taraftarıdır. Ve zamanla bu istekle beraber kadınların toplumda daha fazla suç işlediği, erkek suçlu sayısı kadınlara göre ne kadar fazla olsa da kadın suçluluğundaki artışın daha hızlı olduğu gözler önüne serilmektedir⁸¹.

Feminist kriminoloji, cinsiyet farkının yanında ırk konusunu da ele almaktadır. Amerika'da siyahi kadınların beyaz kadınlardan ayrılmalrı ve kötü muameleye maruz kalmaları, feminist kriminolojinin ırk konusu üzerinde durmasının bir sebebidir. Feminist kriminologlar, kadınların kendilerini cinsel, fiziki vb. şiddet türlerinden korumak amacıyla suça yönelebildikleri hususu üzerinde durmuşlardır. Kadınlar ceza alırken

⁷⁸ Hüseyin Bal, *Suç Sosyolojisi*.

⁷⁹ Cesare Lombroso - Guglielmo Ferrero, *Criminal Woman, the Prostitute, and the Normal Woman* (Duke University Press, 2004).

⁸⁰ Osman Dolu, *Suç Teorileri*.

⁸¹ Tülin Günşen İçli, *Kriminoloji*.

mağduriyetlerinin de göz önünde bulundurulması gerektiği savunulur. Kadın bir yandan hasar alırken, diğer yandan suçlu konumuna düşmektedir. Bu yönlerden bakıldığında kadın her manada mağdur gözükmemektedir⁸². Feminist teorisyenler yasaların kadınların aleyhine olduğunu savunarak, kadınlara ayrımcı bir tavırla yaklaşıldığı görüşündedirler⁸³.

2.1.1. Liberal Feminizm

Liberalizm kavramı bireylerin toplum nezdinde eşit ve hür oldukları düşüncesiyle açıklanabilir. 17. Yüzyıl filozoflarından John Locke liberalizm savunusunun başlatıcısı olarak kabul görülmüştür. Locke bireylerin yaşamda özgür haklarının var olduğunu ve devletin de bireyin haklarına saygı duyması gerektiği görüşündedir⁸⁴. Liberal feminizm de liberalizm öğretisinde olduğu gibi bireyin sahip olduğu hak ve özgürlüklerinden bahseder. Bunun yanında liberal feminizm bireye verilen değer arttıkça kadınlarında daha iyi bir hayat yaşayacağı görüşünü savunmaktadır. Liberalizm bireyin haklarına devletin saygı göstermesini isterken, liberal feminizmde buna benzer olarak cinsiyet temelli bir yaklaşımla, erkeklerin kadınlara karışmaması, haklarına saygı göstermesi gerektiği görüşünü savunur. Aydınlanma çağı (18. Yy) düşünürleri liberal feminizm noktasında da etkileyici olmuşlardır. Aydınlanma çağındaki eşitlik düşünceleri her ne kadar feministleri etkilemiş olsa da daha sonra bu eşitlikte kadınların bulunmuyor oluşu, söz konusu eşitliklerden erkeklerin faydalanacak oluşu feministleri bu savunudan uzaklaştırmıştır⁸⁵. Liberal feminizm, bireyin özgürlüğü ve haklarına vurgu yapar. Kadınların, erkeklerle eşit haklara sahip olmaları gerektiğini savunur ve bu eşitlik, bireylerin fırsat eşitliği, ifade özgürlüğü ve kendi potansiyellerini gerçekleştirme hakkına dayanır.

Aslında liberal feminizm kadınların erkekler gibi oy verme hakkına sahip olmaları amacıyla ortaya çıkıp daha sonra erkekler için uygulanan her türlü hakkın kadınlar için de uygulanması isteğiyle savunularına devam etmişlerdir. Liberal feminizm, kadınların erkeklerle eşit haklara sahip olmalarını savunarak, fırsat eşitliği ilkesine odaklanır. Bu, kadınların iş dünyasında, eğitimde ve diğer sosyal alanlarda ayrımcılıkla

⁸² Yasemin Işıktaş, *Adalet Psikolojisi* (İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2013).

⁸³ Darcan, “Kadın Mahkûmların Cezaevinden Çıktıktan Sonra Toplumsal Hayata Katılmada Yaşadıkları Zorluklar”.

⁸⁴ Friedrich August VON Hayek, “Liberalizm”, Çev. Ünsal Çetin, *Liberal Düşünce Dergisi* 55 (01 Haziran 2009), 197-224.

⁸⁵ Yazar Öncül Analitik Felsefe, “Liberal Feminizm – Amy R. Baehr (Stanford Encyclopedia Of Philosophy) | Öncül Analitik Felsefe”, 06 Ocak 2021.

karşılaşmamalarını amaçlar. ABD'nin liberalizm kavramını benimsemiş ve bunu uygulayan bir ülke olduğu düşüncesiyle liberal feminizm savunucuları kadın ve erkeklere eşit haklar verilmesi gerektiğini öne sürmelerinde Amerikan kültürü izlerini görmek muhtemeldir⁸⁶. Kadınların erkeklerle aynı haklara sahip olduklarını bilmeleri onların her alanda erkekler gibi görünür olmak isteyecekleri düşüncesiyle aynı değildir. Her kadın bunu istemeyecektir. Fakat kadınların farklılaştırılmıyor oluşları onları kendi alanlarında daha mutlu ve başarılı bir birey olmaya itecektir. Ayrıca Liberal feminizm, kadınların kendi düşüncelerini özgürce ifade etme haklarına vurgu yapar. Bu, toplumsal cinsiyet normlarına karşı çıkmaya, kadın hakları konusundaki görüşlerini dile getirme ve cinsel özerkliği savunma gibi alanları içerir⁸⁷.

Liberal feminizm sayesinde 19. Yy'ın sonlarına doğru kadınlara birtakım eşitlikler verilmeye başlanmıştır. Ve amaçlandığı gibi kadın toplumda yer edinebilmiş, özellikle de erkeklere karşı varlıklarını görünür kılmıştır. Sonuç olarak liberal feminizmin kadının ötekileştirilmemesi noktasında başarılı olduğu söylenebilir. Liberal feminizm, bireycilik, eşitlik ve özgürlük ilkeleriyle kadın hakları mücadelesine önemli bir katkı sağlamaktadır. Bu perspektif, kadınların toplum içindeki rollerini eşitlikçi bir şekilde tanımlama ve kendi potansiyellerini gerçekleştirme çabalarına odaklanarak feminizm hareketini zenginleştirmektedir. Bir sonraki bölümde liberal feminizmin odak noktası olan bu kavramlar ele alınacaktır.

⁸⁶ "(PDF) Recreating Motherhood" (Erişim 22 Aralık 2023).

⁸⁷ Hayek, "Liberalizm".

2.1.1.1. Bireycilik Öğretisi

Steven Lukes 2006 yılında yazdığı “Bireycilik” isimli eserinde özgürlük, eşitlik gibi kavramların bireyciliğin temel öğeleri olduğunu savunurken aynı zamanda bu kavramların birbirlerinden ayrı değerlendirilmesi gerektiği görüşündedir⁸⁸. Sanayi devrimi itibari ile geleneksellikten uzaklaşmayla birlikte insanlar söz gelimi özgürleşmişlerdir. Yani birey her şeyin temeline kendisini koymuş, herhangi bir güce, topluluğa mecbur kalmamıştır. Filozoflar, bireyin doğuştan gelen haklarına vurgu yaparak, devletin müdahalesini sınırlamayı ve bireyin özgürlüğünü güvence altına almayı savunmuşlardır. Bireycilik, modern liberal düşüncenin ve demokratik sistemlerin temelini oluşturmuştur. Bireyin kendi yaşamını belirleme hakkını savunur. Temel prensipleri arasında özgürlük, özel mülkiyet hakları, ifade özgürlüğü ve bireysel sorumluluk bulunmaktadır. Bireycilik öğretisi, bireyin kişisel özgürlüğüne ve temel haklarına büyük önem verir. Her bireyin yaşam, özgürlük ve mülkiyet haklarına saygı gösterilmesi gerektiğini savunur. Devlet müdahalesini sınırlayarak bireyin bu hakları korunmalı ve desteklenmelidir.

Bu öğreti, bireyin kendi potansiyelini gerçekleştirmesi için özgür bir ortamın önemine vurgu yapar. Herhangi bir durumda öncelik verilmesi gereken toplum değil bireyin kendisidir. Bu öğreti kişinin kendini gerçekleştirebilmesi için önemli bir unsur olarak görülür. Bireyin kendi yaşamının yönetiminde sorumluluk alması gerektiğini vurgular. Bireylerin kararlarından sorumlu olmaları, topluma karşı sorumluluklarını yerine getirmeleri ve başkalarının haklarına saygı göstermeleri beklenir. Bireye verilen değer, hukuk ve devlet nezdinde de kabul görmüş, bireye çeşitli haklar tanınmıştır⁸⁹. Ancak tüm bunların yanında Lukes bireyciliğin metodolojik ve epistemolojik açıklamalarının, sosyolojik bağlam ile çeliştiği görüşündedir. Yani ona göre bireyler kendi kendilerine değil, bulundukları toplumun bağlarından kopmadan toplum içerisinde var olarak, etkileşim kurarak kendilerini geliştirebilirler⁹⁰.

⁸⁸ Ömer Küçük - Orçun Girgin, “Sosyoloji, Bireycilik Ve Modern Toplum: Liberal Bireycilik Öğretilerine Karşı Özgünlük Bireyciliği”, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi* 62/2 (20 Aralık 2022), 1416-1444.

⁸⁹ “Klasik Liberal Teoride Bireyciliğin Yeri Ve Önemi İle Bireycilik Ve Kalkınma Sorunsalı Arasındaki Etkileşimler” (Erişim 10 Ocak 2024).

⁹⁰ Küçük- Girgin, “Sosyoloji, Bireycilik Ve Modern Toplum”.

Liberal feminizmde bireysellik öğretisi ile kadın hakları arasında bir bağlantı kurulabilir. Liberal feminizm, bireyin özgürlüğü ve haklarına vurgu yaparak kadınların eşit haklara sahip olmalarını savunan bir perspektifi temsil eder. İşte bu bağlamda liberal feminizmde bireysellik öğretisinin kadın haklarıyla ilişkilendirilmesini mantıklı bir çerçeveye oturtmak mümkündür. Örneğin bireysellik öğretisi, her bireyin özgürlüğüne ve haklarına vurgu yaparak, kadınların da bu temel haklara sahip olmalarını destekler. Bu, kadınların kendi yaşamlarını özgürce belirleme hakkını içerir. Bunların yanında bireysellik öğretisinin her bireyin yasal açıdan eşit haklara sahip olma hakkını vurgulamasıyla, kadınların yasal sistem içinde adaletin sağlanması konusundaki mücadelelerinin desteklendiği söylenebilir.

2.1.1.2. Özgürlük İlkesi

Lukes, özgürlük ve eşitlik ilkelerinin bireycilik öğretisinin en önemli birleşenleri olduğunu savunur fakat yine de üçünü birbirinden ayırır⁹¹. Liberalizmde bireysel özgürlük, bireylerin devlet müdahalesinden minimumda tutularak kendi yaşamlarını belirleme özgürlüğünü ifade eder. Bireylerin düşünce, inanç ve davranışları konusunda serbest olmaları, liberal düşünce için kilit bir değerdir. Devletin temel görevi, bireylerin haklarını korumak, adil bir ortam sağlamak ve toplumsal düzeni sürdürmektir. Ancak, devletin bireyin özgürlüğüne gereğinden fazla müdahalesinden kaçınılmalıdır. 17. Yy'ın önemli düşünürlerinden olan John Locke'a göre, bireyler doğuştan bazı doğal haklara sahiptir, bunlar yaşam, özgürlük ve mülkiyet haklarıdır. Bu haklar, bireyin kendi yaşamını sürdürme, özgürce düşünce üretebilme ve mülkiyetini koruma hakkını içerir. Locke'un özgürlük ilkesi, bireylerin bu doğal haklarına saygı gösterilmesini ve korunmasını savunur. Ona göre bireyler yaşamlarını sürdürürken kendi arzu ettikleri gibi davranacaklar ve bunun için bir başkasına hesap verme gereği duymayacaklardır⁹². Ancak bu özgürlüğün elbette bir sınırı vardır. Bir başkasının alanına müdahale edilemez. Bunun yanında Locke'un özgürlük ilkesi, bireyin toplumsal normlara karşı çıkma ve kendi potansiyelini gerçekleştirme hakkını içerir. Liberal feminizm, kadınların cinsiyet temelli normlara karşı çıkma hakkını vurgular ve kadınların kendi kimliklerini özgürce ifade etme özgürlüğünü destekler.

⁹¹ Küçük- Girgin, "Sosyoloji, Bireycilik Ve Modern Toplum".

⁹² Fikret Çelik - Sefa Usta, "Klasik Liberalizmde 'Özgürlük' ve Liberalizmin Yerel Yönetimlere Bakışı", *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 24 (01 Ağustos 2010), 121-135.

2.1.1.3. Eşitlik İlkesi

Liberal anlayışın eşitlik ilkesi; dil, din, ırk fark etmeksizin tüm insanların eşit haklara sahip olması gerektiğini savunur ve bu savunu 17. Yy'da başlamıştır. 19.Yy'dan sonra ise liberalizm bireylerin devletin ona sunduğu ya da sunacağı haklardan bağımsız olarak doğuştan gelen doğal haklara sahip olduğu görüşünü ortaya atmıştır. Fakat bireyin sahip olduğu bu özgürlük alanı toplum bazında değil içerisinde yaşadığı özel alanlarıdır. Tüm insanların yasalar önünde eşit sayılmasının mücadelesi verilirken, bir yandan da kadınların yeterince savunulmadığını görülür. Fransız devriminden sonra kadınların bu süreçlere dahil edilmemesi gibi sorunlar daha çok göz önüne getirilmeye başlanmıştır.

Örneğin Thomas Hobbes, Jean Jacques Rousseau, John Locke sözleşme teorilerinde kadınlar ayrı tutulmaktaydı. Daha sonra (Fransız Devrimi sonrası) yayımlanan Judith Sargent Murray'a ait "On the equality of the Sexes" , Mary Wollstonecraft tarafından kaleme alınan "A Vindication of the Rights of Women" gibi eserlerle yavaş yavaş kadın haklarından bahsedilmeye başlanmıştır⁹³. Bu tarz gelişmeler yaşanmaya başlamasıyla eşitlik savunularında kadınların erkekler gibi eğitim alabilmeleri, her alanda da eşit haklara sahip olmaları istenmiştir. Kadınlar erkekler gibi çalıştıkları alanlarda, kadın oldukları için ayrımcılığa maruz kalmadan aynı şekilde hakkediklerini almaları gerektiğini savunan Elizabeth Candy seçme ve seçilme hakkına ilişkin yasalarda kadınların bulunabilmeleri adına alınması gereken eğitime de dikkat çekerek kadınlara bu hakkın tanınması gerektiğini belirtmektedir. Kısacası liberal feminizmin eşitlik ilkesi, 1980'li yıllardan sonra devletin kadınların haklarını gözetmesi açısından ciddi adımlar atması hususunda önemli bir rol oynamıştır⁹⁴.

2.1.2. Kültürel Feminizm

Feminist kültürel çalışmalar disiplinler arası ve çok kültürlüdür. 80'li yılların sonlarına gelindiğinde feminist kültürel çalışmalar farklı ulusal bağlamlarda yer almaya başlamıştır ve hem farklı siyasi bakış açılarına hem de sosyoloji, felsefe, antropoloji, edebiyat, eğitim gibi farklı entelektüel geleneklere dayandırılmıştır⁹⁵. Bu açıdan kültürel çalışmaların

⁹³ Cihad Özsöz, "Sosyoloji Notları Dergisi 7. Sayı" (Erişim 13 Ocak 2024).

⁹⁴ Yeşim Dal, "Liberal Eşitlik Anlayışı ve Ulusal Mekanizmalar", *Kadın Araştırmaları Dergisi* 7 (18 Ocak 2012).

⁹⁵ Anne Balsamo, "Feminism and Cultural Studies", *The Journal of the Midwest Modern Language Association* 24/1 (1991), 50-73.

gelişimi ne tek yönlü ne de düzgündür. Kültürel feminizm Margaret Fuller ve Charlotte Gilman gibi 19. Yy feminist teorisyenleri sayesinde geliştirilmiştir.

Kültürel feminizm liberal feminizmde olduğu gibi kadın ve erkeğin birebir aynı olmaları gerektiği savunusunu desteklemez. Aksine onlara göre kadın ve erkek arasında göz ardı edilemeyecek farklılıklar vardır. Liberal feminizmde erkeklerin kadınlardan farklı konumlarda olduğunu ve kadınlara da erkeklerle aynı olmak için çeşitli fırsatlar sunulması ve haklar tanınması gerektiği savunulurken kültürel feminist teoride anaerkil bir bakışın hâkim olması gerektiği savunulur⁹⁶. Kültürel feminizm, cinsiyet temelli ayrımcılığı kültürel ve sembolik düzeyde analiz eder. Toplumsal normlar, sanat, medya, dil ve diğer kültürel araçlar üzerinden cinsiyet rollerini ve ilişkilerini ele alır. Liberal feminizmin, kadınların kamusal ve siyasi alanda olduklarında erkeklerle olan eşitsizlik durumlarından kurtulacakları görüşüne karşı çıkan kültürel feminizm, kadının bu durumda olmasının asıl sebebinin aile, din, toplum normları gibi kültürel değerler olduğunu söyler. Kadınlar yapıları gereği daha barış yanlısı, iş birliğine açık varlıklarken erkekler daha çatışmacı yapıdadır. Yani kadın ve erkeklerin zaten daha temelden ayrıştığını ve aynı olmalarının mümkün olmadığını, bu farklılıkların bilincinde olarak, farklılıkların biraradalığı ile yaşamayı öğrenmek gerekir. Charlotte Gilman ‘Kadınların Ülkesi’ adlı eserinde toplumu kadınların yönettiği bir sistemi anlatmıştır⁹⁷. Kültürel feministlerin anaerkillik düşüncesi üzerinden gitmelerinin sebebi, ataerkil yapı kurulmadan önce kadınların toplum içinde değerli olduğu ve toplum içinde düşmanlıkların var olmadığı bir düzen olduğu görüşüdür. Kadınların üzerinde baskı kuran başta din olmak üzere her türlü sisteme direniş gösterebilmek için kültürel feminizm düşüncesi savunulmuştur.

2.1.3. Marksist Feminizm

Marksist feminizm, Marksist teorinin temel prensiplerini toplumsal cinsiyet analizi ile birleştiren bir düşünce akımıdır. Sınıf ve cinsiyetin birbirleriyle etkileşim halinde olduğunu savunur. Kapitalist sistem içindeki sınıfsal ayrımları ve patriarkal yapıları birlikte ele alarak, kadınların ve işçi sınıfının ortak çıkarlarına vurgu yapar. Aynı zamanda, sınıf ve cinsiyet arasındaki çatışmaları anlamaya çalışır. Yani kadın ve erkek

⁹⁶ Ömer YILDIRIM, “Kültürel Feminizm Nedir? » Felsefe hakkında her şey...”, *Felsefe hakkında her şey...* (05 Mayıs 2020).

⁹⁷ “Ulusal Tez Merkezi | Anasayfa” (Erişim 25 Ocak 2024).

arasındaki farklılıkların neden kaynaklanabileceğini açıklama amacı güder. Bu teoriye göre bireyler, üzerlerinde hissettikleri baskıdan kurtulmanın yollarını aramalıdır.

Marksist feminizm, bazı feminist hareketlerin sınıfsal eşitsizlikleri görmezden geldiğini ve genellikle burjuva sınıfının çıkarlarına hizmet ettiğini eleştirir. Burjuvalar feminizmin, sınıf temelli eşitsizliklere odaklanmak yerine sıklıkla kadınların bireysel başarı ve haklarını vurguladığını savunur. Marksist feminizm, kadınların ev işçiliği ve ücretli iş arasındaki çift yükünü eleştirir. Kapitalist sistemdeki üretim sürecindeki kadın emeğinin sömürülmesini ve ev işçiliğinin görünmez hale getirilmesini tartışarak, sınıf ve cinsiyet arasındaki bağlantıları analiz eder⁹⁸. Marksist feminizmi kadın suçluluğu bağlamında ele alacak olursak, kadınların ekonomik bağımsızlığını elde etmekte zorlanmaları, düşük ücretli işlerde yoğunlaşmaları gibi faktörler, kadınları suçluluğa itebilir. Örneğin, ekonomik sıkıntılar içindeki kadınlar, maddi ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla suçla ilişkilendirilebilir. Kapitalist sistem içinde kadınların daha düşük ücretli işlere eğilim göstermeleri, ekonomik zorluklar yaşamalarına ve bu durumu suç faaliyetlerine itilmelerine neden olabilir. Marksist feminizm, toplumsal yapıların kadınların suçluluğunu şekillendirebileceğini savunabilir. Toplumdaki sınıfsal eşitsizlikler ve patriarkal normlar, kadınları belirli suç faaliyetlerine itebilir. Kadınlar erkeklerden daha az iş yapıyormuş gibi daha az ücretle çalışarak, aynı zamanda ayrımcılığa maruz kalarak yaşadıkları kadını suçlu duruma düşürebilmektedir. Marksist feminizm, ceza adalet sistemini sınıfsal ayrımcılık ve patriarkal normların bir yansıması olarak eleştirebilir. Bu bağlamda, kadın suçluluğu üzerindeki hukuki süreçleri, toplumsal cinsiyet eşitsizliğini pekiştiren bir biçimde değerlendirebilir.

2.1.4. Sosyalist Feminizm

Sosyalist feminizm hem sosyalizmin hem de feminizmin prensiplerini birleştiren bir feminizm akımıdır. Temelde toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve sınıfsal eşitsizlikle mücadele etmeyi amaçlar. Sınıfsal eşitsizlik ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin birbirine nasıl bağlı olduğunu vurgular. Kapitalist sistem içindeki sınıf ayrımları ve patriarkal yapılar arasında bir etkileşim olduğunu savunur. Sosyalist feministler, kadınların geleneksel olarak ücretsiz yürüttükleri ev işleri ve bakım görevlerinin, ekonomik sistem

⁹⁸ “Sakarya Üniversitesi Kadın Araştırmaları Dergisi » Makale » Marksist Feminist Teorinin İncelenmesi” (Erişim 27 Ocak 2024).

içindeki konumunu eleştirir. Bu bağlamda, ev işlerinin ve bakımın toplumsal olarak daha çok değer görmesi için mücadele ederler. Sosyalist feminizm konusunda Mitchell ve Hartmann ikili sistem olarak kadınların yaşamlarını iki önemli alan üzerinden değerlendirir: Üretim ve reproduksiyon. Üretim, ekonomik alandaki işleri ve üretken faaliyetleri ifade ederken, reproduksiyon ev işleri, bakım görevleri ve aile içindeki rolleri kapsar. Heidi Hartmann'ın "The Unhappy Marriage of Marxism and Feminism" (Marksizm ve Feminizmin Mutlu Olmayan Evliliği) adlı çalışmasında bu ikili kuramın temelleri atılmıştır⁹⁹. Mitchell ve Hartmann, kadınların kapitalist sistem içinde çifte sömürüye maruz kaldığını öne sürer. Hem üretimde hem de reproduksiyonda, kadınların emeği genellikle görünmez veya değersiz kabul edilir. Bu durum, kadınların sınıfsal ayrımların yanı sıra cinsiyet ayrımları tarafından da sömürüldüğü anlamına gelir. Bu ikili sosyalist feminist kuram, kadınların ekonomik ve sosyal hayattaki konumlarını daha kapsamlı bir şekilde değerlendirerek, sınıf ve cinsiyet ayrımlarının birbirine nasıl etkilediğini anlamaya çalışır¹⁰⁰.

Sosyal feminizm kuramına kadın suçluluğu bağlamında bakılırsa kadının toplum içinde değersizleştirilmesi, emek-ücret konularında ayrımcılığa maruz kalması hem iş hem ev hayatında yaptıklarının görülmemesi ve tüm bunlara bağlı olarak gelişen ekonomik yetersizlikler, dışlanma gibi durumlar sebebiyle suç işlemek bireylere bir çıkar yol olarak gözükebilmektedir. Bu noktalar, sosyalist feminizm ve kadın suçluluğu arasındaki potansiyel bağlantıları göstermektedir. Ancak, her durum özeldir ve bireysel sebepler ve koşullar, kadınların suçlu hale gelmesinde etkili olan faktörleri belirlemede önemli rol oynar.

2.1.5. Radikal Feminizm

Radikal feminist kuram toplumda var olan ataerkil düşünce sisteminin kaldırılması gerektiğini hatta kadına baskı uygulayan her ne varsa hepsinin yok edilmesi gerektiğini savunan bir kuramdır. Feminist düşüncelerde yadsınamaz bir rolü olan Kate Millett, "Sexual Politics" eserinde cinselliğin toplumsal olarak inşa edildiğini ve bu inşanın güç dinamikleri tarafından etkilendiğini savunur. Cinsel Politika, cinselliği sosyal, politik ve kültürel bir bağlamda anlama ve eleştiri getirme çabasıyla öne çıkar. Millett, cinsel

⁹⁹ Heidi Harman - Aytül Kantarcı, "Marksizm ve Feminizmin Mutsuz Evliliği", (ts.).

¹⁰⁰ Özlem Özdemir, "İki Sistemli Kuram Olarak Sosyalist Feminizm", *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi* 9/2 (20 Aralık 2017), 395-414.

politikanın sadece bireysel tercihleri değil, toplumsal yapıları da nasıl etkilediğini göstererek feminist bir bakış açısı sunar¹⁰¹. Ayrıca radikal feministler, kişisel deneyimlerin politik olduğuna vurgu yapar. Yani, bireyin yaşadığı kişisel deneyimler, toplumsal cinsiyet sistemini ele almak adına politik bir anlam taşır. Bu, bireyin özel yaşamının, genel toplumsal sorunların bir parçası olduğunu savunur.

Erkek şiddeti ve cinsel saldırı konuları, radikal feministlerin öncelikli mücadele alanlarından biridir. Bu akım, bu tür şiddetin patriarkal yapının bir yansıması olduğunu savunarak, bu sorunlara karşı etkili mücadele edilmesi gerektiğini vurgular. Kadının toplumun belirlediği rollerden kurtularak yeni bir benlik inşa etmeleri gerektiği düşüncesi savunulurken bunun cinsiyetsizleştirme gibi bir yöntemle yapılabileceği görüşü de ortaya atılmıştır. Kadının erkekten daha aşağı görülmesi radikal feminist düşünürlere göre sadece doğuştan belli olan cinsiyetler değil toplumun cinsiyetlere atfettiği rollerle alakalıdır. Yani onlara göre eğer cinsiyetsiz bir toplum inşa edilirse kadın erkek ayrımcılığı ortadan kalkacaktır¹⁰².

2.2. Kadın Suçluluğunu Biyolojik Cinsiyet Temelleri Bağlamında Açıklayan Teoriler

Kadın suçluluğunu açıklamaya çalışan görüşler başlarda kadınların erkeklerden daha güçsüz olduklarını, erkeklerin daha kolay sinirlendiğini ve bu yüzden erkeklerin suç işleme ihtimallerinin daha yüksek olduğunu belirtmektedir. Her ne kadar kadınların erkeklerden daha az suç işlediği biliniyor olsa da kadınların da suç oranlarının giderek artış gösterdiği gözlemlenmektedir. Kadınların genel suç oranlarının %22, hırsızlık %29, şiddet konularındaki suçlarda ise %17 gibi bir oran ortaya çıkmaktadır¹⁰³. Çalışmalar bir yandan kadınların suç oranlarının az olmasının sebebini fiziksel olarak erkeklerden güçsüz olmalarına bağlarken bazı çalışmalar ise kadın ve erkek arasındaki suç oranları dengesizliğini hormonal farklılıklara bağlamaktadır. Erkeklerde salgılanan testosteron

¹⁰¹ fatime Güneş, “Feminist Kuramda Ataerki Tartışmaları Üzerine Eleştirel Bir İnceleme”, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 27/2 (15 Temmuz 2017), 245-256.

¹⁰² Irmak Koruculu, *Kriminolojide Kadın Suçluluğunu Açıklayan Yaklaşımlar* (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2019).

¹⁰³ Karen F. Parker - Amy Reckdenwald, “Women and Crime in Context: Examining the Linkages Between Patriarchy and Female Offending Across Space”, *Feminist Criminology* 3/1 (01 Ocak 2008), 5-24.

hormonunun kaba davranışlarda bulunup suç işleme ihtimalinde etkisi olduğu düşünülmektedir¹⁰⁴.

2.2.1. Cesare Lombroso, William Ferrero

Cesare Lombroso, kadın suçluluğu konusunda da bazı görüşler ortaya atmıştır. Ancak, Lombroso'nun kadın suçluluğu üzerine öne çıkan görüşleri, genellikle o dönemdeki genel kadın suçlu profiline dair stereotiplerle şekillenmiştir. Lombroso, kadın suçluluğunu ele aldığı eserlerinde, kadınları suç işleme eğilimi gösteren belirli fiziksel ve psikolojik özelliklere sahip olarak tanımlamıştır. Onun döneminde, kadın suçluların genellikle "anormal" olarak kabul edilen fiziksel özelliklere sahip olduklarına inanılmaktadır. Lombroso'nun genel suç teorisinde olduğu gibi, kadın suçluluğuyla ilgili görüşleri de atavizm (gericilik) kavramına dayanmaktadır. Yani, suçlu bireylerin biyolojik olarak evrimsel bir geri dönüş gösterdiğini ve bu nedenle suçlu davranışlarına yatkın olduklarını düşünmüştür. Özellikle Lombroso'nun kadın suçlulara dair görüşleri, genelde kadınların suç işlemesinin "erkeklerden türemiş bir sapma" olduğu düşüncesine dayanır. Kadınların suç işlemesindeki atavistik özellikler, onun gözünde erkek suçlulardan farklılık göstermiş olabilir. Kadınların fahişelik yapması Lombroso'ya göre bir suçtur ve kadın suçluluğunun erkeklere göre daha az olmasının bir sebebi de budur. Ona göre fahişelik suç sayılmadığı için kadınların suç oranları daha az gözükmemektedir¹⁰⁵. Cesare Lombroso ve William Ferrero tarafından yazılan "The Female Offender" isimli kitapta fahişeler ile ilgili birtakım gözlemler yapmışlar ve diğer suçlu kadınlara nazaran fahişelerin acıyı hissetme durumlarının daha düşük olduğu, gözleri hakkında da diğer kadınlara göre daha fazla bozukluk yaşadıkları kanısına varılmıştır. Bunların yanında kadınların erkeklere göre daha az suç işliyor oluşu kanıtlanmış olsa bile onlara göre kadınlar erkeklere göre çok daha vicdansızdır.

¹⁰⁴ Irmak Koruculu, *Kriminolojide Kadın Suçluluğunu Açıklayan Yaklaşımlar*.

¹⁰⁵ Öztekin Tosun, "Suç Ve Kadın", *Journal of Istanbul University Law Faculty* 33/3-4 (15 Temmuz 2011), 27-44.

2.2.2. William Isaac Thomas

Thomas, “Sex and Society” adlı eserinde kadın ve erkek arasındaki farklılıkları doğuştan gelen cinsiyet özelliklerine bağlar. Erkeği “katabolik”, kadını “anabolik” olarak ayırır. Katabolizma, bir organizmanın hücrelerindeki karmaşık moleküllerin enerji üretimi için parçalanması sürecini ifade eder. Bu süreçte, büyük ve karmaşık moleküller genellikle basit moleküllere dönüştürülerek enerji açığa çıkar. Erkeğin katabolik olarak adlandırılması enerjisini bu şekilde açığa çıkarması anlamına gelir. Anabolik olan kadın ise daha durağandır¹⁰⁶. 1923 yılında yayınladığı “The Unadjusted Girl” eseri de Thomas'ın gözlemlerine ve sosyolojik analizine dayanmaktadır. Kitap, kadınların toplum tarafından dayatılan normlara uyum sağlamakta zorlandıkları durumları ve bu zorlukların sonuçlarını inceler. Ayrıca, kadınların sosyal normlara uymak için çeşitli stratejileri ve bu stratejilerin başarısız olduğu durumları tartışır. Thomas’a göre bireylerin bazı istekleri bulunmaktadır. Birey, çevresindeki sosyal dünyayı anlama ve anlamlandırma isteği taşır. Bilgi elde etme, öğrenme ve anlama süreçleri, bireyin sosyal çevresiyle etkileşimde bulunmasını şekillendirir. Bu bilme isteğinin altında merak duygusu yatar. Ve Thomas’a göre fahişeler uğraşacak bir işleri olmadıkları için başka maceralara atılarak bu ihtiyaçlarını gidermeye çalışırlar. Birey bunun tersi olarak yeni maceralara atılmayı ve güvenli alanlarından çıkmayı reddedebilir. Bu tür insanlar genellikle fazla cesur olmazlar. Birey, duygu, düşünce ve değerlerini ifade etme, başkalarına iletişim kurma ve sosyal etkileşimde bulunma isteği taşır. İletişim ve ifade, bireyin sosyal çevresiyle etkileşim kurmasını sağlar. Fakat Thomas kadınların bu noktada daha görünür olmak istediklerini ve ilgi çekme isteklerinin ileri olduğunu söylemektedir¹⁰⁷. Kadınlar yaşamları boyunca zorluklar çekmektedirler. Yaşadıkları zorluklar sebebiyle birtakım uyumsuzluklar geliştirmeleri de olağandır. Thomas’a göre kadınların fahişelik gibi yollara sapmaları ahlaki açıdan hem aile kurumuna hem topluma terstir. Herhangi bir suç işleyip bundan pişman olanlar affedilmelidir. Ancak ahlaki açıdan sorun yaratabilecek her türlü özgür davranışın önüne geçilmesi adına kızların evlendirilmesinin doğru olduğu görüşündedir¹⁰⁸.

¹⁰⁶ Dilara Ağaoğlu Canay, *Kadın Suçluluğu* (Legal Yayıncılık, 2015).

¹⁰⁷ Irmak Koruculu, *Kriminolojide Kadın Suçluluğunu Açıklayan Yaklaşımlar*.

¹⁰⁸ Dilara Ağaoğlu Canay, *Kadın Suçluluğu*.

2.2.3. Eleanor - Sheldon Glueck

Eleanor ve Sheldon Glueck çifti kadın suçluluğunu etkileyen biyolojik ve sosyal faktörlere dair araştırmalar yapmışlardır. 500 suçlu kadın ile yaptıkları araştırma sayesinde suçlu kadınların hem biyolojik hem psikolojik benzerliklerini gözlemleme fırsatı bulmuşlardır. Bu çalışma sonucunda ise suçlu kadınların yetişmiş oldukları ailelerin benzerliği göze çarpmıştır. Bu aileler genellikle ayrılmış ya da fazla çocuklu, maddi durumu iyi olmayan ve eğitim seviyeleri düşük ailelerdir. Kendi hayatlarını kuran suçlu kadınların da büyük bir çoğunluğu evlendikten sonra boşanmıştır. Aralarında fahişelik yapan ve evlilik dışı çocuğu olan kişilerde azımsanamayacak kadar çoktur¹⁰⁹. "Unraveling Juvenile Delinquency" (1930) adlı eser, Eleanor T. Sheldon Glueck ve Sheldon Glueck çiftinin gençlik suçluluğu üzerine önemli bir çalışmasıdır. Bu eser, gençlerin suç işleme eğilimleri ve suçlu davranışlarını etkileyen faktörleri anlamak amacıyla yapılmış bir araştırmaya dayanmaktadır. Eser, gençlerin suçlu davranışlarını etkileyen sosyal, ekonomik, ailesel ve çevresel faktörleri inceleyerek, suçlu davranışların altında yatan nedenleri anlamaya çalışır. Çift, gençlerin bilişsel, duygusal ve sosyal gelişimlerini analiz ederek, bu gelişim süreçlerinin suç işleme eğilimleri üzerindeki etkilerini değerlendirmiştir. Ruhsal durumların, gençlerin suçlu davranışları üzerindeki etkilerini ele alır. Ruh sağlığının suçlu davranışlarla olan ilişkisi üzerine odaklanır¹¹⁰. Ayrıca kadın suçluluğu hakkında çalışmalar yapan çift bu durumun kalıtsal bir yanının olduğundan bahsederek suçlu kadınların çocuk doğurmalarının yanlış bir hamle olduğunu, bunun engellenmesi gerektiğini savunmuşlardır¹¹¹. Kadın suçluluğunu biyolojik faktörlere dayandıran diğer isimler gibi Glueck çifti de suçluluğun doğuştan gelen birtakım özelliklerin etkisiyle meydana geldiğini savunmaktadır. Tabi hiçbir biyolojik faktör bir bireyi suç işleme noktasına getirmede tek başına bir sebep değildir. Yaşam boyunca ortaya çıkan sıkıntılar gerek sosyolojik gerek psikolojik birçok faktör birleşerek bireyleri suç işlemeye itmektedir.

¹⁰⁹ İrmak Koruculu, *Kriminolojide Kadın Suçluluğunu Açıklayan Yaklaşımlar*.

¹¹⁰ Sheldon Glueck, *Unraveling Juvenile Delinquency* (Cambridge, Mass., Published for the Commonwealth Fund by Harvard University Press, 1950).

¹¹¹ Dilara Ağaoğlu Canay, *Kadın Suçluluğu*.

2.2.4. Otto Pollak

Pollak, kadın suçluluğunun genellikle erkek suçluluktan daha az görünür olduğunu savunmuştur. Kadınların suç işleme eğilimlerini gizlemeye daha yatkın olduğunu iddia etmiş ve bu durumu "gizli suçluluk" olarak adlandırmıştır. Pollak'a göre kadın suçluluğunun daha az görünür olmasının sebebini polis, savcı gibi suçlular ile ilgilenen kişilerin suçlu kişi kadın olduğunda duygusal davranarak onları korumak istemesidir. Ayrıca kadınların annelik rolü de suçlu kimliklerini gizleme noktasında onlara yardım eder¹¹². Pollak, kadınların genellikle toplumsal normlara daha fazla uyma eğiliminde olduğunu ve bu nedenle suç işleme davranışlarını daha iyi gizlediklerini öne sürmüştür. Bu, kadın suçluluğunun erkek suçluluktan daha az fark edilebilir olduğu tezini destekler. Ayrıca Pollak kadınların genellikle cinsel suçlar, dolandırıcılık ve benzeri daha düşük şiddetli suçlara eğilim gösterdiklerini öne sürmüştür. Bu tür suçlar genellikle erkek suçluluk profiline göre daha az dikkat çekici olabilir. Erkekler ise daha çok maddi kaygılar yüzünden suç işlemektedir. Erkek suçluluğu kadın suçluluğundan çok daha fazla olmasına rağmen Pollak kadınların erkeklere göre çok daha fazla suç işleme potansiyelli olduğunu vurgulamaktadır¹¹³. Otto Pollak'ın "The Criminality of Women" (1950) adlı eseri, kadın suçluluğu konusunda detaylı bir inceleme sunmaktadır. Kitap, kadınların suç işleme eğilimlerini, bu suçluluğun karakteristik özelliklerini ve kadın suçluluğunun toplumsal dinamiklerini ele almaktadır. Savaş sonra kadın suçluluğunun ele alındığı kitapta kadının suçunu gizleyebilmesi zaten toplum tarafından kendisine kazandırılmış bir şeydir. Regl gibi biyolojik bir olayı ve daha birçok şeyi gizlemesi gerektiği ona toplum tarafından öğretilmiştir. Toplum tarafından kadına atfedilen rollere bakıldığında kadının suç işleme potansiyeli bir hayli düşüktür. İşte bu düşünce kadının suçunu gizlemesi noktasında kadın için yardımcı bir faktördür¹¹⁴. Bunların yanında ceza adaleti sisteminin kadın suçlulara yaklaşımı değerlendirildiğinde cinsiyet temelli ayrımcılık, hapis cezalarının uygulanmasındaki eşitsizlikler gibi konularda dikkat çekmektedir.

¹¹² Tülin Günşen İçli, *Kadın Suçluluğu*.

¹¹³ Dilara Ağaoğlu Canay, *Kadın Suçluluğu*.

¹¹⁴ Akpolat, "Suça 'Mahkum' Kadınlar".

2.3. Kadın Suçluluğunu Psikolojik Etmenlere Dayandıran Görüşler

Kadın suçluluğunu açıklamaya yönelik psikolojik yaklaşımlar, genellikle bireyin kişisel deneyimleri, duygusal durumu, zihinsel sağlığı ve içsel faktörleri üzerine odaklanır. Psikolojik bozuklukların suçluluk üzerinde etkisi vardır ancak bu tür durumların herkes üzerindeki etkisi aynıdır denilemez. Bazı insanları suçtan uzaklaştırırken bazılarını suça itebilir. Bazı psikolojik yaklaşımlar, çocukluk döneminde yaşanan travmatik deneyimlerin veya cinsel, duygusal veya fiziksel istismarın, ilerleyen yaşlarda suç işleme eğilimini artırabileceğini öne sürer. Kadınlar suç işlediklerinde ise genellikle bunun altında önemli bir travmanın yatıyor olabileceği düşünülmektedir¹¹⁵. Ayrıca kadınlar psikolojik açıdan erkeklere göre daha güçsüz sanılmaktadır. Kadınların ruh halinin değişkenliği sık sık tartışma konusu olmaktadır. Kadınların menstrüasyon dönemi, hamilelik dönemi, doğum, lohusalık ve son olarak menopoza dönemleri kadınların hormonlarının etkisini en çok hissettikleri evrelerdir. Kadın anne olmadan önce de, anne olduktan sonra da hem bedenen hem psikolojik yönden bir hazırlık sürecinden geçmektedir. Vücudunda meydana gelen değişimler, anne olduktan sonra sosyal hayatında meydana gelen değişimler kadınları psikolojik anlamda etkilemektedir. Yapılan birtakım çalışmalar kesinliği kanıtlanamamış olsa da kadınların menstrüasyon dönemlerinde daha sinirli, alıngan oldukları için suç işlemeye daha yatkın olduklarını öne sürmüştür¹¹⁶. Kadın suçluluğu ele alınırken, yaşadıkları travmalar, bu travmaların psikolojileri üzerindeki etkileri, ailelerinin çocukluk çağında bu kişiler üzerinde bırakmış oldukları etkiler gibi değişkenlere bakılması gerekir.

Genel olarak bakıldığında kadınlarda sanrı, duygudurum bozuklukları gibi durumlar erkeklerden daha çok meydana gelmektedir¹¹⁷. Psikolojik bozukluklar, özellikle depresyon, anksiyete, borderline kişilik bozukluğu gibi durumlar, kadınların suç işleme eğilimini etkileyebilir. Bu yaklaşım, zihinsel sağlık sorunlarının suça eğilimde bir faktör olabileceğini savunur. Kimlik gelişimi üzerine odaklanan psikolojik yaklaşımlar, bireyin kişisel değerlerini, ahlaki normlarını ve kimliğini şekillendiren faktörleri ele alır. Bu kimlik gelişimi, suç işleme eğilimini etkileyebilir.

¹¹⁵ Tülin Günşen İçli, *Kadın Suçluluğu*.

¹¹⁶ Irmak Koruculu, *Kriminolojide Kadın Suçluluğunu Açıklayan Yaklaşımlar*.

¹¹⁷ Gülçin Orhan, “Şuçun Faili Olarak Kadın”, *Uluslararası Ekonomi Siyaset İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi* 6/4 (16 Ekim 2023), 346-365.

Bağlanma teorileri, bireyin çocukluk döneminde anne-baba veya bakım verenlerle olan ilişkilerinin, suç işleme eğilimini etkileyebileceğini savunur. Güçlü bir bağlanma, suç işleme eğilimini azaltabilirken, zayıf bir bağlanma tersine bir etki yapabilir. Bunlara ek olarak Duygusal zekâ ve empati yeteneklerinin eksikliği, suç işleme eğilimini artırabilir. Bireyin duygusal anlayışının ve başkalarının hislerine karşı duyarlılığının düşük olması, suç işleme konusunda etkili olabilir. Freud ise kadınların toplumda hep geri planda tutulduğunu, kadınların ise erkeklerle aynı düzeyde olmak istediklerini söyler. Ve bunu “penis kıskançlığı” ile açıklar. Freud, kadınların penis kıskançlığı yaşadığını ve bu durumun onların davranışlarını etkileyebileceğini öne sürmüştür. Ancak, bu düşünce kadınların suç işleme eğilimleriyle spesifik bir bağlantı kurmaz. Freud’a göre kadınlar bu yüzden erkekleri kıskanmaktadır ve kadınlar yaşadıkları bu duygulardan ötürü suça yönelmektedirler. Yani ona göre suçlu bir kadın, kadın olmanın anlamını bilmez, kadın gibi davranmaz¹¹⁸.

Madde bağımlılığı ve kadın suçluluğu arasında kompleks bir ilişki bulunmaktadır. Bu ilişki, birçok faktörün etkileşiminden kaynaklanmaktadır. Madde bağımlılığı, ekonomik zorluklarla sık sık ilişkilidir. Maddelere erişim, bağımlılığı sürdürmek için maddi kaynaklara ihtiyaç duyar. Kadınlar, ekonomik zorluklarla başa çıkmak veya maddelere ulaşmak için suç işlemeye yönelebilirler. Toplumsal normlara uymak, kadınları madde kullanımına veya suç işlemeye yönlendirebilir. Toplumsal baskılar, özellikle kadınların toplumun beklentilerine cevap verme çabası, madde kullanımı ve suç işleme eğilimini artırabilir. Alkol ve uyuşturucu madde kullanımıyla kadınların hem suça yönelme ihtimalleri hem de şiddete ve cinsel mağduriyetlere uğrama ihtimalleri artmaktadır¹¹⁹

Yapılan çalışmalarda intihara kalkışan kadınların genellikle çocukluk döneminde yaşamış olduğu taciz, cinsel istismar gibi durumların olduğu görülmüştür¹²⁰. Çocukluk döneminde yaşanan travmatik olaylar, cinsel, duygusal veya fiziksel istismar, ilerleyen yaşlarda suçluluk duygularını artırabilir. Bu tür deneyimler, kişinin zihinsel sağlığını olumsuz etkileyebilir ve suçluluk hissiyatına yol açabilir. Aile içindeki olumsuz dinamikler, özellikle istismar, ihmal veya aile içi şiddet gibi durumlar, bireyin suç işleme eğilimini artırabilir. Sağlıklı aile ilişkileri ve destek, suçluluk hissiyatını azaltabilir. Ailenin içinde suça ilişkilendirilmiş olumsuz davranışlar veya şiddet görmek, bireyin suçluluk

¹¹⁸ İlbars, “Suç antropolojisi”.

¹¹⁹ Orhan, “Şuçun Faili Olarak Kadın”.

¹²⁰ Irmak Koruculu, *Kriminolojide Kadın Suçluluğunu Açıklayan Yaklaşımlar*.

hissiyatını etkileyebilir. Bu durum, bireyin suça yönelik bir normalleşme veya kabullenme sürecine girmesine neden olabilir. Ayrıca çocukluk döneminde duygusal ihmal, sevgi ve destek eksikliği, bireyin duygusal sağlığını olumsuz etkileyebilir. Bu durum, suçluluk duygularının ortaya çıkmasına neden olabilir. Bu faktörlerin yanı sıra bireyin kişilik yapısı, sosyal çevre, eğitim düzeyi gibi birçok faktör de suçluluk üzerinde etkili olabilir. Bir sonraki bölümde de kadın suçluluğunu etkileyen diğer faktörlere değinilecektir.

2.4. Suçluluğunu Açıklamada Kullanılan Sosyolojik Teoriler

Kadın suçluluğunu açıklayan sosyolojik teoriler, suç olgusunu toplumsal yapı, kültürel faktörler ve cinsiyet rolleri gibi sosyal dinamiklere bağlı olarak ele alır. 1970'li yıllarda, özellikle Batı ülkelerinde, kadın haklarına ve eşitliğine yönelik önemli bir sosyal hareket ortaya çıkmıştır. Bu döneme damgasını vuran Kadın Özgürleşmesi Hareketi, kadınların toplumsal, siyasi ve ekonomik alanlarda eşit haklara sahip olma mücadelesini temsil eder¹²¹. Kadın suçluluğunun erkek suçluluğundan daha az olmasının, biyolojik ve psikolojik sebepleri olduğu kadar büyük ölçüde sosyolojik sebepleri de vardır. Kadınların toplum içindeki rolü, zaman ve kültürle ilgili olarak değişiklik göstermiştir. Geleneksel olarak, kadınlar genellikle aile içindeki rolleri ile sınırlı tutulmuş ve öncelikle ev işleri ve çocuk bakımıyla ilişkilendirilmiştir. Ancak, zaman içinde ve kadın hakları hareketlerinin etkisiyle, kadınların rolü önemli ölçüde evrilmiş ve genişlemiştir. Kadınlara toplum tarafından biçilen roller genellikle ev içerisinde olduğundan ve kadınların pek fazla sosyal hayata katılım sağlamamalarından dolayı suç işlemleri erkeklere göre daha az olasılıktadır. Erkekler ise sosyal hayatta her türlü ortamda kadınlara göre çok daha rahat olduklarından dolayı suç işleme ihtimalleri daha yüksektir¹²².

Sosyal yapının değişmesiyle birlikte kadınların biraz daha sosyal hayata açılması, iş dünyasına girmesi kadının suç işleme ihtimalini artırmıştır. Kadınların eğitim düzeyi ve iş hayatındaki rolü önemli ölçüde artmıştır. Artık birçok kadın, yüksek öğrenim almakta, çeşitli sektörlerde liderlik pozisyonlarında bulunmakta ve iş gücüne aktif bir şekilde katılmaktadır. Ve bu yüzden kadının konumu geleneksel topluma göre biraz daha değişmiş, bununla birlikte de erkekler gibi suç işlemeye başlamışlardır¹²³.

¹²¹ Akkaya, "1970'lerin İkinci Yarısında Türkiye'de Sosyalizm Ve Kadın".

¹²² Tosun, "Suç Ve Kadın".

¹²³ İçli - Ögün, "Sosyal değişme süreci içinde kadın suçluluğu".

2.4.1. Centilmenlik Teorisi

Pollak'ın "centilmenlik" tezi genellikle "The Criminality of Women" (Kadın Suçluluğu) adlı eserinde ele alınmaktadır. Otto Pollak, kadınların suç işleme eğilimlerini anlamak için bir perspektif sunar ve kadın suçluluğunun resmi suç istatistiklerinde yeterince yansıtılmadığını öne sürer. Pollak, kadınların suç işleme konusundaki ustalıklarını ve yeteneklerini öne çıkarırken, kadın suçluların genellikle tespit edilemediğini veya cezalandırılmadığını iddia eder¹²⁴. Kadınların kasıtlı çocuk düşürmeleri bir suçtur fakat bunu kanıtlayacak kimse olmadığında ortaya çıkmaz bu da kadın suçluluk oranlarının doğru yansıtılmıyor oluşuna bir örnektir¹²⁵. "Centilmenlik" tezine göre, kadınlar suç işlerken genellikle toplumsal beklentilere uygun davranışlar sergileyerek veya "centilmen" (gentlemanly) bir tarzda suç işleyerek dikkat çekmezler. Örneğin, kadınlar genellikle dolandırıcılık gibi suçlarda daha "gizli" veya "centilmen" bir yaklaşım benimserler. Pollak, kadın suçluların toplumun beklentilerine karşılık verme konusundaki becerilerinin, suç işleme oranlarının düşük gözükmesine yol açtığını savunur. Lombroso Kadınların erkeklere göre daha geç büyüdüğünü bu yüzden suç işleme konusunda daha çekingen kaldıklarından bahsetmektedir. Fakat bu durum kadınlar suç işlese dahi suçluluklarının dikkate alınmıyor oluşuna sebep olmaktadır. Eğer kadınlar suçu bir erkekle birlikte işlediyse erkek suçlu kadın suçluyu korumaktadır. Ayrıca polis, savcı gibi kişilerin de suçlu kadınları kayırıyor olduğu söylenmektedir. Kısacası centilmenlik teorisi suçlu kadınların yakalanmaları ve ceza almaları noktasında erkek suçlulara göre daha fazla korunuyor olduklarını anlatmaktadır.

2.4.2. Güç-Kontrol Teorisi

Güç-Kontrol Teorisi (Power-Control Theory), suç sosyolojisinin bir perspektifi olarak öne çıkar ve cinsiyet, sosyal sınıf ve suç arasındaki ilişkiyi açıklamaya çalışır. Bu teori, John Hagan ve Diana Simpson tarafından 1985 yılında ortaya atılmıştır. Güç-Kontrol Teorisi, cinsiyet rolleri ve sosyal sınıfın suç oranları üzerindeki etkilerini ele alır. Temel argümanı, ailenin sosyal kontrolünün bireylerin suç işleme eğilimini nasıl etkilediğine odaklanır. Teori, ailedeki sosyal kontrolün, bireyin suç işleme eğilimini şekillendirmekte etkili olduğunu savunur. Hagan'a göre ailenin çalışma hayatındaki yeri çocuklarını

¹²⁴ İlayda Kösterelioğlu, "Centilmenlik teorisi", *Psikopark* (26 Şubat 2023).

¹²⁵ Timur Demirbaş, *Kriminoloji*.

yetiştirme tarzlarına yansımaktadır. Teori, ebeveynlerin denetiminin çocukların suç işleme eğilimini belirlemedeki rolünü vurgular. Ailenin içindeki kontrol dinamikleri, çocuğun suç işleme olasılığını etkiler. Ayrıca toplumun cinsiyet rolleri ve beklentilerinin, aile içindeki sosyal kontrol üzerinde nasıl bir etki yarattığını inceler. Özellikle, erkek çocukların genellikle daha fazla özerklik ve özgürlük kazanma eğiliminde olduğu düşünülmektedir¹²⁶. Erkekler daha özgür oldukları için kadınlara göre sapkın davranış gösterme eğilimleri de daha yüksektir. Örneğin madde kullanımı, kavgaya karışma olasılıkları yüksektir. Bu durumlar her ne kadar biyolojik doğaya bağlanmaya çalışılsa da sosyal bilimciler bunun altında yatan toplumsal, kültürel sebepleri ortaya çıkarmışlardır¹²⁷.

Güç Kontrol Teorisi'nde "güç" kavramı iş yerindeki patron-işçi gibi aralarında güç dengesizliği bulunan kısmı ifade ederken "kontrol" kavramı, ebeveynlerin çocukları üzerindeki otoritesi, karar alma yetisi ve etkileme kapasitesini ifade eder. Aile içindeki güç dinamikleri, ebeveynlerin ve çocukların arasındaki otorite, kontrol ve etkileşim şekillerini belirler¹²⁸. Güç-Kontrol Teorisi'ne göre, aile içindeki güç dinamikleri, bireylerin suç işleme eğilimini etkiler. Özellikle, teorinin temel iddialarından biri, ebeveynlerin çocukları üzerindeki güçlerinin, çocukların sosyal normlara uyma ve suç işleme olasılıklarını şekillendirdiğidir. Anne ve babalar iş yerlerinde edinmiş oldukları konumlardan ve takınmış oldukları tavırlardan kopmayıp otoriter tavırlarını çocuklarına da yansıtmaktadırlar.

Bu bağlamda, aile içindeki güç dağılımı, çocukların kontrol altında olma derecesi ve aile içindeki otoritenin nasıl yapılandırıldığı önemli bir rol oynar. Güç-Kontrol Teorisi, güç ve kontrolün suç oranlarına olan etkilerini inceleyerek, ailedeki sosyal kontrolün suç işleme üzerindeki etkilerini anlamaya yönelik bir çerçeve sunar. Yapılan bazı çalışmalara göre ailede ilk doğan çocuklar, ebeveynler tarafından genellikle daha fazla dikkat ve baskıya maruz kalabilir.

Bu durum, ebeveynlerin ilk çocukları üzerinde daha fazla beklentiye sahip olmaları ve çocuğun yetenekleri üzerinde daha fazla odaklanmalarıyla ilişkilidir. Bu baskı ilk çocukların daha az suça karışmasının sebeplerindendir. Çocukların cinsiyetleri göz

¹²⁶ Zahir Kızmaz, "Suçun Siyasi Doğası Üzerine Odaklaşan Kurumlar ve bu Kurumların Eleştirisi", *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 1/12 (01 Mayıs 2006), 97-114.

¹²⁷ Irmak Koruculu, *Kriminolojide Kadın Suçluluğunu Açıklayan Yaklaşımlar*.

¹²⁸ Osman Dolu, *Suç Teorileri*.

önünde bulundurulduğunda kız olan ilk çocuk sonra doğan erkek çocuğa göre daha fazla baskı görmüş olabilir ve bu tam tersi de olabilir. Yani sadece cinsiyetin değil de doğum sırasına göre yetiştirilme tarzının da etkilerine bakılması gerekir¹²⁹. Genellikle aile ilişkileri üzerinden anlatılan Güç-Kontrol Teorisi daha çok anne babanın birlikte olduğu aileleri konu almıştır. Ebeveyn-çocuk arasındaki güç dengesizliği bu şekilde daha iyi anlatılabilmektedir. Anne babanın birlikte olmadığı, sadece anne ya da sadece baba ile yaşayan çocukların anne ya da babasıyla daha farklı ilişkisi bulunmaktadır.

Güç Kontrol Teorisi'ni eleştiren yaklaşımlarda mevcuttur. Bu eleştiriler, teorinin sınırlamalarını, metodolojik sorunları veya genelleme zorluklarını vurgular. Güç-Kontrol Teorisi'nin, sınıf ve ırk faktörlerini yeterince dikkate almadığına dair eleştiriler bulunmaktadır. Teorinin, sınıfsal ve ırksal farklılıkların suç oranları üzerindeki etkilerini eksik bıraktığı iddia edilir. Güç-Kontrol Teorisi, genellikle aile içindeki güç ve kontrol dinamiklerini genelleme eğilimindedir, ancak her ailenin özgün olduğu ve genellemelerin sınırlı olabileceği eleştirilmektedir¹³⁰. Bu eleştirilere rağmen, Güç-Kontrol Teorisi, aile içindeki güç dinamikleri ve suç oranları arasındaki ilişkileri anlamada katkı sağlamış ve kriminolojide önemli bir çerçeve oluşturmuştur.

2.4.3. Ekonomik Teoriler

Ekonomik teoriler, suç ve suçlu davranışlarını ekonomik faktörlere odaklanarak açıklamaya çalışan teorilerdir. Kadınların ekonomik durumlarını iyi duruma taşıyacak olan kaynaklara zor ulaşıyor olması ya da ulaşamaması kadınları suça yöneltmektedir. Kadınlar bu kaynaklara erişebilse dahi iş yerinde ayrımcılığa maruz kalarak erkeklerle eşit sayılmamaktadır. Daha az ödeme almaktadırlar. Kadınların toplumda çoğu alanda olduğu gibi ekonomik yönden de ayrımcılığa maruz kalması ekonomik yönden kadını güçsüzleştirir ve bu da kadın suçluluğunu etkileyen önemli bir faktördür. Ekonomik ötekileştirmenin kadınları hırsızlığa ve şiddete yönelttiği düşüncesine vurgu yapılmaktadır. Öldürme gibi suçların sebebi olarak ise kadınların sevgili, arkadaş, eş vb. ilişkiler kurduğu kişilere karşı kendilerini savunma amacıyla öldürdükleri iddia edilmiştir¹³¹. Ataerkil toplum tarafından kadınlara biçilen roller genellikle kadının erkeğe bağımlı bir şekilde yaşamasına sebep olmaktadır. Kadınlar çalışmaz, çocuklarına bakar,

¹²⁹ Irmak Koruculu, *Kriminolojide Kadın Suçluluğunu Açıklayan Yaklaşımlar*.

¹³⁰ Kizmaz, "Suçun Siyasi Doğası Üzerine Odaklaşan Kurumlar ve bu Kurumların Eleştirisi".

¹³¹ Irmak Koruculu, *Kriminolojide Kadın Suçluluğunu Açıklayan Yaklaşımlar*.

ev işleriyle ilgilenir. Para kazanamayan, ekonomik özgürlüğü olmayan kadınlar maddi yönden eşlerine bağımlıdır. Bu bağımlılık yanında erkeğin isteklerine itaat etme zorunluluğunu (!) beraberinde getirmektedir. Ataerkil toplumlarda kadınlara genellikle ev işleri, çocuk bakımı gibi geleneksel cinsiyet rolleri atfedilir. Bu durum, kadınların kariyerlerine odaklanmalarını zorlaştırır ve ekonomik bağımsızlık kazanmalarını sınırlandırır. Bazı ekonomik teoriler, yoksulluk ve gelir adaletsizliğinin suça eğilimi artırabileceğini savunur. Özellikle, gelir eşitsizliği ve yoksulluğun yüksek olduğu bölgelerde suç oranlarının artma eğiliminde olabileceği öne sürülür¹³². Bazı durumlarda, ataerkil toplumlarda kadınlar ekonomik olarak özgürleşmeye çalıştıklarında şiddet veya tehditlere maruz kalabilirler. Bu da kadınları ekonomik olarak bağımsız hareket etmekten caydırabilir. Ataerkil sistemlerde, toplumda genellikle erkeklerin egemen olduğu, erkeklerin liderlik rollerine sahip olduğu ve güç dengesinin genellikle erkekler lehine olduğu kabul edilir. Ancak Kadın hakları ve cinsiyet eşitliği mücadeleleri, bu sınırlamaları azaltma ve kadınların ekonomik olarak güçlenmelerine olanak tanıma yolunda ilerlemelere yol açmıştır.

2.4.4. Özgürleşme Teorileri

Özgürleşme Teorisi (Liberation Theory), genellikle kadınların suç işleme eğilimlerini cinsiyet rollerinden, sosyal normlardan ve toplumsal baskılardan kaynaklanan sınırlamalardan kurtulma çabalarıyla açıklamaya çalışan bir suç teorisidir. Bu teori, kadınların toplumsal cinsiyet normlarına uymama, geleneksel rolleri reddetme veya direnme eğiliminde olduklarında suça eğilim gösterdikleri önermesine dayanır. Özgürlük teorisi, Freda Adler tarafından geliştirilmiş bir suç teorisidir. Bu teori, suç işleme eğilimini toplumsal cinsiyet normları ve rolleri, cinsel özgürlük, toplumsal eşitsizlik ve bireysel özgürlük kavramları etrafında açıklamaya çalışır. Adler'a göre, toplumsal cinsiyet rolleri ve beklentileri kadınların ve erkeklerin suça eğilimini etkiler. Kadınlar, toplumsal cinsiyet normlarından sapma çabası içinde olduklarında, suç işleme eğiliminde artış gösterebilirler. Kadınlar özgürleştikçe sosyal hayata, iş hayatına daha fazla katılım sağlayacak bundan dolayı suç oranları da artış gösterecektir. Erkek egemen toplumların kadınlar üzerinde kurmuş oldukları baskı, kadınları cesur olmaktan alıkoymuştur.

¹³² Erhan Gülcan - Fatma Yeşilkaya, “Gelir Eşitsizliği ve Yoksulluğun Suçluluk Oranına Etkisine Yönelik Bir Araştırma”, *Çalışma ve Toplum* 1/80 (24 Ekim 2024), 127-158.

Erkekler kadınlara göre çok daha özgürdür. Freda Adler'in "Sisters in Crime" eseri kadınların suç dünyasında oynadığı rolü inceleyen ve kadın suçluluğunu anlamaya yönelik bir perspektif sunan bir çalışmadır. Kitap, kadınların suça eğilimlerini, suç işleme motivasyonlarını ve suç kariyerlerini ele alarak, kadınlar arasındaki benzerlikleri ve farklılıkları anlamaya odaklanır. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra kadınlar, erkeklerin üstlendiği görevlere katılım sağlamaya başlamışlardır. O döneme bakıldığında kadınların suç oranlarının erkek suçluluğunu geçtiği görülmektedir¹³³. Kadınlar özgürleştikçe, eğitim seviyeleri yükseldikçe, kendi ayakları üzerinde durup eşlerine karşı bağımsızlıklarını kazanabildikçe geleneksel toplumun biçtiği rollerin aksine yeni roller edinirler. Bu da suç oranlarında artışa sebep olmaktadır. Adler'in aksine Pollak kadının özgürleşmesinin de bir anlamı olmadığını, bu durumun kadınların suça katılmalarını etkilemeyeceğini savunur. Ona göre kadınlar her ne kadar iş hayatına girse de erkeklerle aynı düzeyde olmaya çalışsalar da yine de toplumun onlara biçtiği rollerden tam olarak arınamazlar. Geleneksel toplumun izlerini her daim taşırlar¹³⁴.

2.5. Türkiye'de Kadın Suçluluğu

Türkiye'de kadın suçluluğu, toplumsal yapının bir yansıması olarak hem sosyoekonomik hem de kültürel faktörlerle şekillenen bir olgudur. Genel olarak suç işleme oranı erkeklerde daha yüksek olsa da kadınların suça yönelme nedenleri ve işledikleri suçlar, toplumsal cinsiyet rollerinden, aile içi şiddete, ekonomik baskılardan psikolojik sorunlara kadar geniş bir yelpazeye yayılmaktadır. Türkiye'de kadın suçluluğu üzerine yapılan araştırmalar, kadınların daha çok aile içi suçlar, ekonomik çıkar amaçlı suçlar (hırsızlık, dolandırıcılık) ve uyuşturucu ticaretiyle ilişkili olduğunu göstermektedir. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre, kadın suçluların genel suç içindeki oranı erkeklere kıyasla oldukça düşük seyretmektedir. 2020 yılı itibarıyla kadınların işlediği suçlar toplam suçların %10.2'sini oluştururken, erkeklerin oranı %89.8'dir. Ancak bu oran yıllar içinde artış göstermektedir, özellikle ekonomik krizler, toplumsal travmalar ve değişen sosyal normlarla birlikte kadınların suça karışma oranları artmaktadır.

¹³³ Irmak Koruculu, *Kriminolojide Kadın Suçluluğunu Açıklayan Yaklaşımlar*.

¹³⁴ Tülin Günşen İçli, *Kriminoloji*.

Yıl	Erkek Suç Oranı (%)	Kadın Suç Oranı (%)
2015	91.3	8.7
2016	91.0	9.0
2017	90.5	9.5
2018	90.2	9.8
2019	90.0	10.0
2020	89.8	10.2

Tablo 1: Türkiye’de Cinsiyete Göre Suç Oranları

Kaynak: TÜİK, 2020

Bu tabloda Türkiye'deki cinsiyete göre suç oranları yıllara göre karşılaştırılmaktadır. Görüldüğü üzere, kadın suçluların toplam suç oranı 2015 yılında %8.7 iken 2020 yılına gelindiğinde %10.2'ye yükselmiştir. Bu artış, kadın suçluluğunda yavaş ama istikrarlı bir yükselişe işaret etmektedir. Tabloda kadın suç oranlarının yıllar içinde yavaş bir artış gösterdiği görülmektedir. Bu artış, toplumsal dinamiklerdeki değişikliklerle ilişkilidir. Kadınların daha fazla sosyal ve ekonomik baskıya maruz kalması, işsizlik, yoksulluk ve aile içi şiddetin artması bu duruma katkı sağlayan faktörler arasında değerlendirilmektedir. Erkeklerin suç oranlarının kadınlara göre çok daha yüksek olması, toplumsal cinsiyet rollerinin bir yansımasıdır. Erkeklerin daha fazla şiddet içeren suçlara karışma eğiliminde oldukları bilinirken, kadınlar genellikle ekonomik zorunluluklar ve ailevi baskılar sonucunda suça yönelmektedir. Kadınların suça karışma oranlarındaki artış, yalnızca bireysel faktörlerle değil, aynı zamanda sosyal ve ekonomik koşulların kötüleşmesiyle de açıklanabilmektedir. Özellikle ekonomik kriz dönemlerinde suç oranlarında genel bir artış görülmekte ve bu durum kadınları da etkileyebilmektedir.

Suç Türü	Oran (%)
Hırsızlık	25
Uyuşturucu Kullanımı	20
Dolandırıcılık	18
Cinayet	10
Aile İçi Şiddet	8
Diğer	19

Tablo 2: Kadınların İşlediği Suç Türleri

Kaynak: TÜİK,2020

Bu tablo, kadınların işlediği suç türlerinin bir dağılımını göstermektedir. Verilere göre kadınlar en çok hırsızlık (%25), uyuşturucu kullanımı (%20) ve dolandırıcılık (%18) gibi suçlara karışmaktadırlar. Cinayet gibi şiddet içeren suçlar ise daha düşük bir orana sahiptir (%10).

2.5.1. Hırsızlık ve Dolandırıcılık

Tablo 2’de görüldüğü gibi, Türkiye’de kadınların işlediği en yaygın suç türleri arasında hırsızlık ve dolandırıcılık suçları önemli bir yer tutmaktadır. Hırsızlık, kadınların %25 oranında işlediği suçlar arasında en yaygın olanıdır; dolandırıcılık ise %18 oranıyla öne çıkmaktadır. Bu iki suç türü genellikle ekonomik yetersizlikler, eğitim eksikliği ve sosyoekonomik baskılar ile yakından ilişkilidir. Kadınların hırsızlık ve dolandırıcılık suçlarına yönelme nedenleri hem bireysel hem de toplumsal düzeyde analiz edilebilir¹³⁵. Kadınlar genellikle ekonomik zorunluluklar nedeniyle hırsızlık suçuna yönelmektedirler. Türkiye’de özellikle maddi imkânları kısıtlı olan, iş bulamayan ya da düşük gelirli kadınların hırsızlık suçuna karıştığı gözlemlenmektedir. Yetersiz gelir, işsizlik veya aile içindeki ekonomik baskılar, kadınları geçim sıkıntısı yaşamalarına neden olmakta ve hırsızlık yaparak bu sıkıntılarını gidermeye çalışmaktadırlar.

Tablo 2, kadınların %25 oranında hırsızlık suçuna karışması, ekonomik güçlüklerin suç işleme eğilimi üzerinde ne kadar etkili olduğunu göstermektedir. Kadınlarda düşük eğitim

¹³⁵ Erdoğan, Z. & Yılmaz, S. (2019). Kadın Suçluların Suç Türleri ve Sosyal Durumları Üzerine Bir İnceleme. Kriminoloji Araştırmaları Dergisi, 12(3), 122-138.

seviyeleri, iş bulma olasılığını azaltmakta ve onları ekonomik olarak dezavantajlı hale getirmektedir. Eğitim eksikliği, kadınların vasıfsız işlerde çalışmasına veya işsiz kalmasına yol açar. Bu durumda kadınlar, maddi ihtiyaçlarını karşılamak için hırsızlık gibi suçlara başvurabilirler. Eğitim seviyesi yüksek olan kadınların suça karışma oranlarının daha düşük olduğu bilinmektedir, bu da eğitimin hırsızlık gibi suçlar üzerindeki önleyici etkisini ortaya koymaktadır. Kadınlar, özellikle ailelerinin ekonomik yükünü taşıyan bireyler olarak, ailelerinin temel ihtiyaçlarını karşılayamadıklarında suça yönelme eğilimindedirler. Çocuklarına bakma sorumluluğu olan, ancak yeterli ekonomik kaynağa sahip olmayan kadınlar, hırsızlık yaparak bu ihtiyaçları karşılamaya çalışabilirler. Kadınların bu tür suçlara yönelmeleri, çoğunlukla kendi ihtiyaçlarından ziyade, ailelerini geçindirme zorunluluğundan kaynaklanmaktadır. Toplumda marjinalleşmiş, dışlanmış ya da dezavantajlı gruplar arasında yer alan kadınlar, suç işleme olasılığı daha yüksek olan gruplardır. Bu durum, özellikle göçmen, işsiz ya da toplumda yeterince sosyal destek alamayan kadınlar için geçerlidir. Marjinalleşmiş kadınlar, hırsızlık yaparak maddi sorunlarını çözmeye çalışmakta ve hayatta kalma mücadelesi vermektedirler¹³⁶. Dolandırıcılık suçları, kadınların %18 oranında işlediği bir diğer önemli suç türüdür. Dolandırıcılık, maddi çıkar elde etmek amacıyla bir kişiyi kandırma ve haksız kazanç sağlama suçudur. Kadınların dolandırıcılık suçuna yönelmesinin temelinde, hırsızlık suçundaki gibi ekonomik nedenler, eğitim eksikliği ve sosyal baskılar yatmaktadır. Dolandırıcılık, genellikle ekonomik bir kazanç sağlama amacıyla işlenen bir suçtur. Kadınlar, ekonomik sıkıntılar çektiklerinde, dolandırıcılık gibi suçlara başvurarak hızlı bir şekilde gelir elde etmeye çalışabilirler. Bu suç genellikle, işsizlik, yoksulluk ve finansal baskılar nedeniyle ekonomik çıkış yolu arayan kadınlar arasında yaygındır. Dolandırıcılık suçuna karışan kadınların birçoğu, toplumdan dışlanmış ya da ekonomik olarak yalnız kalmış bireylerdir.

Özellikle ekonomik bağımsızlığını kazanamayan ve destek bulamayan kadınlar, çaresizlikten bu tür suçlara başvurabilmektedir. Sosyal baskılar altında olan kadınlar, finansal sorunlarını çözmek için dolandırıcılık gibi suçları bir çıkış yolu olarak görebilirler. Bazı kadınlar, maddi zorlukların yanı sıra psikolojik veya duygusal boşluklarını doldurmak amacıyla dolandırıcılık suçuna karışabilmektedir. Bu tür suçlar,

¹³⁶ Erdoğan, Z. & Yılmaz, S. (2019). Kadın Suçluların Suç Türleri ve Sosyal Durumları Üzerine Bir İnceleme. *Kriminoloji Araştırmaları Dergisi*, 12(3), 122-138.

bazen duygusal tatmin ya da maddi çıkar elde etmek için planlı şekilde işlenir. Kandırma ve dolandırma süreçlerinde, kadınlar psikolojik zayıflıklarını veya sosyal becerilerini kullanarak mağdurları manipüle edebilirler. Dolandırıcılık suçlarının temel nedenlerinden biri de kadınların yeterince eğitim alamamış olmasıdır. Eğitim eksikliği, kadınların doğru iş fırsatlarına erişimini engellediği gibi, aynı zamanda hukuki ve etik sınırların farkında olmamalarına da neden olabilir. Yeterince eğitim almamış kadınlar, maddi kazanç için yasal olmayan yollara başvurabilirler.

2.5.2. Uyuşturucu Kullanımı ve Ticareti

Türkiye’de kadınlar arasında uyuşturucu kullanımı ve ticareti suçları, özellikle son yıllarda artış gösteren önemli bir sorun olarak öne çıkmaktadır. Yukarıdaki tabloya göre, uyuşturucu kullanımı ve ticareti suçları kadınlar arasında %20 oranında görülmektedir, bu da hırsızlık ve dolandırıcılıktan sonra en yaygın suç türlerinden biridir. Bu durum, ekonomik, sosyal ve psikolojik faktörlerle ilişkilendirilebilir ve derinlemesine incelenmesi gerekmektedir. Kadınların uyuşturucu kullanımı ve ticareti suçlarına karışmasının en önemli nedenlerinden biri ekonomik zorluklardır. Özellikle yoksul ve işsiz kadınlar, geçimlerini sağlamak amacıyla uyuşturucu ticaretine yönelmekte veya bu ortamlarla ilişkili hale gelmektedir. Uyuşturucu ticareti, yüksek kazanç vaat eden bir sektör olarak görülse de, suç ortamına bulaşan kadınlar genellikle bu durumdan çıkış yolu bulmakta zorlanmaktadır¹³⁷. Uyuşturucu kullanımı, çoğu zaman psikolojik sorunlar ve toplumsal baskılar ile ilişkilidir. Kadınlar, aile içi şiddet, sosyal dışlanma veya depresyon gibi problemlerle başa çıkmakta zorlandıklarında, uyuşturucu maddelere yönelebilmektedir. Psikolojik sıkıntılar yaşayan kadınların, uyuşturucuyu bir kaçış yolu olarak görmeleri sık karşılaşılan bir durumdur. Kadınlar arasında uyuşturucu kullanımı, sıklıkla aile içi şiddet ve istismar geçmişi olan bireylerde görülmektedir. Aile içi şiddete maruz kalan kadınlar, travmatik deneyimlerle başa çıkmakta zorlandıklarında uyuşturucuya yönelme eğilimi gösterebilirler. Özellikle aile desteğinden yoksun kalan kadınlar, uyuşturucu ortamlarına kolayca çekilebilmekte ve burada hem kullanıcı hem de satıcı olarak yer alabilmektedirler.

¹³⁷ Erdoğan, Z. & Yılmaz, S. (2019). Kadın Suçluların Suç Türleri ve Sosyal Durumları Üzerine Bir İnceleme. *Kriminoloji Araştırmaları Dergisi*, 12(3), 122-138.

Kadınlar, içinde bulundukları sosyal çevre nedeniyle de uyuşturucu kullanımı ve ticaretine karışabilmektedirler. Özellikle suç örgütleri, kadınları uyuşturucu ticaretinde kullanabilmekte veya ekonomik açıdan zayıf kadınları bu ticarete çekebilmektedirler. Kadınlar, bu çevrelere dahil olduklarında maddi kazanç sağlama amacıyla bu suçları işlemeye devam edebilirler¹³⁸.

2.5.3. Darp ve Tehdit Suçları

Türkiye’de kadınlar arasında darp ve tehdit suçları da önemli bir yer tutmaktadır. Tablo 2’ye göre, kadınların işlediği suçlar arasında darp ve tehdit suçları %12 oranında yer almaktadır. Darp, fiziksel şiddet uygulama anlamına gelirken; tehdit, bir kişiyi korkutma veya zarar verme amacı taşıyan sözlü ya da yazılı ifadeleri içerir. Bu suçlar genellikle bireysel ya da sosyal çatışmalar sonucunda ortaya çıkmaktadır. Kadınların darp ve tehdit suçlarına yönelme nedenleri ise psikolojik sorunlar, aile içi şiddet, toplumsal baskılar ve ekonomik yetersizlikler gibi çeşitli faktörlere dayanmaktadır¹³⁹. Kadınların darp suçuna karışmasının en yaygın nedenlerinden biri psikolojik ve duygusal gerilimlerdir. Özellikle aile içi şiddet, duygusal istismar ve kronik stres altında olan kadınlar, bu tür duygusal baskıların etkisiyle şiddet eylemlerine başvurabilmektedir. Şiddet gören ya da istismara uğrayan kadınların, bu duruma tepki olarak fiziksel şiddet uygulama eğiliminde olabilecekleri bilinmektedir.

Kadınlar, özellikle toplumsal cinsiyet rolleri ve ailevi sorumluluklar nedeniyle darp suçlarına karışabilmektedirler. Kadınların aile içi ya da toplumsal rolleri üzerindeki baskılar, öfke ve gerginlik yaratabilmektedir. Bu gerginlik, bir çatışma anında fiziksel şiddete dönüşebilmektedir. Özellikle maddi zorluklar ve aile içindeki baskılar, kadınları şiddet uygulamaya itebilmektedir¹⁴⁰. Kadınların darp suçlarına karışmalarında, kendi yaşadıkları aile içi şiddetin etkisi büyük olabilmektedir. Şiddet gören kadınlar, şiddeti bir çözüm yolu olarak görebilir ya da kendi yaşadıkları şiddeti tekrar etmeye eğilim gösterebilmektedirler. Özellikle uzun süreli fiziksel ya da psikolojik şiddete maruz kalan kadınlar, bu tür durumlarda fiziksel şiddet uygulayarak tepki verebilmektedirler.

¹³⁸ Erdoğan, Z. & Yılmaz, S. (2019). Kadın Suçlarının Suç Türleri ve Sosyal Durumları Üzerine Bir İnceleme. *Kriminoloji Araştırmaları Dergisi*, 12(3), 122-138.

¹³⁹ Acar, H. (2018). Türkiye’de Kadın Suçluluğu: Nedenler ve Sonuçlar. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(2), 45-62.

¹⁴⁰ Akyüz, S. (2020). Kadın Suçluluğunun Sosyolojik Analizi. *Toplum ve Hukuk Dergisi*, 9(4), 89-106.

Kadınların tehdit suçuna yönelmesinin en yaygın nedenlerinden biri korku ve güvensizlik duygusudur. Kadınlar, kendilerini tehdit altında hissettiklerinde ya da birine karşı duydukları korkuyu kontrol etmekte zorlandıklarında tehdit edici davranışlar sergileyebilirler. Bu tür durumlar, genellikle kadınların kendilerini savunmak ya da karşılarındaki kişiyi korkutmak amacıyla ortaya çıkmaktadır¹⁴¹. Tehdit suçlarının arkasında çoğu zaman kontrol sağlamaya da çatışma yönetimi yatmaktadır. Kadınlar, özellikle duygusal ya da maddi bir çatışma içinde olduklarında, karşı tarafı korkutarak durumu kontrol altına alma girişiminde bulunabilmektedirler. Bu tür durumlar, özellikle yakın ilişkilerde veya aile içi sorunlar sırasında ortaya çıkmaktadır.

2.5.4. Kadın Pazarlama ve Fuhuş Suçları

Türkiye’de kadınlar arasında fuhuş ve kadın pazarlama gibi suçlar da önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Tablo 2’ye göre bu suç türleri kadın suçluluğu içinde %10 oranında yer almaktadır. Fuhuş, kişisel çıkar sağlamak amacıyla cinsel ilişkiye girmeyi içerirken; kadın pazarlama, bir kişinin başka bir kadın üzerinde zorlayıcı ve baskı kurarak onu fuhuş yapmaya yönlendirme eylemi olarak tanımlanabilmektedir. Bu suçların nedenleri ekonomik zorluklar, toplumsal baskılar, şiddet ve insan ticareti gibi çoklu etkenlerle bağlantılıdır. Fuhuş ve kadın pazarlama suçlarına karışan kadınların önemli bir kısmı, ekonomik zorluklar içinde yaşayan bireylerdir. Yoksulluk, işsizlik ve geçim sıkıntısı kadınları, özellikle çaresiz olduklarında, bu tür suçlara yöneltebilmektedir. Fuhuş, kolay kazanç sağlama yöntemi olarak görülebilirken, kadın pazarlama suçları ise genellikle organize suç grupları tarafından kadınları maddi kazanç sağlamak amacıyla fuhuşa zorlayarak gerçekleştirilmektedir¹⁴².

Kadınlar, cinsiyetleri nedeniyle toplumda dezavantajlı bir konumda gözükmektedirler. Özellikle toplumsal cinsiyet rolleri ve baskıları, kadınları şiddet ve istismara açık hale getirebilmektedir. Kadınların maruz kaldığı aile içi şiddet, fiziksel ya da duygusal istismar, onları fuhuşa veya insan ticaretine zorlanma gibi durumlara karşı savunmasız bırakabilmektedir. Kadın pazarlama suçlarında da görüldüğü üzere, kadınlar sıklıkla

¹⁴¹ Acar, H. (2018). Türkiye’de Kadın Suçluluğu: Nedenler ve Sonuçlar. Sosyal Bilimler Dergisi, 14(2), 45-62.

¹⁴² Acar, H. (2018). Türkiye’de Kadın Suçluluğu: Nedenler ve Sonuçlar. Sosyal Bilimler Dergisi, 14(2), 45-62.

organize suç grupları ya da bireysel şiddet uygulayan kişiler tarafından baskı altında tutulmakta ve fuhuşa zorlanmaktadır.

İnsan ticareti, özellikle kadın pazarlama suçlarında büyük bir yer tutmaktadır. Organize suç örgütleri, savunmasız kadınları zorla çalıştırma, tehdit etme ve çeşitli şantaj yöntemleri ile fuhuşa zorlayarak kazanç elde etmeye çalışmaktadır. Kadınlar, bu tür suç gruplarının eline düşüklerinde, özgürlüklerinden mahrum bırakılarak fuhuş yapmaya mecbur bırakılabilmektedirler. Bu durum özellikle sınır ötesi insan ticareti vakalarında yaygın görülmektedir.



3. BÖLÜM: TOPLUMSAL CİNSİYET BAĞLAMINDA KADIN VE SUÇ

Sakarya ili özelinde kadın suçluluğunu ele alırken, bölgenin sosyoekonomik, kültürel ve demografik yapısı çerçevesinde konuyu değerlendirmek gerekmektedir. Sakarya hem kırsal hem de kentsel özellikler taşıyan bir il olması bakımından, kadınların toplumsal rollerini ve suç davranışlarını etkileyen bir dizi faktörü içinde barındırır. Kadın suçluluğunun anlaşılabilmesi için, bölgenin sosyokültürel yapısının ve kadınların maruz kaldığı toplumsal baskıların dikkate alınması önemlidir.

3.1. Araştırmanın Metodolojisi

3.1.1. Araştırma Yöntemi ve Deseni

20. yüzyılın başlarından itibaren, toplum ve insan bilimlerinde araştırma yapan bilim insanları, fen bilimlerinin temel paradigmalarından biri olan pozitivist ve akılcı yaklaşımla yüzleşmek zorunda kalmışlardır. Sosyal bilimlerin gelişiminde rol oynayan bu araştırmacılar, fen bilimlerine özgü olan bu pozitivist ve akılcı paradigmanın bilimsel yöntemlerini ve düşünme biçimlerini kendi çalışmalarına uyarlamışlardır. Bu bilim insanlarının bu paradigmaya yönelmelerinin temel nedeni, o dönemde başka bir uygun ve alternatif paradigma seçeneğinin bulunmamasıdır. Bu nedenle, fen bilimlerinin prensiplerini ve yöntemlerini benimseyen sosyal bilimciler, kültür, toplum ve bireylerle ilgili araştırmalarını pozitivist paradigmanın temeline dayandırarak yürütmüşlerdir. Bu bağlamda, pozitivist ve akılcı paradigmaya dayanan çalışmalarda elde edilen verilerin sayısal analizinin önem kazanması, sosyal bilimler (örneğin, sosyoloji ve psikoloji gibi) ortaya çıktığından beri nicel yöntemin vazgeçilmez bir araştırma yaklaşımı olarak kabul edilmesine yol açmıştır. Ancak, sosyal olayları bağımlı veya bağımsız değişkenler olarak kategorize etmek, insan ve toplumla ilgili olgular söz konusu olduğunda pek mümkün değildir. Çünkü birey ve topluma ait her şey, toplumsal yapıda birbirini etkileyen unsurlardır. Sosyal bilimler, kendi perspektiflerine özgü kavramları ve araştırma yöntemlerini geliştirmeye başlamıştır. Bu nedenle, “bilginin sunulmasının ve düzenlenmesinin tek doğru yolu yoktur” görüşüne dayanan yorumlamacı yaklaşım,

pozitivist paradigmanın nedensellik ilkesinden uzaklaşarak daha çok nitel araştırma yöntemlerine yönelmiştir¹⁴³.

Bu bağlamda, Glesne (2013) de “yorumlayıcı paradigma” ve “mantıksal pragmatizm paradigma” kavramlarını tartışmıştır. Toplumsal olguların nedenlerini açıklamak ve bu olgulara yönelik tahminlerde bulunmak için nesnel gözlemler, ölçütler ve kontrollerden yararlanıldığında mantıksal pragmatizm devreye girerken; bireylerin, toplumsal yapının hem öznesi hem de parçası olarak yaşadıkları dünyayı nasıl algıladıklarını anlamak, bu algıları yorumlamak ve bireylerle bu algılar üzerine konuşarak etkileşim kurmak için yorumlayıcı paradigma tercih edilmektedir. Nitel bir yöntem kullanarak uygun bir araştırma yöntemi seçmek, gerçekleştirilen araştırmanın sınırlarını belirlemek açısından kritik bir unsurdur. Olgu bilim (fenomenoloji), bireylerin bilinçleri aracılığıyla deneyimlediklerini analiz eden ve bu deneyimlerin insanların yaşadıkları dünyaya nasıl anlam kattığını inceleyen bir araştırma desendir. Fenomenolojik sosyolojide, bireyler kendilerini oluşturan ve geliştiren sosyal aktörler olarak ele alınmaktadır. Bu bağlamda, fenomenolojik sosyoloji, bireylerin günlük yaşamlarında toplumsal olguların inşası sürecini inceleyen mikro düzeyde, yani yorumlayıcı bir sosyoloji alanını kapsamaktadır¹⁴⁴.

Yapılan çalışmalar genel olarak iki tür yöntem içermektedir: psikolojik fenomenoloji ve yorumlayıcı fenomenoloji. Psikolojik fenomenolojide, araştırmacı mümkün olduğunca nesnel kalmaya çalışarak konudan bağımsız bir ilişki kurar. Öte yandan, yorumlayıcı fenomenolojide araştırmacı, ilgisini çeken bir fenomene odaklandığı için bu sürecin aktif bir parçası haline gelir ve fenomeni yorumlamak durumundadır. Bu bağlamda, fenomenolojik araştırmalarda araştırmacı, olgulara dair bireylerin öznel bakış açılarını açığa çıkararak bireyi bütünsel bir şekilde değerlendirir. Böylece, katılımcılar gerçek duygularını ve deneyimlerini rahatlıkla ifade edebilir ve bu durum, araştırmacı ile katılımcı arasında dinamik bir iletişim sürecinin oluşmasına olanak tanır.

Bu araştırma, nitel araştırma yöntemine dayanmaktadır. Nitel araştırma, bireylerin deneyimlerini, duygularını ve algılarını derinlemesine anlamayı amaçlayan bir yaklaşımdır. Araştırmanın amacı, katılımcıların belli bir olguya ya da duruma dair anlamlandırma süreçlerini keşfetmektir. Araştırmada kullanılan yöntem ve desen,

¹⁴³ Ece Zehir Topkaya, “Yıldırım, Ali ve Şimşek, Hasan Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri Güncelleştirilmiş Geliştirilmiş 5. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2005, 366 S.”, (Ts.).

¹⁴⁴ Arş Gör Ferat Yılmaz, “Nitel Araştırmaya Giriş”, (2012).

araştırmanın amacına uygun olarak seçilmiştir. Araştırmanın deseni fenomenolojik desen olarak belirlenmiştir. Fenomenoloji, bireylerin yaşadıkları deneyimlerin özüne ulaşmayı ve bu deneyimlerin ortak anlamlarını ortaya çıkarmayı hedefleyen bir araştırma yaklaşımıdır. Bu bağlamda, çalışmada, katılımcıların belirli bir deneyime dair nasıl anlamlar oluşturdukları derinlemesine araştırılmıştır. Fenomenolojik desenin tercih edilmesinin nedeni, araştırma konusunun insan deneyimleriyle yakından ilgili olmasıdır. Katılımcıların yaşamış oldukları deneyimler, bireysel ve toplumsal bağlamda ele alınacak ve bu deneyimlerin ortak noktaları üzerine odaklanılacaktır. Bu çalışmada, feminist bir metodoloji benimsenmiştir. Nitel araştırma yöntemleri kullanılarak, kadınların suç işleme nedenleri ve deneyimleri derinlemesine incelenmiştir. Bu bağlamda, katılımcıların yaşadığı toplumsal cinsiyet ayrımcılığının ve sosyal baskıların suça yönlendirmedeki rolü sorgulanacaktır.

3.1.2. Araştırmanın Veri Toplama Tekniği

Nitel araştırma yöntemlerinden biri olan görüşme, araştırmacının katılımcılarla doğrudan iletişim kurarak veri topladığı bir tekniktir. Görüşme tekniği, katılımcıların deneyimlerini, duygularını, düşüncelerini ve bakış açılarını derinlemesine anlamayı amaçlar. Genellikle açık uçlu sorular sorularak yapılır ve bu sayede katılımcılar kendi ifadeleriyle konuşma özgürlüğüne sahip olurlar. Görüşme yöntemi başlangıçta basit bir veri toplama aracı olarak düşünülebilmektedir. Ancak bu yöntemle ilgili bazı özel hassasiyetler mevcuttur ve bunlar, görüşme tekniğinin karşılaştığı çeşitli zorlukları ortaya koymaktadır. Görüşmecinin nitelikleri, özellikle veri toplama sürecinde ve genel olarak araştırmanın başarısında büyük bir rol oynamaktadır¹⁴⁵. Görüşme tekniği üç türde yapılmaktadır. Bunlar yapılandırılmış görüşme, yarı yapılandırılmış görüşme ve yapılandırılmamış görüşmelerdir. Yapılandırılmış görüşmeler Soruların önceden belirlenmiş ve standart olduğu, her katılımcıya aynı sırayla sorulduğu görüşmelerdir. Verilerin karşılaştırılması kolaydır. Yarı yapılandırılmış görüşmelerde Belirli temel sorular vardır, ancak araştırmacı konuşma sırasında ek sorular sorabilir ve yönlendirmelerde bulunabilir. Yapılandırılmamış görüşmelerde ise Belirli bir soru seti

¹⁴⁵ Hilal Akman Dömbekci - Mehmet Akif Erişen, “Nitel Araştırmalarda Görüşme Tekniği”, *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 22/Özel Sayı 2 (31 Aralık 2022), 141-160.

olmaksızın, daha esnek bir yapıda gerçekleştirilir. Konuşma doğal bir şekilde gelişir ve araştırmacı soruları duruma göre şekillendirir.

Bu araştırmada, Sakarya ilinde cezaevine girip çıkmış 15 kadın katılımcı ile yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak veri toplanmıştır. Görüşme tekniği, katılımcıların cezaevi deneyimlerini, topluma yeniden entegrasyon süreçlerini ve bu süreçte karşılaştıkları zorlukları derinlemesine anlamak amacıyla tercih edilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşmelerde, araştırma sorularına yönelik belirli başlıklar çerçevesinde sorular hazırlanmış, ancak görüşmenin doğal akışı içinde katılımcıların anlattıkları doğrultusunda ek sorular yöneltilerek sürecin esnek bir şekilde ilerlemesi sağlanmıştır. Görüşmeler birebir gerçekleştirilmiş olup, her katılımcıyla ortalama 60-90 dakika süren oturumlar yapılmıştır. Katılımcıların rahat bir şekilde kendilerini ifade edebilmeleri adına görüşmeler, katılımcıların tercih ettiği sessiz ve özel ortamlarda gerçekleştirilmiştir. Tüm görüşmeler, katılımcıların izinleri doğrultusunda ses kaydına alınmış ve sonrasında yazılı olarak döküm yapılmıştır. Bu veri toplama sürecinde, katılımcıların mahremiyetine büyük özen gösterilmiş ve kişisel bilgiler gizli tutulmuştur. Araştırmacı, görüşme sırasında katılımcıların duygusal durumlarını dikkate alarak empatik bir yaklaşım sergilemiş ve gerektiğinde ara vererek ya da yön değiştiren sorular sorarak görüşmeyi katılımcı için daha rahat hale getirmeye çalışmıştır.

3.1.3. Araştırma Evreni ve Örneklemi

Nitel ve nicel araştırmalar, her bir çalışmanın hedeflerine ve amaçlarına göre farklı örneklem seçim yöntemlerini ön plana çıkarmaktadır. Kantitatif araştırmalar genellikle popülasyonlara dair tahminlerin genelleştirilmesi ve istatistiksel testlerin uygulanmasını gerektirdiği için, bu tür çalışmalar büyük örneklem büyüklüklerine dayanan olasılık temelli örneklemeyi tercih etmektedir. Buna karşın, nitel araştırmalar daha çok öznel anlayış ve ayrıntılı, bütünsel verilerin üzerinde durur. Nitel araştırmacıların örneklem kararlarını sistematik ve mantıklı bir şekilde almaları büyük önem taşımaktadır. Nitel çalışmalardaki örneklemde insan, zaman ve yer gibi unsurlara dikkat etmek gerekmektedir. Örneğin, hemşire ve ebe araştırmacıları, her şeyi inceleyemeyecekleri için bireyleri veya grupları, zamanı, bağlamı ve mekânı seçmek zorundadır. Ayrıca, insanların ve yerlerin erişilebilir olması gerektiği de unutulmamalıdır. Seçilen örneklem stratejileri, tüm araştırma sürecinde önemli bir etki yaratabilmektedir. Nitel örneklemenin kuralları nicel yöntemlere göre daha esnek olsa da ölçütlere dayalı olması gerekmektedir.

Örneklemenin hem uygun hem de yeterli olması önemlidir; uygunluk, örnekleme yönteminin çalışmanın amacıyla uyumlu olduğu ve araştırma sorusunu anlamaya yardımcı olduğu anlamına gelmektedir¹⁴⁶.

Bu araştırmanın evrenini, Sakarya ilinde cezaevine girip çıkmış tüm kadınlar oluşturmaktadır. Araştırma, kadınların cezaevi deneyimleri ve sonrasında yaşadıkları sosyal uyum süreçlerini incelemeyi amaçladığından, cezaevine girmiş kadınlar çalışmanın ana odağını oluşturmuştur. Örneklem ise, Sakarya'da cezaevine girip çıkmış 15 kadın katılımcıdan oluşmaktadır. Örneklem seçimi, amaçlı örnekleme yöntemi kullanılarak yapılmıştır. Bu yöntemin tercih edilmesinin nedeni, araştırmanın amacına en uygun deneyimlere sahip kişilerin seçilmesidir. Katılımcılar, cezaevi deneyimlerinin ardından belirli bir süre topluma yeniden entegrasyon sürecini yaşamış, farklı sosyo-ekonomik ve demografik özelliklere sahip kadınlar arasından seçilmiştir. Örneklem büyüklüğü, veri doygunluğuna ulaşana kadar katılımcılarla görüşmeler yapılarak belirlenmiştir.

3.2. Araştırma Bulguları ve Değerlendirmeleri

Bu araştırmada, Sakarya ilinde cezaevine girip çıkmış 15 kadınla yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen veriler, betimsel analiz yöntemiyle değerlendirilmiştir. Betimsel analiz, verilerin önceden belirlenmiş temalar çerçevesinde özetlenmesi ve yorumlanmasını içerir. Bu bağlamda, görüşmeler sonucunda elde edilen veriler, kadınların suç işlemelerine yol açan nedenler, cezaevi deneyimleri ve topluma yeniden entegrasyon süreçleri gibi temel temalar altında incelenmiştir.

Araştırmaya Sakarya'da ikamet eden, daha önce cezaevine girip çıkmış 15 kadın katılmıştır. Katılımcıların Katılımcıların yaş, eğitim düzeyi, medeni durum, çocuk sayısı, meslek, doğum yeri, ikamet yeri gibi demografik özellikler tablo 1'de verilmiştir. Çalışmanın devamında, katılımcıların sosyo-demografik özellikleri ve diğer sorulara verdikleri cevaplar ilişkilendirilerek kadın suçluluğunun altında yatan sebepler açıklanmaya çalışılmıştır.

¹⁴⁶ Fedayi Yağar - Sema Dökme, "Niteliksel Araştırmaların Planlanması: Araştırma Soruları, Örneklem Seçimi, Geçerlik Ve Güvenirlik", (Ts.).

3.2.1. Araştırmaya Katılanların Sosyo-Demografik Özellikleri

Bu araştırmaya katılan 15 kadın, Sakarya ilinde cezaevine girip çıkmış ve farklı sosyo-demografik özelliklere sahip bireylerden oluşmaktadır. Katılımcıların yaş, eğitim durumu, medeni hal, çocuk sayısı ve ekonomik durum gibi çeşitli demografik özellikleri aşağıda detaylandırılmıştır:

Yaş: Katılımcıların yaşları, 25 ile 50 yaş arasında değişmektedir. Çoğunluğu 30-40 yaş aralığında bulunan katılımcılar hem genç hem de orta yaş grubundan kadınları temsil etmektedir.

Eğitim Durumu: Katılımcıların büyük bir kısmı düşük eğitim seviyesine sahiptir. 15 kadından 10'u ilköğretim mezunu iken, 3'ü ortaokul mezunu, 2'si ise liseyi tamamlamıştır. Hiçbir katılımcı üniversite mezunu değildir. Eğitim düzeyinin düşük olması, kadınların iş bulma olanaklarını ve sosyal hayattaki konumlarını olumsuz etkilemektedir.

Medeni Hal: Katılımcıların medeni halleri farklılık göstermektedir. 15 katılımcıdan 7'si evli, 5'i boşanmış, 3'ü ise bekârdır. Evli katılımcıların birçoğu, cezaevine girmeden önce aile içi şiddete maruz kaldıklarını ve bu durumun suça yönelmelerinde etkili olduğunu belirtmişlerdir.

Çocuk Sayısı: Araştırmaya katılan kadınların çoğunun çocuk sahibi olduğu görülmektedir. 15 kadından 11'i bir veya daha fazla çocuğa sahiptir. Katılımcılardan 4'ü ise çocuksuzdur. Çocuk sahibi olan kadınlar, cezaevine girdikleri dönemde çocuklarıyla olan ilişkilerinin zedelendiğini ve bu sürecin onları psikolojik olarak zorladığını ifade etmişlerdir.

Ekonomik Durum: Katılımcıların çoğu, düşük gelir düzeyine sahip olduklarını belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan 15 kadından 9'u, suça yönelmeden önce düzenli bir işte çalışmadığını veya geçici işlerde çalıştığını ifade etmiştir. 6 kadın ise ailelerinden maddi destek aldıklarını veya eşlerine bağımlı olduklarını dile getirmiştir. Ekonomik yetersizlikler, kadınların suça sürüklenmesinde önemli bir faktör olarak öne çıkmaktadır.

Sosyal Destek ve Ailevi İlişkiler: Katılımcıların büyük bir kısmı, ailelerinden veya sosyal çevrelerinden yeterli desteği göremediklerini belirtmişlerdir. Özellikle boşanmış veya bekâr olan kadınlar, sosyal izolasyon ve yalnızlık duygusuyla baş etmek zorunda kaldıklarını ifade etmişlerdir. Cezaevine girmeden önce aile içi şiddet, kötü muamele ve ihmal gibi travmatik deneyimlerin, kadınların suç işleme davranışları üzerinde etkili olduğu anlaşılmaktadır.

Kişi Kodu	Yaş	Eğitim Düzeyi	Medeni Durum	Çocuk Sayısı	Meslek	Suç Türü	Yaşadığı Yer
K-1	52	İlkokul	Boşanmış	3	Muhasebeci	Tehdit	Sakarya
K-2	52	Lise	Bekar	0	Memur İşçi	Zimmet	Sakarya
K-3	55	Orta Okul	Evli	2	Aşçı	Kadın Pazarlama	Sakarya
K-4	45	Lise	Evli	3	Ev Hanımı	Darp	Sakarya
K-5	34	İlkokul	Dul	3	Temizlikçi	Hırsızlık	Sakarya
K-6	52	İlkokul	Dul	4	Ev Hanımı	Hırsızlık	Sakarya
K-7	49	Orta Okul	Boşanmış	1	Ev Hanımı	Uyuşturucu Ticareti	Sakarya
K-8	33	Orta Okul	Evli	3	Ev Hanımı	Hırsızlık	Sakarya
K-9	31	Lise	Boşanmış	0	Kuaför	Darp	Sakarya
K-10	39	Orta Okul	Bekar	1	Ses Sanatçısı	Uyuşturucu Ticareti	Sakarya
K-11	36	Orta Okul	Boşanmış	2	Ev Hanımı	Hırsızlık	Sakarya
K-12	62	İlkokul	Evli	4	Ev Hanımı	Mühür Kırma	Sakarya
K-13	19	Orta Okul	Evli	0	Ev Hanımı	Uyuşturucu	Sakarya
K-14	36	-	Evli	6	Temizlikçi	Uyuşturucu	Sakarya
K-15	34	Lise	Bekar	0	Aşçı	Uyuşturucu	Sakarya

Tablo 3: Katılımcıların Demografik Özellikleri

Kaynak: Yazar Tarafından Oluşturulmuştur

3.2.2. Araştırmaya Katılan Kadınların Suç Deneyimleri ve Cezaevi Sonrası Yaşamlarına İlişkin Bulgular

3.2.2.1. Kadın Suçluluğunda Yaş Dağılımının Etkisi

Yaşın kadın suçluluğundaki rolü üzerine yapılan araştırmalar, yaşın suç davranışlarını şekillendirmede önemli bir etken olduğunu göstermektedir. Genel olarak, genç kadınlar hırsızlık, uyuşturucu kullanımı ve diğer şiddet içermeyen suçlara daha yatkınken, yaş ilerledikçe bu suç oranlarında düşüş gözlemlenir. Bu, kriminolojide yaygın olarak bilinen "yaş-suç" eğrisini yansıtır; suç oranları ergenlik ve erken yetişkinlik döneminde zirve yapar, sonra yaşla birlikte azalır. Bununla birlikte, kadın suçluluğunda gözlemlenen bazı kalıplar erkeklerden farklıdır. Örneğin, annelik, ilişkilerdeki değişiklikler ve sosyo-ekonomik zorluklar, kadınların suç işlemesine ve suçtan uzaklaşmasına büyük ölçüde etki eder. Araştırmalar, genç kadın suçluların genellikle travma, mağduriyet ve antisosyal arkadaş gruplarına maruz kaldıklarını, bu durumun da suç faaliyetlerine katılımlarını karmaşıktırdığını ortaya koymaktadır. Kadınlar yaş aldıkça, istikrar isteği, çocuklarını kaybetme korkusu ve toplumsal cinsiyet rollerine uyum sağlama baskısı suçtan uzaklaşmalarına neden olur. Ayrıca, madde bağımlılığı ve ruh sağlığı sorunları gibi temel problemleri ele alan rehabilitasyon odaklı müdahalelerin, özellikle yaşça büyük kadın suçlular üzerinde daha etkili olduğu ve tekrar suç işleme oranlarını azalttığı belirtilmiştir. Bu dinamikler üzerine yapılan önemli çalışmalardan biri, Hirschi ve Gottfredson'un kontrol teorisi ve yaşam boyu perspektif çalışmaları ile Moffitt'in yaşam boyu süren ve ergenlikle sınırlı antisosyal davranışlar üzerine geliştirdiği gelişimsel sınıflandırmasıdır¹⁴⁷.

Katılımcıların yaşları 19 ile 62 arasında değişmektedir. Yaş dağılımı incelendiğinde, katılımcıların çoğunluğu 30-50 yaş aralığında bulunmaktadır. Özellikle 50 yaş üstü kadınların sayısının dikkate değer olduğu gözlemlenmektedir (52, 52, 55, 52, 49, 62). Bu durum, suç işleyen kadınların büyük bir kısmının olgun yaşlarda olduğunu göstermektedir. Yaşlarına göre kadın suçlular arasında bazı farklılıklar beklenebilir: Genç Yaş Grubu (19-34) Genç yaş grubundaki kadınlar (19, 31, 33, 34) suça daha erken yaşlarda maruz kalmışlardır. Genç yaşlarda suça yönelme genellikle ekonomik ihtiyaçlar,

¹⁴⁷ Travis Hirschi, Michael Gottfredson, "Control Theory and the Life-Course Perspective. Studies On Crime and Crime Prevention" 4(2) (ts.), 131-142.

kötü çevre etkisi, aile içi sorunlar veya partner kaynaklı olabildiği gözlemlenmiştir. Bu yaş grubundaki kadınlar, özellikle hırsızlık ve uyuşturucu ticareti gibi suçlarda ön plana çıkmaktadırlar. Orta Yaş Grubu (35-49) Bu gruptaki kadınlar (36, 36, 39, 45, 49) genellikle kariyer, aile ve kişisel krizlerin yoğun olduğu bir dönemdedir. Bu grup içinde ekonomik baskılar, boşanma, aile içi şiddet, bağımlılıklar gibi faktörler suça yönelmeye sebep olmaktadır. Olgun Yaş Grubu (50+) Yaşı 50 ve üzeri olan kadınların (52, 52, 55, 52, 62) suç işleme sebepleri genellikle farklı olabilir. Bu yaş grubunda maddi zorluklar, yalnızlık, aile içi sorunlar veya uzun yıllardır süregelen birikmiş travmaların etkisiyle suç işlendiği gözlemlenmiştir. Ayrıca, cezaevine giren olgun yaş grubu kadınlarda, yaşam koşullarının getirdiği umutsuzluk veya çaresizlik de suçluluğu artıran faktörlerden bir tanesidir.

Yaş ilerledikçe kadınların işlediği suç türleri de değişiklik gösterebilmektedir. Genç yaş grubundaki kadınlar daha çok ekonomik sebeplerle veya sosyal çevre baskısıyla suç işlerken, olgun yaş grubundaki kadınlar uzun süren aile içi şiddet, boşanma, maddi zorluklar gibi daha derin sebeplerle suça yönelebilmektedir. Ayrıca olgun yaşlarda suç işleyen kadınların, özellikle duygusal birikimlerin ve uzun süren psikolojik baskıların bir sonucu olarak suça karıştıkları düşünülmektedir. Araştırmaya katılan kadınların çoğunluğunun cezaevine girdiklerinde 30'lu yaşlarda olduğu gözlemlenmiştir. Katılımcıların en genç olanı cezaevine girdiğinde 18 yaşındadır. Yaş ilerledikçe kadınların işlediği suç türleri de değişiklik gösterebilir. Genç yaş grubundaki kadınlar daha çok ekonomik sebeplerle veya sosyal çevre baskısıyla suç işlerken, olgun yaş grubundaki kadınlar uzun süren aile içi şiddet, boşanma, maddi zorluklar gibi daha derin sebeplerle suça yönelebilmektedir. Ayrıca olgun yaşlarda suç işleyen kadınların, özellikle duygusal birikimlerin ve uzun süren psikolojik baskıların bir sonucu olarak suça karıştıkları düşünülmektedir.

3.2.2.2. Eğitim Durumunun Kadın Suçluluğu Üzerindeki Etkisi

Eğitim durumu, kadın suçluluğunda önemli bir etkidir. Düşük eğitim seviyesine sahip kadınlar, genellikle suç işlemeye daha yatkındır. Eğitim, bireylere daha geniş bir sosyal çevre, mesleki fırsatlar ve problem çözme becerileri sunarak, suçtan uzak durmayı teşvik etmektedir. Ancak, araştırmalar düşük eğitim düzeyine sahip kadınların, özellikle ekonomik zorluklar, iş bulma konusunda yaşanan sıkıntılar ve sınırlı sosyal destek

nedeniyle suça sürüklenme risklerinin daha yüksek olduğunu göstermektedir. Eğitim, aynı zamanda suçun türünü de etkileyebilmektedir. Düşük eğitim düzeyine sahip kadınlar, genellikle geçim sıkıntıları ve yetersiz mesleki yeterlilikler nedeniyle hırsızlık veya uyuşturucu ticareti gibi ekonomik temelli suçlar işleyebilmektedir. Buna karşılık, daha eğitilmiş kadınlar, iş piyasasında daha fazla fırsata sahip oldukları için, suça karışma olasılıkları azalmaktadır. Kadın suçluluğu üzerine yapılan çalışmalarda, eğitimin, kadınların suça yönelimlerini azaltmada kritik bir rol oynadığı belirtilmiştir. Araştırmalar ayrıca, eğitimin kadının özgüvenini artırdığı ve toplumsal cinsiyet rollerini sorgulama kapasitesini güçlendirdiğini, böylece suçtan uzaklaşmayı kolaylaştırdığını ortaya koymaktadır¹⁴⁸. Eğitim, aynı zamanda suça yönelmenin türünü ve nedenlerini de etkiler. Özellikle ekonomik zorluklar, düşük eğitimli kadınlar arasında hırsızlık ve uyuşturucu ticareti gibi suçlara daha fazla eğilim yaratmaktadır. Buna karşın, daha yüksek eğitim düzeyine sahip kadınlar, mesleki fırsatlara daha fazla erişim sağladıkları için suça karışma oranları daha düşük olmaktadır. Ayrıca, eğitim kadınların toplumsal cinsiyet rollerini sorgulamalarını ve özgüven kazanmalarını destekleyerek, suçtan uzak durma olasılıklarını artırmaktadır. Bu bağlamda, eğitim hem suçtan kaçınma hem de suç işledikten sonra yeniden topluma kazandırılma süreçlerinde önemli bir rol oynamaktadır¹⁴⁹.

İlkokul Mezunu 5 kişi (ilkokul mezunu; sırasıyla: 1, 5, 6, 12)

Ortaokul Mezunu: 6 kişi (ortaokul mezunu; sırasıyla: 3, 7, 8, 10, 11, 13)

Lise Mezunu: 3 kişi (lise mezunu; sırasıyla: 2, 4, 9)

Bu veriler, katılımcıların çoğunluğunun (11 kişi) ilkokul ve ortaokul mezunu olduğunu, sadece 3 kişinin lise mezunu olduğunu göstermektedir. Katılımcılar arasında üniversite mezunu kimse yoktur. Bu durum, kadın suçluluğunun daha düşük eğitim düzeyleriyle ilişkili olabileceğini gösteren bir tablo sunmaktadır.

Düşük eğitim düzeyi: Eğitim düzeyinin düşük olması, bireylerin yaşamlarında karşılaştıkları ekonomik, sosyal ve kültürel engelleri artırmaktadır. Bu durum kadınları işsizlik ve geçim zorlukları noktasında etkilemektedir. Eğitim düzeyi düşük olan kadınlar iş bulmakta zorlanabilmektedir ve daha düşük gelirli, güvencesiz işlerde çalışmak

¹⁴⁸ İlbars, "Suç antropolojisi".

¹⁴⁹ Moffitt, T. E., "'Life-course-persistent' and 'adolescence-limited' antisocial behavior: A developmental taxonomy." 100(4) (1993), 674-701.

zorunda kalabilmektedir. Ekonomik sıkıntılar, kadınları yasa dışı faaliyetlere yöneltebilmektedir.

Bilgi ve Farkındalık Eksikliği: Düşük eğitim düzeyine sahip bireyler, yasal haklarını ve sorumluluklarını bilmede yetersiz kalabilmektedir. Bu farkındalık eksikliği suça karışma olasılığını artırabilmektedir.

Sosyal Çevre: Düşük eğitim seviyesindeki kadınlar, suç işlemeye yatkın çevrelerde büyüme ve bu tür ortamlarda bulunma olasılığıyla karşı karşıya kalabilmektedir. Eğitim, bireylerin sosyal mobilitesini artırarak bu tür çevrelerden uzaklaşmalarını sağlayabilmektedir.

Ortaokul ve Lise Mezunlarının Durumu: Ortaokul mezunu olan katılımcı sayısı oldukça yüksek olduğu gözlemlenmiştir. (6 kişi). Ortaokul mezunu kadınların genelinin ev hanımı olduğu ve bir maddi kaynağa bağlı olmadıkları görülmüştür.

Lise mezunu olan kadınların (3 kişi) sayısı daha azdır, ancak lise mezunu olmalarına rağmen suç işlemiş olmaları, eğitimin tek başına suçu önlemede yeterli olmadığını göstermektedir. Eğitim, suçtan kaçınmada bir koruma faktörü olabilmektedir; ancak psikolojik, sosyal ve ekonomik faktörlerin de suça yönelmede önemli rol oynadığı görülmektedir.

Eğitim düzeyi düşük olan kadınlar genellikle daha temel yaşam ihtiyaçlarını karşılamakta zorlandıkları için, ekonomik suçlara (hırsızlık, dolandırıcılık, uyuşturucu ticareti vb.) karışma olasılıkları daha yüksek olduğu görülmüştür.

Eğitim Düzeyi ve Ekonomik Faktörler: Eğitim düzeyi düşük olan kadınların ekonomik sıkıntılar yaşama olasılıkları daha yüksektir. Bu durumun özellikle kadınların suça yönelmesinde önemli bir faktör olduğu görülmektedir. İş bulma zorlukları, düşük gelir seviyeleri ve ekonomik güvencesizlik, kadınların yasa dışı yollardan geçim sağlamaya çalışmasına neden olabilmektedir. Aynı zamanda eğitim, bireyin suç ve ceza kavramları hakkında daha bilinçli olmasını sağlayabilmektedir. Eğitim düzeyi arttıkça, yasaları anlama, haklarını bilme ve sorunları yasal yollarla çözme eğilimi artabilmektedir. Bu, eğitilmiş bireylerin suça yönelme riskini azaltabilmektedir.

Kültürel ve Sosyal Destek: Düşük eğitim düzeyi, kadınların suça karışma olasılığını artıran sosyal desteğin yetersiz olduğu çevrelerde yaşama olasılığını artırmaktadır. Eğitimsizlik, bu kadınların suç işlemeye eğilimli bireylerle çevrili olma riskini artırmaktadır.

3.2.2.3. Medeni Durumun Kadın Suçluluğu Üzerindeki Etkisi

Medeni durum, kadın suçluluğunda önemli bir etken olarak öne çıkmaktadır. Kadınların suç işlemeye yönelmesinde evlilik, boşanma, bekar olma gibi medeni durum faktörleri belirleyici olmaktadır. Bu etkenlerin kadın suçluluğu üzerindeki etkisi, kadının toplumsal rollerine, ekonomik durumuna ve duygusal desteğe erişimine bağlı olarak değişmektedir. Evlilik ve Kadın Suçluluğu: Evliliğin, genellikle kadın suçluluğu üzerinde olumlu bir etkisi olduğu düşünülmektedir. Evlilik, kadınların toplumsal normlara daha sıkı bir şekilde uyum sağlamalarına yardımcı olmaktadır, çünkü evli kadınlar genellikle daha fazla sosyal kontrol altındadır. Araştırmalar, evliliğin suçu azaltıcı bir faktör olduğunu ve kadınları suçtan uzaklaştırabileceğini göstermektedir (Laub & Sampson, 1993). Bu görüşe göre, evlilik sosyal bağları güçlendirmektedir ve kadınların yasa dışı faaliyetlerde bulunma olasılığını azaltmaktadır. Ancak, evliliğin kadın suçluluğu üzerindeki etkisi her zaman olumlu olmamaktadır. Özellikle aile içi şiddet, toksik ilişkiler ve ekonomik bağımlılık gibi faktörler, evli kadınları suça itmektedir. Evlilik içi şiddet mağduru olan kadınlar, savunma amacıyla şiddet uygulayabilmektedir veya suça sürüklenebilmektedir. Bazı çalışmalara göre, istikrarsız ve şiddet içeren evlilikler, kadınların suç işleme olasılığını artırabilmektedir¹⁵⁰.

Araştırmaya katılan kadınların medeni durumlarına bakıldığında, evli olan kadınlarında genellikle eşleriyle problemlili oldukları görülmektedir. Katılımcıların birden fazlası eşlerinin çalışmadıklarını belirtmiştir. Evdeki ihtiyaçlar karşılanmadığı için özellikle çocuklu kadınların hırsızlık suçuna yöneldikleri gözlemlenmiştir.

Boşanma ve Bekarlığın Etkisi: Boşanma, kadın suçluluğu üzerinde çift yönlü bir etkiye sahip olabilmektedir. Bir yandan, boşanma, kadınların bağımsızlık kazanmalarına ve yeni bir yaşam kurmalarına olanak tanıyabilmektedir. Ancak, boşanmanın ekonomik zorluklara, sosyal desteğin azalmasına ve psikolojik sıkıntılara yol açabileceği de bilinmektedir. Bu tür zorluklar, boşanmış kadınların hırsızlık, uyuşturucu kullanımı veya diğer suçlara yönelmelerine neden olabilmektedir¹⁵¹. Bekar kadınlar ise, evli kadınlara kıyasla daha az sosyal baskı ve kontrol altında olmaktadır. Bekar olmanın getirdiği özgürlük ve sorumlulukların dengesizliği, kadınların suça yönelme riskini

¹⁵⁰ Travis Hirschi, Michael Gottfredson, "Control Theory and the Life-Course Perspective. Studies On Crime and Crime Prevention".

¹⁵¹ Moffitt, T. E., "'Life-course-persistent' and 'adolescence-limited' antisocial behavior: A developmental taxonomy."

artırabilmektedir. Bekar kadınlar, özellikle maddi sıkıntılar yaşadıklarında veya toplumsal destekten yoksun olduklarında, suça karışma riski altındadır. Bu durum, düşük gelirli veya sosyo-ekonomik açıdan dezavantajlı kadınlar arasında daha belirgindir.

Çocuklu Kadınlar ve Suçluluk: Medeni durumun yanı sıra, çocuk sahibi olmanın da kadın suçluluğu üzerinde belirgin bir etkisi vardır. Araştırmalar, çocuk sahibi kadınların suçtan uzak durma eğiliminde olduğunu öne sürmektedir. Anneliğin getirdiği sorumluluklar ve çocuklarına bakma arzusu, birçok kadını suç işlemekten alıkoyabilmektedir. Bununla birlikte, çocuk sahibi kadınlar ekonomik zorluklar, sosyal desteğin eksikliği ve toplumsal baskı altında kaldıklarında, geçim sıkıntıları nedeniyle suç işlemeye zorlanabilmektedir. Araştırmaya katılan kadınların 12'si çocuklu, 3'ü ise çocuksuzdur. Annelik faktörünün suç işleme noktasında caydırıcı etkisi olduğu bilinse de katılımcılarda bu durumun tersine işlediği görülmüştür. Çocuklu katılımcıların hepsi, çocuklarının ihtiyaçlarını karşılamak için suç işlediklerini belirtmişlerdir. Özellikle hırsızlık suçuna bulaşan kadınların çocuklarının ihtiyaçlarını vurgulaması dikkate değer bir noktadır. Örneğin Tablo 1'de K-8 olarak kodlanan katılımcının 3 çocuğu bulunmaktadır. Eşinin cezaevinde olmasından ötürü kendilerine bakacak kimselerinin olmadığını, bebeği için bebek arabası çalmak zorunda olduğunu söylemektedir. Diğer katılımcılarda benzer olarak çocuklarının karnını doyurmak, diğer ihtiyaçlarını karşılamak için hırsızlık, uyuşturucu ticareti vb. suçlara bulaştıklarını belirtmişlerdir.

3.2.2.3. Sosyoekonomik Koşulların Kadın Suçluluğu Üzerindeki Etkisi

Sosyoekonomik faktörler, bireylerin suç işleme eğilimleri üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Bu faktörler, bireylerin yaşam koşullarını, sosyal çevrelerini, eğitim seviyelerini ve ekonomik durumlarını etkileyerek suç davranışlarının ortaya çıkmasında belirleyici bir rol oynamaktadır. Ekonomik koşullar, suç üzerinde doğrudan etkili olan en önemli sosyoekonomik faktörlerden biridir. Yoksulluk, düşük gelir düzeyi ve işsizlik, bireylerin yasadışı yollara başvurmasına neden olabilmektedir. Yoksulluk içinde yaşayan bireyler, temel ihtiyaçlarını karşılamakta zorluk çekebilmektedir. Bu durum, hırsızlık, dolandırıcılık ve diğer ekonomik suçları işleme olasılıklarını artırmaktadır. Ekonomik sıkıntılar, bireyleri suça yönlendiren bir itici güç olabilmektedir. İşsiz bireyler, boş zamanlarının artması ve maddi kaygılarla birlikte suç işlemeye daha yatkın hale gelebilmektedir. İşsizlik oranlarının yüksek olduğu bölgelerde suç oranlarının da

genellikle yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Kadın suçluluğu, sosyolojik ve psikolojik bir olgu olarak birçok faktörle şekillenir. Bu faktörlerden en önemlilerinden biri, kadınların sosyoekonomik durumudur. Eğitim, bireylerin ekonomik durumunu ve sosyal statülerini belirleyen en önemli faktörlerden biridir.

Suç işleyen kadınların büyük bir kısmının ekonomik olarak zayıf veya işsiz olduğu düşünülmektedir. Verilere bakıldığında düşük eğitim düzeyi ile birleştiğinde iş gücüne erişimlerinin sınırlı olduğu varsayılabilir. Kadınların ekonomik bağımsızlıklarının olmaması, onları suça yönlendirebilecek başka bir faktör olabilmektedir. Özellikle, aile geçimini sağlama veya temel ihtiyaçları karşılamada zorlanan kadınlar, suç faaliyetlerine karışma riski altında olabilmektedir. Düşük eğitim düzeyine sahip kadınlar, genellikle işgücü pazarında sınırlı fırsatlara sahip olmaktadır. Bu durum, ekonomik bağımsızlıklarını kazanamamaları ve sosyal dışlanma yaşamaları ile sonuçlanabilmektedir. Barker ve Rattan (2011)¹⁵² tarafından yapılan bir çalışmada, düşük eğitim düzeyinin kadın suçluluğuna doğrudan etki ettiği belirtilmiştir. Eğitimsiz bireylerin, suça yönelme olasılıklarının daha yüksek olduğu vurgulanmıştır. Ayrıca, eğitim seviyesi yüksek kadınların, daha iyi iş olanaklarına erişebildikleri ve ekonomik istikrar sağlama şanslarının daha fazla olduğu gözlemlenmiştir. Ekonomik güçlükler ve yetersiz gelir, kadınların suç faaliyetlerine yönelmesine neden olabilir. Özellikle, tek başına çocuk büyüten veya boşanmış kadınlar, ekonomik zorluklar nedeniyle daha fazla risk altındadır. Davis ve O'Connor (2004)¹⁵³ tarafından yapılan bir araştırma, ekonomik istikrarsızlığın kadın suçluluğuna katkıda bulunduğunu göstermektedir. Kadınların iş bulma güçlüğü, yetersiz gelir ve ekonomik bağımsızlık eksikliği, onları suç işlemede bir seçenek olarak görmeye itebilmektedir. Kadınların, suça sürüklenmelerinin temel nedenlerinden biri, maddi ihtiyaçlarını karşılamak için yasadışı yollara başvurmalarıdır. Katılımcıların çalışma durumuna bakıldığında 7 katılımcının çalıştığı, 8 kişinin ise ev hanımı olduğu görülmektedir. Çalışan kadınların (K-1, K-2,K-9,K-10,K-14,K-15) daha çok uyuşturucu ticareti, zimmet gibi suçlara bulaştığı görülürken, maddi geliri olmayan kadınların hırsızlık, dolandırıcılık gibi suçlara karıştığı gözlemlenmiştir. Sonuç olarak sosyoekonomik faktörler kadın suçluluğunu önemli ölçüde etkilemektedir. Düşük eğitim

¹⁵² Barker, V., & Rattan, A. (2011). Educating Women in the Age of Crime: A Review of the Literature. *Journal of Criminal Justice Education*, 22(3), 420-437

¹⁵³ Davis, A. J., & O'Connor, M. (2004) Economic and Social Inequalities in Female Offending. *Crime and Delinquency*, 50(3), 344-367

düzeyi, boşanmış veya dul olma, ekonomik güçlükler, işsizlik gibi etkenler kadınların suça yönelmesinde önemli rol oynamaktadır. Kadınlar genellikle ekonomik bağımsızlıklarını elde edemediklerinde veya sosyal destek eksikliği yaşadıklarında, çaresizlik içinde suç işleme eğilimi göstermektedir.

3.2.2.4. Toplumsal Normlar ve Kültürel Faktörlerin Kadın Suçluluğu Üzerindeki Etkisi

Toplumda kadınlara atfedilen roller, onların suç işlemeleri üzerinde belirgin bir etkiye sahiptir. Geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri kadınlardan uysal, itaatkâr ve aile içinde merkez bir figür olmalarını beklemektedir. Kadın suçluların bu normları ihlal etmeleri, toplum tarafından iki katı eleştirilmelerine yol açmaktadır. Kadın suçluluğuna dair çalışmalar, kadınların genellikle "erkek egemen suçlar" olarak görülen şiddet suçlarından çok, ekonomik sıkıntılar ya da ailevi baskılar nedeniyle suça sürüklendiğini göstermektedir. Örneğin, Daly (1992)¹⁵⁴, kadın suçluların çoğunlukla ekonomik ya da ailevi zorluklar nedeniyle suç işlediklerini vurgulamıştır.

Kültürel değerler, kadının toplum içindeki yerini belirleyerek suç işleme davranışlarını etkilemektedir. Ataerkil yapılarla baskılanan kadınlar, kendilerine yüklenen görev ve sorumluluklar nedeniyle suç işlediklerinde toplumsal baskılarla karşılaşmaktadır. Kültürel normlar kadını ev içi sorumluluklara hapsederken, bu baskılar kadını ekonomik zorluklar, şiddet ya da çaresizlik içinde suç işlemeye itmektedir. Örneğin, bazı katılımcıların medeni durumları (boşanmış, dul ya da evli) ve toplumsal baskı altında olmaları, suç işlemeye iten önemli faktörlerden biridir. Boşanmış veya dul kadınlar, ekonomik bağımsızlıklarını kazanmakta zorlandıkları için yasadışı faaliyetlere yönelme eğiliminde olduğu görülmektedir(K-6, K-7,K-9,K-11). Ayrıca evli olan kadınların bazıları, aile içi şiddet ya da baskı sonucu suça karışmışlardır (K-1, K-4,K-9). Geleneksel cinsiyet rolleri, kadınların suça karışmalarını tetikleyen bir etken olarak ortaya çıkmaktadır.

¹⁵⁴ Daly, K. (1992). Women's Pathways to Felony Court: Feminist Theories of Lawbreaking and Crime. Law & Society Review, 26(2), 301-335.

3.2.2.4.1. Aile Yapısı ve Kültürel Baskılar

Aile, bireylerin değerlerinin ve normlarının şekillendiği ilk sosyal çevredir. Katılımcıların aile yapıları ve içinde büyüdükleri kültürel çevre, suça karışmalarında etkili olmaktadır. Özellikle ataerkil yapıların hâkim olduğu kültürlerde, kadınların aile içindeki rollerinin sınırlı olması ve özgürlüklerinin kısıtlanması, bireysel gelişimlerini engellemektedir. Bu durum, kadınların suç işleyerek topluma ya da ailelerine karşı bir tepki göstermelerine yol açmaktadır. Aile içi istismar ya da ihmal gibi olumsuz deneyimler, kadınların suça karışmalarına neden olabilecek faktörler arasındadır. Kültürel olarak, şiddetin normalleştiği ve kadınların haklarının göz ardı edildiği toplumlarda büyüyen kadınlar, şiddet veya suç davranışlarını çözüm yolu olarak görmektedir. Bu bağlamda, bazı katılımcıların suç işleme eğilimleri, içinde bulundukları aile ve toplumsal yapıdaki sorunlardan kaynaklanır.

Boşanmış kadınların karşılaştıkları ekonomik, duygusal ve sosyal zorluklar, onları suç işlemeye iten önemli etkenler arasında yer alır. Örneğin çalışmaya katılan K-3 ilk çocuk olarak dünyaya geldiğini, kız olduğu için babası tarafından anneannesine verildiğini söylemektedir. Diğer kardeşlerinin hepsi erkek doğmuş ve erkek çocukların hepsi anne babasıyla büyümüşür. Aile desteğinden yoksun kalmaları, toplumsal dışlanma veya yalnızlık duygusu, onların ekonomik ya da psikolojik olarak suça yönelmelerine neden olmuştur. Toplumsal olarak boşanmış kadınlara yönelik damgalama ve ekonomik bağımsızlıklarını sağlamakta yaşadıkları zorluklar, yasadışı yollara başvurma riskini artırmıştır. Bu 4 katılımcı da (K-1, K-7-K-9, K-11) boşanmış kadınlar olarak toplumsal yapı tarafından ekonomik ve sosyal olarak zayıf görülmüş ve desteklenmemiştir. Evli kadınların ise suça karışmaları genellikle aile içi şiddet, baskı ya da aşırı sorumluluk yüklenmeleri ile ilişkilendirilmektedir. Patriyarkal aile yapısında, evli kadınlar genellikle maddi ya da manevi baskı altında kalabilmektedir ve buna tepki olarak suça yönelebilmektedir. Bu kadınlar, eşlerinden ya da diğer aile üyelerinden yeterli destek görmediklerinde, çıkış yolu olarak yasadışı faaliyetlere yönelebilmektedir.

3.2.2.4.2. Kültürel Baskıların Kadın Suçluluğu Üzerindeki Etkisi

Toplumda kadınlara biçilen roller, onların hayatlarını dar bir alana sıkıştırabilir. Kadınlar, ekonomik bağımsızlıklarını sağlayamadıkları ya da özgür seçimler yapamadıkları durumlarda, suça yönelme eğiliminde olmaktadır. Örneğin, dul ya da boşanmış kadınların

toplum tarafından dışlanması, onların ekonomik açıdan dezavantajlı duruma düşmesine neden olmaktadır. Geleneksel roller nedeniyle çalışmaları ya da yeniden evlenmeleri zorlaşan kadınlar, geçimlerini sağlayamadıklarında suça başvurabilmektedir. Ayrıca Eğitime erişimde cinsiyet eşitsizliklerinin olduğu toplumlarda kadınlar, daha düşük eğitim seviyelerine sahip olabilirler. Katılımcıların eğitim düzeylerine baktığımızda, çoğunun yalnızca ilkokul ya da ortaokul mezunu oldukları görülmektedir. Eğitim seviyesinin düşük olması, kadınların iş bulma şanslarını ve sosyal hareketliliklerini sınırlandırarak suç işlemlerine neden olabilir. Kültürel baskılarla kadınların eğitimden mahrum kalması, onları suç işlemeye yatkın hale getirebilir. Eğitimsizlik, kadınların toplumsal yaşamda daha az söz sahibi olmalarına ve daha fazla dışlanmalarına yol açmaktadır¹⁵⁵. Kadınlar, eğitim alamadıklarında toplumda önemli roller üstlenemez ve toplumsal prestij kazanamazlar. Bu da sosyal olarak dışlanma, yalnızlık ve hayatta kendilerini güçsüz hissetmelerine neden olmaktadır. Eğitim seviyesinin düşük olduğu durumlarda, kadınlar suça karışarak bu sosyal dışlanmaya tepki vermektedir. Katılımcıların arasında eğitim durumu en yüksek olan kişinin lise mezunu olması da bu bulguları destekler niteliktedir. Sakarya gibi geleneksel değerlere sahip bölgelerde de kadın suçluluğuna yönelik toplumsal tutumlar genellikle daha yargılayıcı ve dışlayıcı olabilir. Kadınların suç işlemesi, toplum tarafından "anormal" bir durum olarak görülebilir ve bu durum kadınların suçluluk duygusunu artırabilir. Toplumun kadına biçtiği geleneksel roller, kadınların suç işlediklerinde toplumsal dışlanma riskini artırabilir.

¹⁵⁵ Timur Demirbaş, *Kriminoloji* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2001).

SONUÇ

Araştırma, Sakarya’da daha önce cezaevine girip çıkan eski hükümlü 15 kadın katılımcı ile görüşme gerçekleştirerek yapılmıştır. Araştırmaya katılan 15 kadının çoğunluğu, düşük eğitim seviyelerine sahiptir. 15 katılımcının sadece üçü lise mezunudur, diğerleri ise ilkokul ve ortaokul mezunu ya da eğitimlerini tamamlayamamış bireylerdir. Bu veriler, düşük eğitim seviyesinin kadın suçluluğunda önemli bir faktör olabileceğini göstermektedir. Eğitim eksikliği, kadınların iş piyasasına girme fırsatlarını sınırlamış, ekonomik bağımsızlıklarını elde etmelerini zorlaştırmıştır. Ayrıca, yasal hakları ve sorumlulukları hakkında yeterince bilgi sahibi olamayan bu kadınlar, ekonomik ve sosyal baskılarla suça yönelme riskine daha açık hale gelmiştir. Eğitimin suçtan uzaklaştırıcı bir etkisi olduğu önceki literatürle de desteklenmektedir. Eğitimli kadınların topluma daha entegre olmaları, ekonomik bağımsızlık kazanmaları ve suç işlemeye daha az yatkın olmaları, bu çalışmanın sonuçlarıyla örtüşmektedir. Eğitimsiz ya da düşük eğitim düzeyine sahip kadınlar ise, iş bulamama, ekonomik yoksunluk ve toplumsal dışlanma gibi sorunlarla karşı karşıya kaldıklarında, hayatta kalma stratejisi olarak suça başvurmuşlardır. Bu bağlamda, eğitimde fırsat eşitsizliği, kadın suçluluğunu doğrudan etkileyen bir faktör olarak ortaya çıkmaktadır. Toplumda kadınların eğitim fırsatlarına erişimi arttırılmadıkça, suç işleme riskinin devam edeceği öngörülmektedir. Bu durum, eğitime erişimdeki cinsiyet eşitsizliğiyle doğrudan ilişkilidir. Araştırma bulguları, katılımcıların çoğunluğunun düşük sosyoekonomik düzeyde olduklarını ve ekonomik yoksunluk nedeniyle suça yöneldiklerini ortaya koymaktadır. Katılımcıların büyük bir kısmı, cezaevine girmeden önce maddi sıkıntılar çektiğini ve çoğunlukla geçim sıkıntısı nedeniyle suça karıştıklarını ifade etmişlerdir. Bu bulgu, sosyoekonomik durumun kadın suçluluğu üzerindeki belirleyici etkisini gözler önüne sermektedir. Düşük gelirli kadınlar, geçimlerini sağlamakta zorlandıklarında suça yönelmekte ve bu durum, sosyoekonomik eşitsizliklerin kadın suçluluğunu tetikleyici bir faktör olduğunu göstermektedir. Özellikle ekonomik bağımsızlığı olmayan ya da iş gücüne dahil olamayan kadınlar, yoksulluğun ve toplumsal dışlanmanın sonuçları olarak suça karışmaktadır. Çalışma bulgularına göre, katılımcıların çoğunluğu düşük gelirli ailelerden gelmekte ve işsizlik ya da düşük gelirli işler nedeniyle suç işlemek zorunda kalmaktadırlar. Kadınların özellikle çocuk bakımı, ev işleri gibi geleneksel rollere hapsedildiği ve iş gücüne katılım fırsatlarının sınırlı

olduğu toplumlarda, suç işlemenin bir "zorunluluk" haline geldiği görülmektedir. Sosyoekonomik eşitsizlikler, kadınların yaşam koşullarını zorlaştırmakta ve suç işlemeye yönelmelerine neden olmaktadır. Düşük gelirli kadınlar, geçimlerini sağlamak için yasa dışı faaliyetlerde bulunmak zorunda kalmış, ekonomik zorluklar karşısında yasal olmayan yollara başvurmuşlardır. Katılımcıların büyük bir kısmı boşanmış, dul ya da bekar kadınlardan oluşmaktadır. Bu durum, kadınların ailevi yapılarıyla suç işleme davranışları arasındaki bağlantıyı gözler önüne sermektedir. Araştırma bulgularına göre, boşanmış ya da dul kadınlar, yalnız başlarına çocuklarını geçindirme sorumluluğuyla karşı karşıya kaldıklarında, ekonomik baskılarla birlikte suça yönelme riski altına girmektedirler. Ayrıca, ailelerinden ya da eşlerinden yeterli destek alamayan kadınlar, yaşamlarını sürdürebilmek için suç işlemeye mecbur kalmışlardır. Ailevi baskılar ve toplumsal roller de kadınların suç davranışlarını şekillendiren önemli etkenler arasındadır. Katılımcılar arasında, aile içi şiddet, baskı ve ihmal gibi faktörlerle karşılaşan kadınlar, bu zorlu yaşam koşullarından kaçış yolu olarak suça başvurduklarını ifade etmişlerdir. Özellikle patriarkal aile yapılarında, kadınlar ailevi sorumluluklar ve baskılar altında ezildiklerinde, suça karışma olasılıkları artmaktadır. Bu sonuçlar, aile yapısının kadın suçluluğundaki rolünü ortaya koymaktadır. Kadınların ailevi desteği olmadığında ya da aile içi şiddete maruz kaldıklarında, suç işlemenin bir kaçış yolu olarak görüldüğü anlaşılmaktadır. Ayrıca, boşanmış ya da dul kadınların, sosyal ve ekonomik olarak daha savunmasız oldukları için suç işleme riski taşıdıkları söylenebilir. Çalışmaya katılan kadınlar, kültürel faktörlerin suç işlemelerinde belirleyici bir rol oynadığını ifade etmişlerdir. Geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri ve kültürel baskılar, kadınların yaşamlarını sınırlamakta ve suç işlemeye yönlendirmektedir. Özellikle, bazı katılımcılar, toplumdaki kadınlara yönelik ayrımcılığın ve eşitsizliğin, kendilerini suç işlemeye iten bir faktör olduğunu belirtmişlerdir. Kültürel normlar, kadınların belirli sosyal ve ekonomik rollere sıkışıp kalmalarına yol açarak, suça yönelmelerine zemin hazırlamaktadır. Özellikle, ataerkil kültürel yapıların hâkim olduğu toplumlarda, kadınlar ekonomik bağımsızlıklarını kazanmakta zorlanmakta ve toplumsal normlara aykırı davrandıklarında daha kolay suça karışmaktadırlar. Bu sonuçlar, kültürel baskıların ve toplumsal cinsiyet rollerinin kadın suçluluğu üzerindeki etkisini gözler önüne sermektedir. Kadınların geleneksel rollere sıkışıp kalmaları, onları ekonomik ve sosyal olarak dezavantajlı bir konuma itmekte ve suç işlemeye yönlendirebilmektedir. Bu bağlamda, kültürel faktörlerin kadın

suçluluğunda önemli bir rol oynadığı söylenebilir. Çalışma bulguları, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin kadın suçluluğu üzerinde derin bir etkisi olduğunu göstermektedir. Kadınlar, toplumsal olarak daha savunmasız konumda bulunduklarında, suça yönelme riskleri artmaktadır. Özellikle ekonomik bağımsızlığını kazanamayan, eğitimsiz ya da düşük gelirli kadınlar, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin bir sonucu olarak suç işlemeye daha yatkın hale gelmektedir. Bu bağlamda, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin ortadan kaldırılması, kadınların suç işlemesini önleyici bir faktör olabilir. Kadınların eğitim ve istihdam olanaklarına erişiminin artırılması, onların ekonomik olarak güçlenmelerini ve toplumsal olarak daha güçlü bir konuma gelmelerini sağlayacaktır. Araştırma sonuçları, kadın suçluluğunun birçok farklı etkenin bir araya gelmesiyle oluştuğunu göstermektedir. Eğitimde fırsat eşitsizliği, sosyoekonomik dezavantajlar, aile yapıları ve kültürel baskılar, kadınların suç işlemelerine neden olan temel faktörler arasında yer almaktadır. Eğitim düzeyi düşük, ekonomik olarak dezavantajlı ve aile desteğinden mahrum kalan kadınlar, yaşamlarını sürdürebilmek için suç işlemeye daha yatkın hale gelmektedirler. Bu noktada kadın suçluluğunun temel sebeplerinden biri olan eğitim eksikliğini gidermek amacıyla, kadınların eğitim fırsatlarına daha kolay erişebilmesi için kapsamlı politikalar geliştirilmelidir. Özellikle düşük eğitim seviyesine sahip kadınlar için yetişkin eğitimi programları, meslek edindirme kursları ve hayat boyu öğrenme fırsatları artırılmalıdır. Kadınların eğitim düzeyini yükseltmek, onları ekonomik olarak güçlendirecek ve suçtan uzaklaşmalarına yardımcı olacaktır. Ekonomik bağımsızlık, kadınların suç işlemelerini önleyici önemli bir faktördür. Kadınlara yönelik iş fırsatları yaratmak ve iş gücüne katılımını teşvik etmek amacıyla kadınlara yönelik iş destek programları, teşvikler ve mikro kredi gibi girişimler artırılmalıdır. Ayrıca, suça karışmış kadınların cezaevinden çıktıktan sonra topluma yeniden kazandırılmaları için iş bulmalarına yardımcı olacak mesleki rehabilitasyon programları sağlanmalıdır. Özellikle sosyal güvenceden yoksun olan kadınlar için ekonomik destek mekanizmaları geliştirilmelidir. Kadınların suça yönelme nedenlerinden biri olan aile içi şiddet ve baskılarla başa çıkabilmeleri için daha güçlü sosyal hizmetler ve destek mekanizmaları geliştirilmelidir. Aile içi şiddete maruz kalan kadınların hukuki ve psikolojik destek alabilecekleri merkezlerin yaygınlaştırılması önemlidir. Aynı zamanda, şiddete maruz kalan kadınların korunması ve yeniden suç işlemelerinin önlenmesi amacıyla, bu merkezlerde kadınlar için barınma ve rehabilitasyon imkanları sağlanmalıdır. Toplum genelinde toplumsal cinsiyet eşitliği

bilincini artırmak amacıyla eğitimler düzenlenmeli ve medya kampanyaları yürütülmelidir. Cinsiyet ayrımcılığının önüne geçmek, kadınların toplumda daha adil bir konuma gelmelerini ve suç işlemelerine yol açan baskılardan kurtulmalarını sağlayacaktır. Eğitim müfredatlarına toplumsal cinsiyet eşitliği derslerinin eklenmesi, cinsiyet rollerine ilişkin kalıplaşmış yargıların ortadan kalkmasına katkı sağlayacaktır. Bu çalışma, kadın suçluluğunun toplumsal cinsiyet dinamikleriyle derinden bağlantılı olduğunu ortaya koymaktadır. Feminist yaklaşım, bu durumu anlamada kritik bir rol oynamakta ve kadınların suçluluğunu daha geniş bir toplumsal çerçevede değerlendirmemizi sağlamaktadır. Gelecek çalışmaların, kadınların deneyimlerini ve toplumsal bağamlarını daha iyi anlamaya yönelik feminist bir perspektiften devam etmesi gerektiği sonucuna varılmaktadır.

KAYNAKÇA

- Acar, H. (2018). Türkiye’de Kadın Suçluluğu: Nedenler ve Sonuçlar. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(2), 45-62.
- Ağaoğlu, D. *Kadın Suçluluğu*. Legal Yayıncılık, 1. Basım, 2015.
- Akin, M. “Türkiye’de Toplumsal Değişim”. *İnsan ve Toplum* 5/9 (30 Haziran 2015), 128-130.
- Akıncı, F. *Kriminoloji*. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., 11. Basım, 2014.
- Akkaya, Ö. “1970’lerin İkinci Yarısında Türkiye’de Sosyalizm Ve Kadın: Kadınların Sesi Dergisi Karikatürleri”. *Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi Medya ve İletişim Araştırmaları Hakemli E-Dergisi* 3 (01 Kasım 2018), 65-112.
- Akpolat, Y. “Suça ‘Mahkûm’ Kadınlar: Erzurum Ceza ve Tutukevinde Bulunan Kadın Mahkûmlar Üzerine Yapılmış Nitel Görüşme Uygulaması / Crime ‘Prisoner’ Women: Drawn on Women Prisoners Prisons and Detention Located in Erzurum Application of Qualitative Interview”. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 11/46 (02 Nisan 2018), 233-243.
- Akyüz, S. (2020). Kadın Suçluluğunun Sosyolojik Analizi. *Toplum ve Hukuk Dergisi*, 9(4), 89-106.
- Alpman, Polat S. - Yarci, S. “Suç, Göç Ve Kimlik: Suç Teorilerinde Göç Olgusu”. *Turkish Studies (Elektronik)* 13/18 (2018), 143-158.
- Amy R. B (Stanford Encyclopedia of Philosophy) | Öncül Analitik Felsefe”, 06 Ocak 2021. <https://onculanalitikfelsefe.com/liberal-feminizm-amy-r-baehr-stanford-encyclopedia-of-philosophy/>
- Avcı, N. “Sheila Margaret Pelizzon’un Kadının Konumu Nasıl Değişti? Feodalizmden Kapitalizme adlı eserinin değerlendirilmesi”. *Kadem Kadın Araştırmaları Dergisi* 8/2 (31 Aralık 2022), 395-403. <https://doi.org/10.21798/kadem.2022.123>
- Bahar, H. *Sosyoloji*. Ankara: Karınca Yayınları, 3. Basım, 2009.
- Bal, H. *Suç Sosyolojisi*. İstanbul: Seçkin Yayıncılık, 2. Baskı., 2016.
- Balsamo, A. “Feminism and Cultural Studies”. *The Journal of the Midwest Modern Language Association* 24/1 (1991), 50-73. <https://doi.org/10.2307/1315025>
- Başıbüyük, O.- Karakuş,Ö . “Sosyal Düzensizlik ve Toplum Destekli Güvenlik Politikaları”. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi* 13/2 (01 Nisan 2010), 64-97.
- Çalışkan, A. “Suça İlişkin Makro Veriler Üzerinden Kadın Suçluluğunun Analizi: Türkiye Özelinde Dönemsel Tespitler”. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 71 (28 Ocak 2022), 144-167. <https://doi.org/10.51290/dpusbe.997681>

- Çelik, F.- Usta, S. “Klasik Liberalizmde ‘Özgürlük’ ve Liberalizmin Yerel Yönetimlere Bakışı”. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 24 (01 Ağustos 2010), 121-135.
- Dal, Y. “Liberal Eşitlik Anlayışı ve Ulusal Mekanizmalar”. *Kadın Araştırmaları Dergisi* 7 (18 Ocak 2012).
- Darcan, E. “Kadın Mahkûmların Cezaevinden Çıktıktan Sonra Toplumsal Hayata Katılmada Yaşadıkları Zorluklar”. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi* 32 (01 Ocak 2014). <https://doi.org/10.21560/spcd.62410>
- Demirbaş, B. “Durkheim’in Metodolojisi: Sosyolojik Yöntemin Kuralları Üzerine Bir İnceleme”. *Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi* 6/12 (30 Ekim 2021), 128-142.
- Demirbaş, T. *Kriminoloji*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 1. Basım, 2001.
- Dolu, O. *Suç Teorileri*. İstanbul: Seçkin Yayıncılık, 4. Basım, 2012.
- Durkheim, É. “Kriminalität als normales Phänomen”. *Kriminologische Grundagentexte*. ed. Daniela Klimke - Aldo Legnaro. 25-31. Wiesbaden: Springer Fachmedien Wiesbaden, 2016. https://doi.org/10.1007/978-3-658-06504-1_2
- Dursun, H. “Damgalama Teorisi ve Suç”.
- Erdoğan, Z. & Yılmaz, S. (2019). Kadın Suçluların Suç Türleri ve Sosyal Durumları Üzerine Bir İnceleme. *Kriminoloji Araştırmaları Dergisi*, 12(3), 122-138.
- Friedrich, E. *İngiltere’de İşçi Sınıflarının Durumu*. çev. Oktay Emre. Ankara: Sol Yayınları, 1. Basım, 2013.
- Glueck, S. *Unraveling Juvenile Delinquency*. Cambridge, Mass., Published for the Commonwealth Fund by Harvard University Press, 1950. <http://archive.org/details/unravelingjuveni0000glue>
- Gülcan, E.- Yeşilkaya, F. “Gelir Eşitsizliği ve Yoksulluğun Suçluluk Oranına Etkisine Yönelik Bir Araştırma”. *Çalışma ve Toplum* 1/80 (24 Ekim 2024), 127-158. <https://doi.org/10.54752/ct.1421769>
- Güllü, İ. “Suç Olgusuna Teorik Ve Eleştirel Bir Yaklaşım”. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi* 2014/3 (01 Eylül 2014), 104-107. <https://doi.org/10.18493/kmusekad.11567>
- Güneş, F. “Feminist Kuramda Ataerki Tartışmaları Üzerine Eleştirel Bir İnceleme”. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 27/2 (15 Temmuz 2017), 245-256. <https://doi.org/10.18069/firatsbed.346526>
- Günşen İçli, T. *Çocuk Suç ve Sokak*. Ankara: Başbakanlık Aile Ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, 1. Basım, 2009.
- Günşen İçli, T. *Kadın Suçluluğu*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 1. Basım, 2013.

- Günşen İçli, T. *Kriminoloji*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 8. Basım, 2013.
- Gürgeç, İ. “Hammurabi Kanunlarında ve Tevrat’ta Kadınla İlgili Hükümlerin Değerlendirilmesi”. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 16/4 (30 Aralık 2018), 333-348. <https://doi.org/10.18026/cbayarsos.505991>
- Harman, H.- Kantarcı, A. “Marksizm ve Feminizmin Mutsuz Evliliği”.
- Hayek, F. “Liberalizm”. çev. Ünsal Çetin. *Liberal Düşünce Dergisi* 55 (01 Haziran 2009), 197-224.
- Hugh D. *Introduction to Criminology*. HarperCollins College Publishers, 6. Basım, 1993.
- İşıktaş, Y. *Adalet psikolojisi*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2013.
- İçli, T.- Ögün, A. “Sosyal değişme süreci içinde kadın suçluluğu”. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi* 5/2 (15 Aralık 1988), 0-0.
- İlbars, Z. “Suç antropolojisi: kadın ve suç”. *Antropoloji* 22 (01 Nisan 2007), 1-13.
- İlhan E. *Kültürün Yönetim Fonksiyonlarının Uygulanmasına Etkisi ve Faktör Analizi Yöntemi ile Bir Araştırma*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi, 1975.
- Kızmaz, Z. “Sosyolojik Suç Kuramlarının Suç Olgusunu Açıklama Potansiyelleri Üzerine Bir Değerlendirme”. *Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi* 29/2 (2005), 149-174.
- Kızmaz, Z. “Suçun Siyasi Doğası Üzerine Odaklaşan Kurumlar ve bu Kurumların Eleştirisi”. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 1/12 (01 Mayıs 2006), 97-114. <https://doi.org/10.11616/AbantSbe.184>
- Kösterelioğlu, İ. “Centilmenlik teorisi”. *Psikopark*. 26 Şubat 2023. Erişim 04 Şubat 2024. <https://www.psikopark.com.tr/post/centilmenlik-teorisi>
- Küçük, Ö.- Girgin, O. “Sosyoloji, Bireycilik ve Modern Toplum: Liberal Bireycilik Öğretilerine Karşı Özgünlük Bireyciliği”. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi* 62/2 (20 Aralık 2022), 1416-1444. <https://doi.org/10.33171/dtcfjournal.2022.62.2.26>
- Lombroso, C. Guglielmo. *Criminal Woman, the Prostitute, and the Normal Woman*. Duke University Press, 2004.
- Marshall, G. *Sosyoloji Sözlüğü*. çev. Osman Akınhay, Derya Kömürcü. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları, 5. Basım, 2021.
- Maviş, Volkan. “Yoksulluk ve Suç: Ceza Adaleti Üzerine Sınıfsal Bir Değerlendirme”. *ViraVerita E-Dergi* 14 (27 Aralık 2021), 55-75. <https://doi.org/10.47124/viraverita.1028305>

- Orhan, G. “Şuğun Faili Olarak Kadın”. *Uluslararası Ekonomi Siyaset İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi* 6/4 (16 Ekim 2023), 346-365. <https://doi.org/10.59445/ijephss.1342029>
- Özdemir, Ö. “İki Sistemli Kuram Olarak Sosyalist Feminizm”. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi* 9/2 (20 Aralık 2017), 395-414.
- Özsöz, C. “Sosyoloji Notları Dergisi 7. Sayı”. Erişim 13 Ocak 2024. https://www.academia.edu/24591802/Sosyoloji_Notlar%C4%B1_Dergisi_7_Say%C4%B1
- Parker, F.- Reckdenwald, A. “Women and Crime in Context: Examining the Linkages Between Patriarchy and Female Offending Across Space”. *Feminist Criminology* 3/1 (01 Ocak 2008), 5-24. <https://doi.org/10.1177/1557085107308456>
- Sağlık, C. “Emile Durkheim’in Metodolojisi ve Sosyolojisi”. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 9/2 (01 Temmuz 2019), 449-480.
- Sencer, Y. *Türkiye’de Kentleşme*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1979.
- Serter, G. “Şikago Okulu Kent Kuramı: Kentsel Ekolojik Kuram”. *Journal of Planning* 23/2 (2013), 67-76. <https://doi.org/10.5505/planlama.2013.98608>
- Sulhi D. *TOPLUMBİLİM*. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş, 11. Basım, 1994.
- Taş, S. “Emile Durkheim’in Sosyolojik Anlayışında Toplumsal Sosyolojik Yöntemin Kuralları, Din, Anomi Ve İntihar”. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi* 13/29 (2020), 442-449.
- Topkaya, E. Hasan Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri Güncelleştirilmiş Geliştirilmiş 5. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2005, 366 s.”, (ts.).
- Tosun, Ö. “Suç ve Kadın”. *Journal of Istanbul University Law Faculty* 33/3-4 (15 Temmuz 2011), 27-44.
- Yıldırım, Ö. “Kültürel Feminizm Nedir? » Felsefe hakkında her şey...” *Felsefe hakkında her şey...* 05 Mayıs 2020. Erişim 20 Ocak 2024. <https://www.felsefe.gen.tr/kulturel-feminizm-nedir/>
- Artı Değer Teorileri*. çev. Yurdakul Fincansı. Ankara: Sol Yayınları, 1999.
- Yükselbaba, Ülker. “Society, Order And Law According To Emile Durkheim: Evolution Of Law And Punishment”. *Journal of Istanbul University Law Faculty* 75/1 (30 Haziran 2017), 191-226.
- Zeki S, Cansel Ç. *Adli Tıp*. 1 Cilt. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Yayınları, 1999.
- “ETHOS: Felsefe ve Toplumsal Bilimlerde Diyaloglar // Ekim 2008 // Sayı: 2/4. Teorik Çerçevede Suç Senem Burkey Erişim 23 Aralık 2023.

<https://docplayer.biz.tr/27648519-Ethos-felsefe-ve-toplumsal-bilimlerde-diyaloglar-ekim-2008-sayi-2-4-teorik-cercevede-suc-senem-burkay-ozet-abstract.html>

“Etiketleme Kuramı Howard Becker – Sosyolojisi.com”. Erişim 06 Şubat 2024. <http://sosyolojisi.com/etiketleme-kurami-howard-becker/5787.html>

“Introduction. The Immigration-Crime Connection: Competing Theoretical Perspectives | Journal of International Migration and Integration”. Erişim 23 Aralık 2023. <https://link.springer.com/article/10.1007/s12134-009-0117-9>

“Klasik Liberal Teoride Bireyciliğin Yeri Ve Önemi İle Bireycilik Ve Kalkınma Sorunsalı Arasındaki Etkileşimler”. Erişim 10 Ocak 2024. <https://www.mevzuatdergisi.com/2010/08a/01.htm>

“Lombce0001femoff.Pdf”. Erişim 03 Şubat 2024. https://brittlebooks.library.illinois.edu/Brittlebooks_Open/Books2009-08/Lombce0001femoff/Lombce0001femoff.Pdf

“(Pdf) Recreating Motherhood”. Erişim 22 Aralık 2023. https://www.researchgate.net/publication/265183038_Recreating_Motherhood

“Sakarya Üniversitesi Kadın Araştırmaları Dergisi» Makale » Marksist Feminist Teorinin İncelenmesi”. Erişim 27 Ocak 2024. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/saukad/issue/81622/1325669>

“Suç Nedenleri”. Erişim 23 Aralık 2023. <http://www.kriminoloji.com/sucun-nedenleri-genel-fusun-sokullu.htm>

“Tarihte Ve Günümüzde Kadın”. Erişim 01 Ocak 2024. <http://www.enfal.de/ev18.htm>

Temel Britannica. İstanbul, Hürriyet Ofset., 1993.

“Ulusal Tez Merkezi | Anasayfa”. Erişim 25 Ocak 2024. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=USveNnURALP78zn6MCQKuw&no=waDqr-ZBCp67BGrg78Ap1g>

EK

Ek 1: Etik Kurul İzni

Evrak Tarih ve Sayısı: 15.03.2024-E.347302



T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Etik Kurulu



Sayı : E-61923333-050.99-347302
Konu : 67/03 Feyza DEMİRCİ

15.03.2024

Sayın Feyza DEMİRCİ

İlgi : 07.03.2024 tarihli ve E -050.99-0 sayılı yazınız.

Üniversitemiz Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulunun 14.03.2024 tarihli ve 67 sayılı toplantısında alınan "03" nolu karar ile Feyza DEMİRCİ'nin başvurusu **uygun** görülmüş ve karar örneği ekte sunulmuştur.

Bilgilerinizi rica ederim.

Prof. Dr. Selim İNANÇLI
Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu
Başkanı

Ek: Karar Yazısı (1 Sayfa)



KARAR

03. Feyza DEMİRCİ'nin “ Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Kadın Suçluluğu ” başlıklı çalışması görüşmeye açıldı.

Yapılan görüşmeler sonunda Feyza DEMİRCİ'nin “ Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Kadın Suçluluğu ” başlıklı çalışmasının Etik açıdan **uygun** olduğuna oy birliği ile karar verildi.



Ek 3: Görüşme Soruları

TOPLUMSAL CİNSİYET BAĞLAMINDA KADIN SUÇLULUĞU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

YARI YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME SORULARI FORMU

- 1- Kaç yaşındasınız?
- 2- Cezaevine girdiğinizde kaç yaşındaydınız?
- 3- Medeni durumunuz nedir?
- 4- (Evli ise) Kaç yaşında evlendiniz?
- 5- Çocuğunuz var mı?
- 6- Öğrenim durumunuz nedir?
- 7- Mesleğiniz nedir? Geçiminizi nasıl sağlıyorsunuz?
- 8- Nerede doğdunuz?
- 9- Cezaevine girmeden önce çalışıyor muydunuz?
- 10- (Evli ise) Kendi isteğinizle mi evlendiniz?
- 11- Cezaevine girmenize sebep olan suçtan bahsedebilir misiniz?
- 12- Bir kadın olarak suç işlemiş olmak veya cezaevinde olmak nasıl bir duygu? Bu konudaki düşüncelerinizden söz edebilir misiniz?
- 13- Kadın suçlulara yönelik sizce toplumun veya çevrenizin bakışı nasıldır?
- 14- Cezaevlerinde kadın ve erkek mahkûm olmak arasında farklılıklar var mıdır sizce?
- 15- Kadın olmanızın suç işlemeniz veya suça yönelmenizde etkileri var mı sizce?
- 16- İşlediğiniz suç türü ile kadın olmak arasında bir bağ var mı size göre?
- 17- Bu suçu işleme nedenlerinizden söz edebilir misiniz?
- 18- Suçu tek başınıza mı yoksa herhangi biri veya birileriyle mi işlediniz?
- 19- Bu suçtan önce işlediğiniz bir suç veya suçlar var mı? (Varsa) Bunlardan ceza aldınız mı ve cezaevine girdiniz mi? Sakıncası yoksa bunlardan söz edebilir misiniz?
- 20- Kardeşleriniz var mı? Onlardan biraz bahsedebilir misiniz?
- 21- Ailenizde sizden başka suç işlemiş ve bu nedenle cezaevine girmiş olan birisi/birileri var mı?

- 22- Anne babanızın eğitim durumları ve sosyal durumları hakkında biraz bilgi verebilir misiniz?
- 23- Aile içi ilişkilerinizden söz edebilir misiniz, nasıldır ilişkileriniz?
- 24- Herhangi bir dini inanca sahip misiniz? (Öyleyse) İnancınıza bağlı olduğunuzu söyleyebilir misiniz? İnancınızın gerektirdiği ibadet vb. şeyleri yerine getirir misiniz?
- 25- Suça ve suç işlemiş olmanıza ilişkin şu anki bakış açınızdan söz edebilir misiniz?
- 26- Kendinizi suçlu olarak mı yoksa mağdur olarak mı görüyorsunuz?
- 27- Tahliye edildikten sonrası hayatınız veya geleceğiniz için herhangi bir düşünceniz, planınız var mı? Tahliye sonrası için endişeleriniz var mı?



ÖZ GEÇMİŞ

Ad Soyad: Feyza DEMİRCİ	
Eğitim Bilgileri	
Lisans	
Üniversite	Sakarya Üniversitesi
Fakülte	İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi
Bölümü	Sosyoloji
Makale ve Bildiriler	
1. Demirci, F., (2024). Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Kadın Suçluluğu. <i>Ege 11. Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi 2024 Tam Metin Bildiriler Kitabı (içinde)</i>, s. 858-866. İzmir. https://www.egekongresi.org/files/ugd/797a84_370d663d6984444ca8f504601c15cb63.pdf adresinden alındı.	